

Inwentaryzacja obszaru uzdrowiskowego PIWNICZNA-ZDRÓJ

Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o.

Kraków 2011

Publikacja współfinansowana ze Środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu

„Partnerstwo na rzecz adaptacyjności i modernizacji uzdrowisk województwa małopolskiego”.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki Poddziałanie 8.1.2
Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie.

Koordynator projektu:
mgr Michał Romek

Kierownik badań inwentaryzacyjnych:
Prof. nadzw. dr Tadeusz Burzyński

Redakcja naukowa
dr Diana Dryglas

Wydawca:
Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o.
ul. Łęzce 23; 30 -614 Krakow
Tel./fax: 12 423 66 90
sekretariat@itk.krakow.pl

Publikacja Bezpłatna, Wydanie I

Spis treści

Wstęp	5
1. Przestrzenne rozmieszczenie Uzdrowiska w Małopolsce i jego terytorialny zasięg	7
2. Uwarunkowania rozwoju Uzdrowiska	17
2.1. Czynniki wewnętrzne rozwoju Uzdrowiska	17
2.1.1. Walory środowiska przyrodniczego	17
2.1.1.1. Naturalne surowce lecznicze	17
2.1.1.2. Właściwości lecznicze klimatu	19
2.1.1.3. Walory krajobrazowe	21
2.1.2. Walory antropogeniczne	22
2.1.3. Infrastruktura w Uzdrowisku	24
2.1.3.1. Baza noclegowa	24
2.1.3.2. Baza gastronomiczna	31
2.1.3.3. Baza towarzysząca	32
2.1.3.4. Dostępność transportowa	38
2.2. Ranking uzdrowisk statutowych województwa małopolskiego pod względem atrakcyjności turystycznej w świetle metody bonitacji punktowej	42
2.3. Czynniki zewnętrzne rozwoju Uzdrowiska	55
2.3.1. Uwarunkowania prawne	55
2.3.2. Uwarunkowania planistyczno-strategiczne	61
2.3.3. Uwarunkowania ekonomiczne	110
2.3.4. Uwarunkowania społeczno-demograficzne	124
2.3.5. Uwarunkowania ekologiczne	134
3. Wielkość i struktura ruchu turystycznego w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce	145
Literatura	159
Akty prawne	161
Spis rysunków	163
Spis wykresów	165
Spis tabel	167

Wstęp

Zarządzanie zmianami gospodarczymi w sektorze uzdrowisk wchodzi w fazę realizacji. Projekt – Partnerstwo na rzecz adaptacyjności i modernizacji uzdrowisk województwa małopolskiego – jest nowym spojrzeniem na dalszy rozwój tego sektora turystyki .

Zewnętrzna analiza obszarów uzdrowiskowych i firm tam działających wskazuje, że ich pozycja konkurencyjna na krajowym i międzynarodowym rynku turystyczno – uzdrowiskowym jest zdecydowanie wyższa niż innych uznanych kurortów Polski Południowej. Dlatego etapem wstępnym struktury procesu badawczego jest analiza stanu istniejącego w uzdrowiskach czyli inwentaryzacja tych zasobów, które są szczególnie ważne w procesie dochodzenia do strategii zarządzania zmianą gospodarczą w uzdrowiskach małopolskich.

Celem głównym jest opracowanie 9 Strategii Lokalnych Przewidywania i Zarządzania Zmianą Gospodarczą w uzdrowiskach na lata 2013-2017 i jej wdrożenia realizowanego w oparciu o zawiązane 9 partnerstw lokalnych.

Cele szczegółowe obejmują:

- 1. Wskazanie stymulatorów i barier (prawnych, funkcjonalnych, organizacyjnych, psychologicznych, kadrowych) oraz potrzeb i perspektyw rozwoju uzdrowisk w Małopolsce w oparciu o badania ankietowe, seminaria, desk resarch oraz spotkania metodologiczne,*
- 2. Stworzenie platformy wymiany informacji i współpracy uzdrowisk poprzez powołanie do życia 9 partnerstw lokalnych a następnie opracowanie 9 lokalnych SZZG w Uzdrowiskach,*
- 3. Rozwój rynku pracy poprzez wskazanie kierunku kształcenia kadr w obszarach uzdrowiskowych,*
- 4. Wzrost aktywności podmiotów na obszarze uzdrowiskowym.*

Inwentaryzacja obszarów uzdrowiskowych będzie miała za zadanie określenie potencjału i możliwości rozwoju regionów uzdrowiskowych oddzielnie dla każdego uzdrowiska statutowego działającego na obszarze województwa małopolskiego czyli : Krynica Zdrój, Muszyna i Żegiestów, Piwniczna -Zdrój, Rabka -Zdrój, Szczawnica, Wysowa- Zdrój, Wapienne, Swoszowice.

Prezentowany materiał – jako etap wstępny w partnerskim procesie budowy strategii zarządzania zmianą gospodarczą - będzie punktem wyjścia do kolejnych analiz oraz zostanie wykorzystany w procesie budowy partnerstw uzdrowiskowych.

Dr Tadeusz Burzyński
Prezes Zarządu
Instytut Turystyki w Krakowie sp. z o.o.

1. Przestrzenne rozmieszczenie Uzdrowiska w Małopolsce i jego terytorialny zasięg

Administracyjnie województwo małopolskie dzieli się na 19 powiatów ziemskich i 3 powiaty grodzkie: Kraków, Nowy Sącz i Tarnów oraz 182 gminy. Graniczy ono od zachodu z województwem śląskim, od północy ze świętokrzyskim, od wschodu z podkarpackim, a od południa z Republiką Słowacką. Według danych Ministerstwa Zdrowia w 2011 roku na terenie województwa małopolskiego istnieje 9 uzdrowisk statutowych położonych w 8 miastach i gminach uzdrowiskowych, bowiem uzdrowisko w Żegiestowie-Zdroju znajduje się w gminie Muszyna (por. tab. 1.).

Tab.1. Wykaz uzdrowisk statutowych w Małopolsce w 2011 roku

Województwo	Miasto/Gmina	Uzdrowisko statutowe
Małopolskie	m. Krynica m. Muszyna m. Piwniczna-Zdrój m. Rabka m. Kraków m. Szczawnica gm. Sękowa gm. Uście Gorlickie gm. Muszyna	Krynica Muszyna Piwniczna Rabka-Zdrój Swoszowice-Kraków Szczawnica Wapienne Wysowa Żegiestów-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia: Departament Organizacji i Ochrony Zdrowia: Wydział Uzdrowisk, Warszawa 2011

Uzdrowiska statutowe występują we wszystkich regionach geograficznych naszego kraju, jednak ich rozmieszczenie jest dość nierównomiernie rozłożone w przestrzeni kraju. Rozmieszczenie naturalnych zasobów leczniczych jak wody lecznicze czy gazy lecznicze w Polsce powoduje uprzywilejowanie terenów południowych, co jest wynikiem budowy geologicznej.

Zgodnie z klasyfikacją uzdrowisk dokonaną w PN-2001/Z-11000, ze względu na położenie nad poziomem morza wyróżnia się w Małopolsce uzdrowiska: nizinne, podgórskie i górskie.

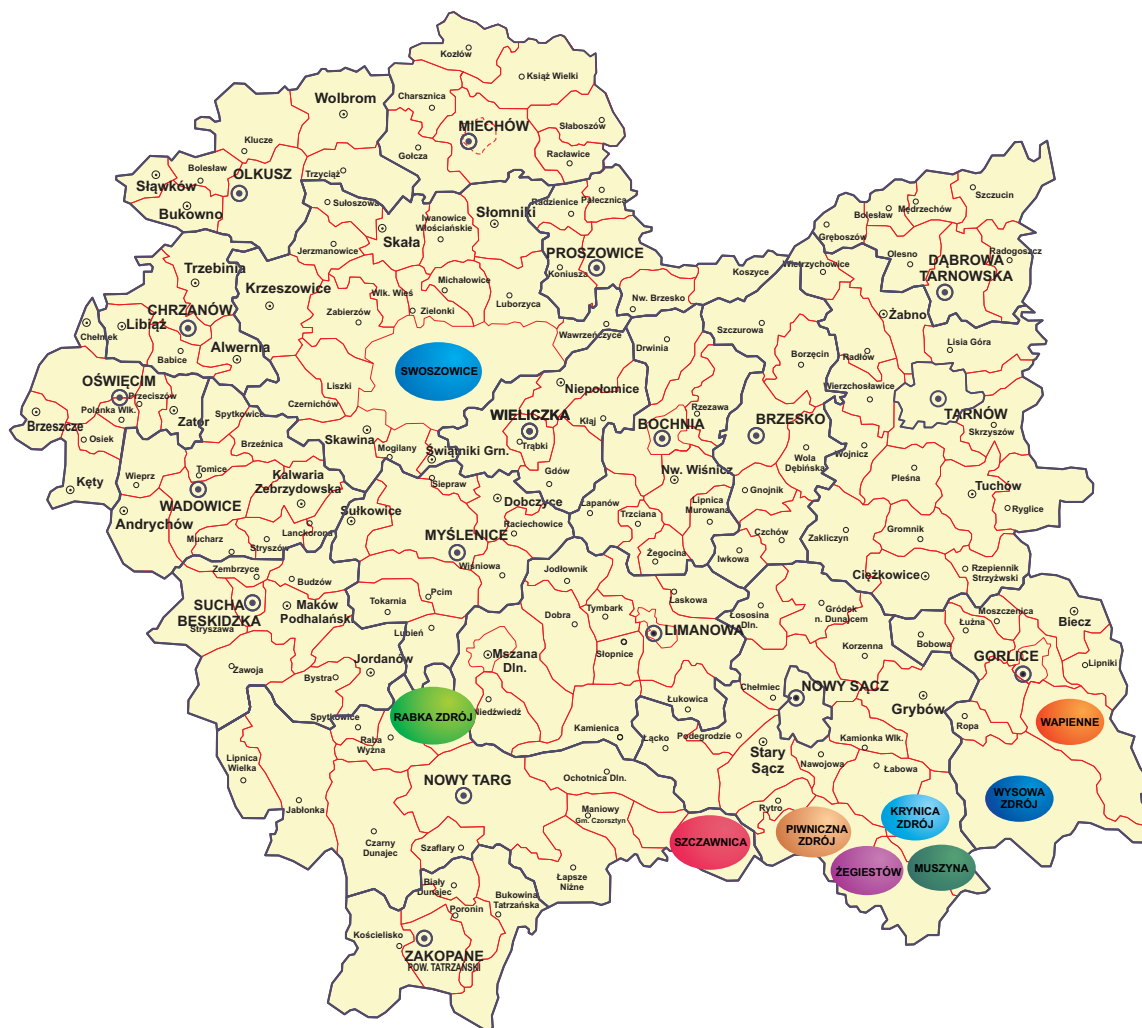
Tab. 2. Hipsometria uzdrowisk w Małopolsce

Nizinne	Podgórskie	Górskie
do 300 m. n. p. m..	300-500 m. n. p. m.	500-700 m. n. p. m.
Swoszowice 250	Muszyna 450-520 Piwniczna 360-420 Szczawnica* 435-520 Wapienne 400 Żegiestów-Zdrój 440-480	Krynica 650 Rabka Zdrój 500-560 Szczawnica* 435-520 Wysowa 520-530

Źródło: Uzdrowiska polskie: Informator, praca zbiorowa pod red. A. Madeyskiego, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska Polskie”, Warszawa 1999, s. 22

* Uzdrowiska Szczawnica ze względu na położenie n.p.m. wchodzi w dwie strefy hipsometryczne więc zakwalifikowano go jako uzdrowisko górskie-podgórskie.

Rys. 1. Mapa uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim

Według PN- 2001/Z – 11000 uzdrowiska w Małopolsce można jeszcze podzielić ze względu na kombinację występujących surowców leczniczych na ich terenach na: zdrojowisko borowinowe i zdrojowisko (por. tab. 3). Najwięcej w Małopolsce jest zdrojowisk czyli uzdrowisk, w których zabiegi z użyciem wody leczniczej należą do podstawowych w działalności leczniczej danej miejscowości oraz zdrojowisk borowinowych czyli uzdrowisk, w których zabiegi z użyciem borowiny należą do podstawowych w działalności leczniczej.

Tab. 3. Zestawienie uzdrowisk statutowych w Małopolsce

Województwo	Uzdrowisko statutowe	Typ uzdrowisk
Małopolskie	Krynica	zdrojowisko borowinowe
	Muszyna	zdrojowisko
	Piwniczna	zdrojowisko borowinowe
	Rabka-Zdrój	zdrojowisko
	Swoszowice-Kraków	zdrojowisko
	Szczawnica	zdrojowisko
	Wapienne	zdrojowisko borowinowe
	Wysowa	zdrojowisko borowinowe
	Żegiestów-Zdrój	zdrojowisko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Uzdrowiska polskie: Informator*, praca zbiorowa pod red. A. Madeyskiego, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska polskie”, Warszawa 1999, s. 34-142.

Uzdrowisko, obszar ochrony uzdrowiskowej i gmina uzdrowiskowa

W dniu 2 października 2005 r. weszła w życie ustawa z 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. Nr 167, poz. 1399). Ustawa została uchwalona w wyniku kolejnej, tym razem udanej, próby zastąpienia przepisów uchwalonych jeszcze w latach 60¹.

Ustawa wprowadza przede wszystkim definicję gminy uzdrowiskowej, uzdrowiska, obszaru ochrony uzdrowiskowej i stref ochronnych (art. 2).

Uzdrowisko to - zgodnie z ustawą - obszar, na terenie, którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, któremu został nadany status uzdrowiska (art. 2 pkt 3). Artykuł 34 ust. stanowi, że status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie;
2. posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie;
3. na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;
4. spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;
5. posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.

W przypadku braku zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowanych do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego, obszarowi, który spełnia pozostałe warunki dla uzyskania statusu uzdrowiska, można nadać status obszaru ochrony uzdrowiskowej (art. 2 pkt 4).

Granice obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, pokrywają się z granicami administracyjnymi gmin, miast lub jednostek pomocniczych gmin (art. 33).

Gminą uzdrowiskową jest jednak tylko gmina, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowiska w trybie określonym w ustawie (art. 2 pkt 2). A zatem do uzyskania przez gminę statusu gminy uzdrowiskowej konieczne jest istnienie na jej terenie zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego przygotowanych do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Ustanowienie obszaru ochrony uzdrowiskowej - jak wynika z literalnego rozumienia definicji - nie wystarcza do określenia gminy jako gminy uzdrowiskowej.

¹ Ustawa z 17.6.1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym (Dz.U. Nr 23, poz. 150 z późn. zm.).

Gminy uzdrowiskowe mogą do nazwy dodać stosowne rozszerzenie o wyraz "źród" (art. 45 ust. 1). Ustawa rozróżnia pojęcie "gminy uzdrowiskowej" i "gminy posiadającej status obszaru ochrony uzdrowiskowej". Obowiązki i zadania tych gmin są jednak takie same. Gmina uzdrowiskowa oraz gmina posiadająca status obszaru ochrony uzdrowiskowej, poza zadaniami przewidzianymi przepisami ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, realizuje zadania własne związane z zachowaniem funkcji leczniczych uzdrowiska (art. 46). Do zadań tych zaliczyć należy:

1. gospodarkę terenami, z uwzględnieniem potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego, ochrony źródeł naturalnych surowców leczniczych oraz czynności, których wykonywanie jest zabronione w poszczególnych strefach ochronnych;
2. ochrony warunków naturalnych uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz spełniania wymagań w zakresie dopuszczalnych norm zanieczyszczeń powietrza, natężenia hałasu, odprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, gospodarki odpadami, emisji pól elektromagnetycznych, o których mowa w odrębnych przepisach;
3. tworzenia warunków do funkcjonowania zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego oraz rozwoju infrastruktury komunalnej w celu zaspokajania potrzeb osób przebywających w gminie w celu leczenia uzdrowiskowego;
4. tworzenia i ulepszania infrastruktury komunalnej i technicznej przeznaczonej dla uzdrowisk lub obszarów ochrony uzdrowiskowej.

W celu realizacji tych zadań gmina uzdrowiskowa, ale już nie gmina posiadająca statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej, ma prawo do pobierania opłaty uzdrowiskowej (art. 48).

Zgodnie z art. 47 w gminie uzdrowiskowej oraz w gminie posiadającej status obszaru ochrony uzdrowiskowej powołuje się stałą komisję uzdrowiskową, jako organ opiniodawczo-doradczy rady gminy w sprawach dotyczących uzdrowiska oraz obszaru ochrony uzdrowiskowej. Do zadań komisji uzdrowiskowej należy w szczególności:

1. opiniowanie projektu operatu uzdrowiskowego;
2. opiniowanie projektu statutu uzdrowiska lub statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
3. opiniowanie projektu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny wchodzące w skład stref ochronnych;
4. opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska;
5. opiniowanie projektów programów zamierzeń inwestycyjnych gminy dotyczących obszaru uzdrowiska oraz obszaru ochrony uzdrowiskowej.

Strefy ochronne

Teren uzdrowiska albo obszar ochrony uzdrowiskowej ustawa dzieli na strefy ochronne, tj. części uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej, określone w statucie uzdrowiska, wydzielone w celu ochrony czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, walorów środowiska i urzędzeń uzdrowiskowych (art. 2 pkt 6).

Zgodnie z art. 38 ust. 1 na obszarze uzdrowiska lub obszarze ochrony uzdrowiskowej wydziela się trzy rodzaje stref ochronnych oznaczone literami "A", "B" i "C":

1. strefę "A" obejmującą obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie, dla której procentowy udział terenów zielonych wynosi nie mniej niż 75%;
2. strefę "B", dla której procentowy udział terenów zielonych wynosi nie mniej niż 55%, obejmującą obszar przyległy do strefy "A" i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem;
3. strefę "C" przyległą do strefy "B" i stanowiącą jej otoczenie, obejmującą obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę źródeł naturalnych surowców leczniczych.

W strefie ochronnej "A" zabrania się:

- lokalizacji zakładów przemysłowych,
- lokalizacji budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego, z wyjątkiem modernizacji obiektów istniejących, bez możliwości zwiększenia powierzchni ich zabudowy;
- uruchamiania pól biwakowych i campingowych, lokalizacji domków turystycznych i campingowych,
- prowadzenia targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę,
- trzymania zwierząt gospodarskich, w rozumieniu ustawy z 20.8.1997 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 207, poz. 1762 oraz z 2004 r. Nr 91, poz. 866),
- prowadzenia działalności rolniczej, w rozumieniu ustawy z 11.3.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 54, poz. 535 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 113, Nr 90, poz. 756 i Nr 143, poz. 1199),
- organizacji rajdów samochodowych i motorowych,
- lokalizacji stacji paliw, punktów dystrybucji produktów naftowych, nawozów sztucznych, składowisk odpadów stałych i płynnych, składow opał,
- lokalizacji parkingów w liczbie miejsc postojowych większej niż 10% miejsc sanatoryjnych w obiekcie,
- lokalizacji trwałych i tymczasowych obiektów i urządzeń, które mogą utrudniać lub zakłócać przebywanie pacjentów na tym obszarze, a w szczególności: stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale elektromagnetyczne,
- organizowania imprez masowych, w rozumieniu ustawy z 22.8.1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909), zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godz. 22:00-6:00, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych,
- lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z odrębnymi przepisami, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie ryb, garbarnie,
- wszystkich czynności zabronionych, ujętych w wykazie dla strefy ochronnej "B" i "C".

W strefie ochronnej "B" zabrania się:

- lokalizacji nowych oraz rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych,
- lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni większej niż 400 m² z obiektami towarzyszącymi,
- lokalizacji i uruchamiania stacji paliw lub urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne mogących znacząco oddziaływać na środowisko, nie bliżej niż 500 m od granicy obszaru strefy ochronnej "A", uruchamiania punktów dystrybucji i składowania środków chemicznych, produktów naftowych i innych artykułów uciążliwych dla środowiska,
- wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć sanitarnych,
- pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze,
- prowadzenia robót melioracyjnych mających na celu niekorzystną zmianę istniejących stosunków grunto-wodnych,
- lokalizacji parkingów o wielkości powyżej 50 miejsc postojowych dla samochodów osobowych, dostawczych i autobusów,
- wszystkich czynności zabronionych ujętych w wykazie dla strefy ochronnej "C";

W strefie ochronnej "C" zabrania się:

- nieplanowanego wyrębu drzew,
- prowadzenia działań powodujących niekorzystną zmianę stosunków wodnych,
- lokalizacji nowych uciążliwych obiektów budowlanych i innych uciążliwych obiektów, w tym zakładów przemysłowych,
- prowadzenia działań mających wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego założenia przestrzenne lub właściwości lecznicze klimatu.

Strefy ochronne „A”, „B”, „C” Piwnicznej-Zdroju²

Miasto i Gmina Piwniczna-Zdrój zajmuje powierzchnię 12.670 ha, co stanowi 8,1% powierzchni powiatu nowosądeckiego, 5 miejsce pod względem powierzchni w skali powiatu.

Obszar miasta Piwniczna-Zdrój zajmuje 3.830 ha (30,2% powierzchni gminy), natomiast obszar wiejski 8.840 ha (69,8% powierzchni gminy). Na obszar gminy składa się 6 sołectw: Młodów, Głębokie, Kokuszka, Łomnica Zdrój, Wierchomla, Zubrzyk.

Rys. 2. Mapa powiatu nowosądeckiego

Źródło: www.kwietnybieg.pl

Obszar uzdrowiska Piwniczna- Zdrój obejmuje obszar miasta Piwniczna-Zdrój i jest podzielony na 3 strefy ochrony uzdrowiskowej „A”, „B”, „C”.

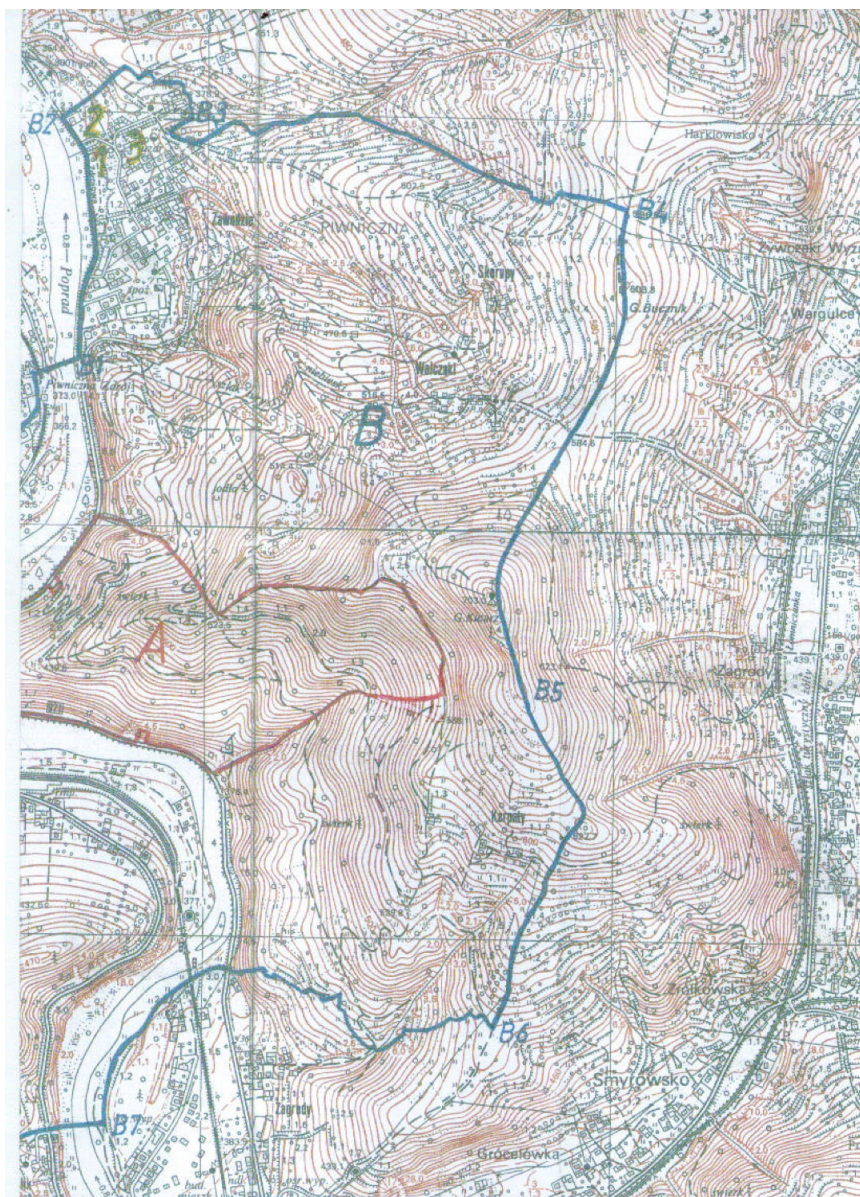
Strefa „A ” ochrony uzdrowiskowej obejmuje obszar o powierzchni 56,86 ha, i wyliczony wskaźnik terenów zieleni 89%.

Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej obejmuje obszar o powierzchni 429,27ha i wyliczony wskaźnik terenów zieleni (biologicznie czynnych) 83%.

Strefa „C” ochrony uzdrowiskowej obejmuje obszar o powierzchni 3343,87 ha, i wyliczony wskaźnik terenów zieleni (biologicznie czynnych) 95%. Powierzchnia uzdrowiska Piwniczna-Zdrój, ograniczona granicami miasta Piwniczna-Zdrój równa jest powierzchni sumy wszystkich 3 stref ochrony uzdrowiskowej i stanowi 3830 ha. która przebiega: po granicach miasta Piwniczna-Zdrój i graniczy z sołectwami gminy Piwniczna - Zdrój: Łomnica Zdrój, Kokuszka, Głębokie, Młodów oraz z granicami gmin Rytro, Szczawnica-Zdrój i granicą z Republiką Słowacką.

² Statut Uzdrowiska Piwniczna-Zdrój

Rys. 3. Zasięg stref ochrony uzdrowiskowej

Źródło: Statut Uzdrowiska Piwniczna-Zdrój

Dziewięć uzdrowisk statutowych położonych w województwie małopolskim znajdują się w granicach stref ochronnych A, B, C (por. tab. 4). We wszystkich małopolskich uzdrowiskach statutowych strefa A zajmuje najmniejszą powierzchnię spośród trzech stref. Na uwagę zasługuje fakt, że strefa A w Muszynie i Krynicy-Zdroju jest większa od strefy B w Szczawnicy, Wapiennym i Swoszowicach. Najmniejszą powierzchnią strefy A odznacza się uzdrowisko w Swoszowicach i Piwnicznej-Zdroju, największą zaś uzdrowisko w Krynicy-Zdroju. Drugą w kolejności po strefie A jest strefa ochronna B, która najmniejszą powierzchnię zajmuje w Swoszowicach, natomiast największą w Wysowej-Zdroju. Najbardziej rozległa jest strefa C, która zajmuje najmniejszą powierzchnię w Swoszowicach, a największą w Żegiestowie Zdroju. Należy podkreślić, że suma stref A, B, C obejmuje taki sam obszar w uzdrowisku Żegiestów-Zdrój i Muszyna, stanowiąc jednocześnie największy procentowy udział we wszystkich uzdrowiskach statutowych województwa małopolskiego.

Tab. 4. Powierzchnia (w ha) stref ochronnych A, B, C w uzdrowiskach statutowych województwa małopolskiego

Nazwa uzdrowiska statutowego	Strefa A (ha)	Strefa B (ha)	Strefa C (ha)	Ogółem A + B + C (ha)	Udział %
Żegiestów - Zdrój	91,58	434,94	9 234,02	9 760,54	20,29%
Muszyna	260,59	1 195,56	8 304,39	9 760,54	20,29%
Szczawnica	119,50	248,18	8 421,82	8 789,50	18,27%
Wysowa-Zdrój	114,00	1 666,00	4 116,00	5 896,00	12,25%
Krynica - Zdrój	336,20	788,10	2 895,70	4 020,00	8,36%
Piwniczna-Zdrój	56,86	429,27	3 343,87	3 830,00	7,96%
Rabka- Zdrój	168,10	722,40	2 779,30	3 669,80	7,63%
Wapienne	49,00	246,00	1 406,00	1 701,00	3,54%
Swoszowice	54,21	95,95	533,92	684,08	1,42%
Razem	1 250,04	5 826,40	41 035,02	48 111,46	100,00%

Źródło: opracowanie własne

Operat uzdrowiskowy

Gmina, która zamierza wystąpić o nadanie danemu obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej, w celu określenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na tym obszarze, sporządza operat uzdrowiskowy (art. 39 ust. 1). Wcześniej jednak musi uzyskać w formie świadectwa potwierdzenie - w trybie art. 35 i 36 - spełnienia przez obszar warunków niezbędnych do uzyskania statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej.

Operat uzdrowiskowy zawiera charakterystykę wyodrębnionego obszaru pod względem możliwości uznania go za uzdrowisko albo obszar ochrony uzdrowiskowej, ze szczególnym uwzględnieniem dostępnych na tym obszarze naturalnych surowców leczniczych i klimatu (art. 2 pkt 5). Operat uzdrowiskowy jest sporządzany w formie pisemnej, w podziale na część opisową i graficzną. Część opisową operatu uzdrowiskowego sporządza się również w formie elektronicznej. W części opisowej operatu uzdrowiskowego uwzględnia się w szczególności (art. 39 ust. 4):

1. nazwę gminy;
2. określenie obszaru, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
3. opis zagospodarowania przestrzennego obszaru, o którym mowa w pkt 2, z uwzględnieniem poszczególnych stref ochronnych; opis powinien zawierać wskazanie powierzchni każdego z wymienionych obszarów oraz dokładne dane o lokalizacji i stanie infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkową i lecznictwo uzdrowiskowe;
4. określenie projektowanych stref ochronnych wraz z określeniem koniecznych do zachowania obszarów biologicznie czynnych oraz określeniem czynności zabronionych w poszczególnych strefach ochronnych;
5. opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
6. świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu;
7. informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie;
8. wskazanie kierunków leczniczych i przeciwwskazań dla przyszłego uzdrowiska;

9. opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem, zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górnictwa, ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej;
10. informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz o mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych;
11. informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami;
12. datę sporządzenia i podpis wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Część graficzna operatu uzdrowiskowego obejmuje mapy obszaru, któremu ma zostać nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, z zaznaczeniem poszczególnych planowanych stref ochronnych oraz graficznym przedstawieniem informacji, o których mowa w art. 39 ust. 4 pkt 3, 4, 7, 9 i 10. Część graficzną sporządza się w skali nie mniejszej niż 1:10 000 dla projektowanej strefy ochronnej "A" oraz 1:25 000 dla strefy ochronnej "B" i "C" (art. 39 ust. 5 i 6).

Następnie gmina przesyła operat uzdrowiskowy ministrowi właściwemu do spraw zdrowia w celu potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do nadania statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej przez obszar, dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy (art. 40 ust. 1). Stwierdzenie spełnienia warunków następuje w drodze decyzji o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy (art. 40 ust. 2), przy czym minister może wystąpić o uzupełnienie danych lub informacji, które powinny się znaleźć w operacie (art. 40 ust. 3). Nieuzupełnienie danych lub informacji w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wystąpienia ministra stanowi podstawę do wydania decyzji o odmowie potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego (art. 40 ust. 4).

Statut uzdrowiska

Rada gminy, po uzyskaniu decyzji, o której mowa w art. 40 ust. 2 (o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego), uchwała, na podstawie operatu uzdrowiskowego, statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej (art. 41 ust.1). Statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej musi zostać uchwalony w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów nadającego danemu obszarowi status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej (art. 42 ust. 2 w zw. z art. 41 ust. 3). Rozporządzenie jest wydawane na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia, z tym że ustawa zastrzega, iż wniosek może zostać złożony dopiero po potwierdzeniu spełnienia przez obszar warunków niezbędnych do uzyskania statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej (art. 42 ust.1). Jest to o tyle niezrozumiałe, że art. 39 ust. 4 pkt 6 wymaga załączenia świadectw do operatu uzdrowiskowego, na podstawie którego minister wydaje decyzję. A zatem już sama decyzja o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego pozwala ministrowi na wystąpienie z wnioskiem o wydanie rozporządzenia przez Radę Ministrów.

W rozporządzeniu określa się:

1. nazwę uzdrowiska albo nazwę obszaru ochrony uzdrowiskowej,
2. granice obszaru uzdrowiska albo granice obszaru ochrony uzdrowiskowej,
3. kierunki lecznicze oraz wskazania i przeciwwskazania do leczenia w danym uzdrowisku

- z uwzględnieniem właściwości leczniczych występujących na tym obszarze naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu.

Natomiast zgodnie z art. 41 ust. 2 statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej zawiera w szczególności:

1. nazwę uzdrowiska lub nazwę obszaru ochrony uzdrowiskowej i jego granice;
2. określenie stref ochronnych wraz z określeniem koniecznych do zachowania obszarów biologicznie czynnych, oraz określenie czynności zabronionych w poszczególnych strefach ochronnych;
3. kierunki lecznicze dla danego uzdrowiska;
4. granice obszaru i terenu górniczego, wyznaczone na podstawie przepisów prawa geologicznego i górnictwa, albo projektowane położenie tego obszaru i terenu oraz w odniesieniu do uzdrowiska - wykaz zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego.

Gmina, która uzyskała status uzdrowiska lub status obszaru ochrony uzdrowiskowej, sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na zasadach określonych w ustawie z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 ze zm.), w terminie do 2 lat od dnia uzyskania statusu (art. 38 ust. 2). Plan jest uzgadniany dla stref ochronnych "A", "B" i "C" przez ministra właściwego do spraw zdrowia (art. 19 ust. 1 pkt 8).

2. Uwarunkowania rozwoju Uzdrowiska

2.1. Czynniki wewnętrzne rozwoju Uzdrowiska

Potencjał turystyczny i jego ocena stanowi podstawowy element kształtowania produktu turystycznego określonego obszaru. Jego ocena dokonana została na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych na terenie 9 miejscowości w województwie małopolskim posiadających status uzdrowiska. Zgodnie z definicją potencjału turystycznego zaproponowaną przez J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk³ w jego ramach wyróżnia się zasoby strukturalne w postaci walorów turystycznych, infrastruktury turystycznej i dostępności transportowej oraz warunki funkcjonalne takie, jak: prawne, planistyczno-strategiczne, ekonomiczne, społeczno-demograficzne, ekologiczne, techniczno-technologiczne.

Według jednej z definicji „walory turystyczne miejscowości stanowią zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzrodniczych, które – wspólnie lub każde z osobna – są przedmiotem zainteresowań turysty”⁴. Walory środowiska naturalnego stanowią zatem naturalny, przestrzenny potencjał turystyczny, natomiast walory antropogeniczne – turystyczny potencjał kulturalny. Zakres pojęcia walorów turystycznych odpowiada pojęciu podstawowych dóbr turystycznych⁵, do których zaliczane są dobra naturalne (klimat, powietrze, piękne krajobrazy itp.) i produkty pracy ludzkiej (zabytki architektury, zbiory przyrodnicze lub dzieła sztuki itp.) tworzone pośrednio z myślą o turystyce⁶. Walory turystyczne dzielą się na podgrupy, których liczba uzależniona jest od stopnia szczegółowości podziału. Dla celów niniejszej pracy przyjęto ogólny podział ze względu na pochodzenie walorów, który w literaturze dzieli je na:⁷

- **walory środowiska przyrodniczego** (wszystkie elementy powstałe w wyniku procesów naturalnych-góry, jaskinie, morza, jeziora, lasy, warunki klimatyczne itp.),
- **walory środowiska antropogenicznego** (twórcą tej grupy walorów jest człowiek-świątynie, zamki, pałace, muzea, galerie, parki rozrywki, obrzędy itp.).

Walory turystyczne są to elementy miejsca docelowego, które w znacznej mierze określają wybór konsumentów i wpływają na motywacje potencjalnych nabywców, stanowiąc główną siłę przyciągania turystów⁸.

2.1.1. Walory środowiska przyrodniczego

2.1.1.1. Naturalne surowce lecznicze

Uzdrowisko spośród innych miejscowości turystycznych wyróżniają występujące tam **walory środowiska przyrodniczego**. Niektóre z jego cech i właściwości stanowią również istotne walory uzdrowiskowe, pod warunkiem, że korzystanie z nich odbywa się pod kierunkiem fachowego personelu lekarskiego w miejscowościach wyposażonych w specjalistyczne urządzenia lecznicze⁹. Są one jednym z elementów walorów turystycznych i wyznaczają warunki niezbędne do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Zgodnie z zapisem ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych¹⁰ występują w postaci:

³ Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 54., J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, op. cit., s. 32

⁴ J. Warszyńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1978, s. 28.

⁵ S. Wodejko, *Czynniki wpływające na rozwój turystyki międzynarodowej*, Ruch turystyczny-Monografie, z.15, Warszawa 1975, s. 81.

⁶ M. Troisi, *Ekonomiczna teoria turystyki i renty turystycznej* [w:] Materiały i dokumenty turystyki, AWF, Warszawa 1966, s. 23-24

⁷ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, op. cit., s. 55.

⁸ decydującą rolę walorów turystycznych w rozwoju turystyki podkreśla K. Krapf, *L'analyse touristique regionale dans le cadre de l'AIEST* [w]: *Revue de Tourisme* 1959, no. 3, s. 118-119;

⁹ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1974, s. 17

¹⁰ Dz. U. z 2005 Nr 167, poz.1399 z późn. zm.

1. właściwości naturalnych surowców leczniczych,
2. właściwości leczniczych klimatu, w tym talasoterapii¹¹ i subterraneoterapii¹² oraz właściwości leczniczych mikroklimatu,
3. a także towarzyszących temu zabiegów fizykalnych.

Podstawową metodą w lecznictwie uzdrowiskowym jest balneoterapia, która wykorzystuje naturalne zasoby (surowce) lecznicze, takie jak woda lecznicza, gaz leczniczy, peloid.

Spośród naturalnych wód, które występują w przyrodzie, jedynie niewielka część zalicza się do wód leczniczych. W Polsce znajduje się 70 złóż wód podziemnych uznanych za lecznicze¹³, z których 21 występuje w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego ze względu na budowę geologiczną kraju: Muszyna (8), Piwniczna-Zdrój (4), Krynica-Zdrój (2), Kraków-Swoszowice (2), Rabka-Zdrój (1), Szczawnica (1), Żegiestów-Zdrój (1), Wapienne (1), Wysowa-Zdrój (1). Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych do wód leczniczych zalicza się wody podziemne niezanieczyszczone pod względem chemicznym i mikrobiologicznym, o naturalnej zmienności cech fizycznych i chemicznych, spełniających określone warunki¹⁴.

Wody uważane za mineralne muszą zawierać co najmniej 1000 mg składników mineralnych w litrze¹⁵. Wody wysoko zmineralizowane nie zawsze mają właściwości lecznicze, a jednocześnie nie wszystkie wody posiadające właściwości lecznicze są wodami mineralnymi ze względu na zbyt niską mineralizację. Zatem wysoki stopień mineralizacji jest ważną cechą wody, jednakże nie decyduje on o wartości leczniczej, ponieważ w tym stanowi nie ilość, lecz jakość zawartych w niej składników¹⁶. Najczęściej spotykane w Piwnicznej-Zdroju są wody wodorowęglanowe¹⁷ (por. tab. 5.).

Tab. 5. Wody lecznicze najczęściej występujące w Piwnicznej-Zdroju

Rodzaj i skład	Występowanie
Wodorowęglanowe (szczawy, gdy woda zawiera co najmniej 1 000 mg rozpuszczonego dwutlenku węgla w litrze)	
Sodowe, potasowe, wapniowe, magnezowe, chlorkowo-sodowe, żelaziste	Krynica-Zdrój, Muszyna, Szczawnica, Wysowa, Żegiestów -Zdrój, Piwniczna-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie I. Ponikowska, Kompendium balneologii. Rekomendacje krajowego konsultanta, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2004, s. 16.

¹¹ Talasoterapia to metoda, która polega na wykorzystaniu nadmorskiego mikroklimatu oraz zasobów pochodzenia morskiego: w pierwszym rzędzie wody, a także alg i mikroelementów pochodzenia morskiego; K. Widawski, *Model funkcjonowania turystyki uzdrowiskowej na przykładzie Hiszpanii* [w:] *Uwarunkowania rozwoju turystyki zagranicznej w Europie Środkowej i Wschodniej*, red. J. Wyrzykowski, Tom 9, UW we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 271.

¹² Jednym z czynników, choć może słabo rozpowszechnionym w naszym kraju, jest także mikroklimat podziemnego środowiska jaskiń krasowych (bogatych w wapń) oraz innych przestrzeni podziemnych. Kuracja, w której wykorzystuje się naturalnie i sztucznie ukształtowane warunki mikroklimatu jaskiń nosi nazwę subterraneoterapii lub speleoterapii. W Polsce subterraneoterapię prowadzi się od 1958r. w najstarszej polskiej kopalni soli w Wieliczce koło Krakowa; J. Szczegielniak, M. Migąła, *Speleoterapia (subterraneoterapia) w leczeniu uzdrowiskowym*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, Vol. L VIII, Suppl. XIII. 243, Lublin 2003, s. 219-220. 14 Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220 z późn. zm.

¹³ Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220 z późn. zm.

¹⁴ Więcej na ten temat Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220 z późn. zm.

¹⁵ I. Ponikowska, *Kompendium balneologii. Rekomendacje krajowego konsultanta*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2004, s. 15.

¹⁶ M. Dominikiewicz, *Wody mineralne Polski*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1951, s. 10.

¹⁷ Do złóż wód termalnych zalicza się złoża wody podziemnej występujące we wszystkich jednostkach geologicznych, z których wydobywana woda ma na wypływie z ujęcia temperaturę co najmniej 20 °C, z wyjątkiem wód odprowadzanych z odwadniania czynnych zakładów górniczych i odwadniania nieczynnych wyrobisk wody termalne to wody posiadające temperaturę wyższą niż 20°C, Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220.

Wody mineralne stosuje się do zabiegów balneologicznych, zwłaszcza kąpeli leczniczych w wannach i basenach (solankowe, kwasowęglowe, siarczkowo-siarkowodorowe, radoczynne), do inhalacji, płukań oraz kuracji pitnej (krenoterapii)¹⁸. Stosowane w balneologii kąpiele i kuracje pitne posiadają lecznicze, relaksujące i upiększające zalety, co doceniali już starożytni Grecy i Rzymianie, u których obowiązywał kult wody.

Następnymi surowcami leczniczymi wykorzystywanymi w lecznictwie uzdrowiskowym są gazy lecznicze. Występują one naturalnie w przyrodzie w formie rozpuszczonej w wodzie lub też samodzielnie w formie gazowej. Spośród gazów leczniczych, najszerzej w lecznictwie uzdrowiskowym stosowany jest dwutlenek węgla.

Gaz ten wykorzystywany jest do zabiegów noszących nazwę kąpeli w gazowym dwutlenku węgla, potocznie określanym jako sucha kąpiel kwasowęglowa¹⁹. Spośród innych gazów leczniczych wymienia się również tlen, siarkowodór, radon i ozon.

Ostatnim podstawowym surowcem naturalnym są peloidy (borowiny, gytie, muły, szlamy, glinki, fango). Spośród peloidów najbardziej popularne w polskich uzdrowiskach statutowych są borowiny (torfy lecznicze). Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 2006 r.²⁰ jest 18 złóż torfu leczniczego, którym przypisano status kopalin leczniczych, z których żadne nie jest zlokalizowane na terenie miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego. Najbardziej zasobne w złoża torfu (borowinowe) są miasta i gminy uzdrowiskowe położone na północy i północnym wschodzie kraju. Najczęściej stosowane zabiegi borowinowe to: zawijania, kąpiele częściowe i całkowite, zabiegi ginekologiczne i raktalne (tampony, okłady, nasiadówki)²¹.

2.1.1.2. Właściwości lecznicze klimatu

Klimatoterapia wykorzystuje do celów leczniczych walory środowiska przyrodniczego, które determinują leczenie niektórych chorób w miejscowościach uzdrowiskowych²².

Jednym z najważniejszych czynników kształtujących klimat, a zatem i bioklimat, jest położenie geograficzne, które sprawia, że nad Polską ścierają się wpływy oceaniczne Europy Zachodniej z wpływami kontynentalnymi Europy Wschodniej, co decyduje o przejściowym charakterze klimatu naszego kraju²³. Zatem klimat, a także i bioklimat w Polsce jest wyraźnie zróżnicowany, co stwarza duże możliwości zarówno lecznicze jak i turystyczne.

Bioklimat danej miejscowości uzdrowiskowej, zależny od rzeźby terenu, rodzaju podłoża, szaty roślinnej, stosunków wodnych i użytkowania terenu, wpływa korzystnie lub niekorzystnie na organizm człowieka w postaci bodźców klimatycznych o zmiennym natężeniu. T. Szczęsna-Kozłowska wymienia regiony bioklimatyczne silnie bodźcowe, umiarkowane bodźcowe, łagodnie bodźcowe i słabo bodźcowe²⁴ (por. rys 4.).

Uzdrowiska podgórskie i górskie charakteryzują się dużym zróżnicowaniem warunków bioklimatycznych i silną bodźcowością (region VI). Piwniczna-Zdrój znajduje się w regionie bioklimatycznym VI "podgórskim i górskim".

W większości uzdrowisk położonych w górach występują warunki do prowadzenia zabiegów klimatoterapeutycznych przez cały rok.

Warunki bioklimatyczne odznaczają się odmiennym okresem przydatności w różnych formach klimatoterapii. W większości miejscowości uzdrowiskowych w województwie małopolskim z helioterapii (leczenie promie-

¹⁸ I. Ponikowska, *Medycyna uzdrowiskowa- istota, rola i kierunki działania* [w:] *Uzdrowiska polskie. Informator*, op. cit., s. 12.

¹⁹ P. Kalmus, *Lecznictwo w funkcjonowaniu uzdrowisk* [w:] *Uzdrowiskowy produkt turystyczny*, Centrum Edukacji Kadr Turystycznych w Krakowie, Kraków 1998, s. 79

²⁰ Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220 z późn. zm.

²¹ I. Ponikowska, *Medycyna uzdrowiskowa...*, op. cit. s. 12.

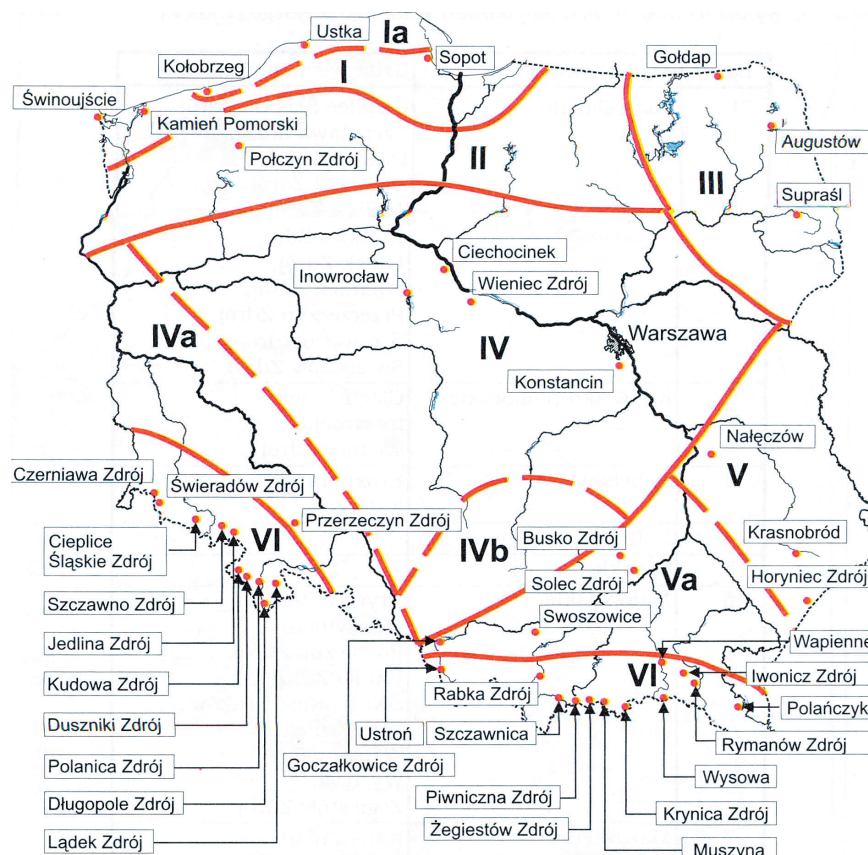
²² I. Ponikowska, *Kompendium balneologii...* op. cit., s. 23.

²³ T. Kozłowska-Szczęsna, K. Błażejczyk, B. Krawczyk, D. Limanówka, *Bioklimat uzdrowisk polskich i możliwości jego wykorzystania w lecznictwie*, PAN, Warszawa 2002, s. 601.

²⁴ T. Kozłowska-Szczęsna, *Bioklimat polskich uzdrowisk* [w:] *Uzdrowiska polskie. Informator*, op. cit., s. 20.

niami słonecznymi) można korzystać tylko w czasie wybranych dni lata. Z kolei aeroterapia (leczenie przebywaniem na świeżym powietrzu), może być stosowana we wszystkich uzdrowiskach przez większość roku²⁵. Bez ograniczeń, przez cały rok można korzystać z kinezyterapii (leczenie ruchem), której specjalną formą jest terenoterapia (spacery, marsze, marszobiegi).

Rys. 4. Rozmieszczenie uzdrowisk statutowych w Polsce z uwzględnieniem regionów bioklimatycznych

I-VI - regiony bioklimatyczne:

- I - region nadmorski, najsilniej podlegający wpływom Bałtyku, Ia - podregion o największej bodźcowości,
- II - region pojezierny, o warunkach bioklimatycznych łagodniejszych niż w regionie I, III - region północno-wschodni, najchłodniejszy (poza górami),
- IV - region środkowy, o typowych warunkach bioklimatycznych,
- Na - podregion o słabych bodźcach,
- IVb - podregion o stosunkowo silnych bodźcach (związanych głównie z zanieczyszczeniem powietrza),
- V - region południowo-wschodni, najcieplejszy, Va - podregion o zwiększonej bodźcowości termicznej,
- VI - region podgórski i górski o dużym zróżnicowaniu warunków bioklimatycznych i silnej bodźcowości

Źródło: T. Kozłowska-Szczęśna, K. Błazejczyk, B. Krawczyk, D. Limanówka, *Bioklimat uzdrowisk polskich i możliwości jego wykorzystania w lecznictwie*, PAN, Warszawa 2002, s. 12.

Warunki klimatyczne oraz rodzaj naturalnych surowców leczniczych w największym stopniu stanowią podstawę do określenia profilu leczniczego (kierunku specjalizacyjnego) danego uzdrowiska. Profile lecznicze to grupy schorzeń, których leczenie prowadzone jest w danym uzdrowisku²⁶. Profile lecznicze oznaczają, że dane uzdrowisko jest najlepiej przygotowane do prowadzenia leczenia właśnie tych a nie innych chorób.

²⁵ Ibidem.

²⁶ P. Kalmus, *Lecznictwo w funkcjonowaniu...*, op. cit., s. 85

Obecnie obowiązujące profile lecznicze uzdrowisk ustalone i zatwierdzone były w 1969 r. przez Ministerstwo Zdrowia²⁷ (por. tab. 6).

Tab. 6. Profile lecznicze w Piwnicznej-Zdroju

UZDROWISKO STATUTOWE	choroby reumatologiczne	choroby górnych dróg oddechowych	choroby dolnych dróg oddechowych	choroby układu trawienia
Piwniczna-Zdrój	+	+	+	+

Źródło: Ministerstwo Zdrowia, Departament Organizacji Ochrony Zdrowia, Wydział Uzdrawisk, Warszawa 2011 r.

2.1.1.3. Walory krajobrazowe

Uzupełnieniem klimatoterapii są walory krajobrazowe²⁸ miejscowości uzdrowiskowych. Krajobrazem jest powierzchnia części ziemi, który stanowi syntezę wszystkich elementów przyrodniczych i działalności człowieka, pozostających we wzajemnych zależnościach²⁹.

W krajobrazie bezwzględnie dominują elementy środowiska naturalnego, istniejące bez ingerencji człowieka, takie jak: osobliwości przyrodnicze (osobliwości flory i fauny, skałki i grupy skał, wąwozy, doliny i przełomy rzeczne, wodospady źródła i wywierzyska, jaskinie i grotty, głązy narzutowe i głązowiska, inne obiekty geologiczne), walory powstałe przy niewielkim wpływie człowieka: parki narodowe, parki krajobrazowe, punkty widokowe, rzeki i akweny, jak również walory ukształtowane przez człowieka (parki zabytkowe, zbiory przyrodnicze, ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne)³⁰.

W krajobrazie jedną z najbardziej atrakcyjnych, trwałych form przyrody są skałki i grupy skalne, które zawdzięczają swoje kształty czynnikom erozji, czyli wietrzenia powodowanego wpływami klimatycznymi. W krajobrazie górskim i wyżynnym oraz na terenie pojezierzy bardzo interesująco zaznaczają się atrakcyjne widokowo formy erozyjne powierzchni ziemi, wykształcone jako wąwozy, doliny i przełomy rzeczne. Spośród licznych obiektów tego typu znajdujących się w Piwnicznej warta wyróżnienia jest bez wątpienia malownicza dolina rzeki Poprad. Odmiennymi formami krajobrazowymi są przełomy powstałe na skutek rozcięcia wodami rzek naturalnych przeszkód terenowych. Przykładem tego rodzaju obiektu o najwyższej atrakcyjności jest Przełom Popradu w Piwnicznej Zdroju oraz możliwość zwiedzania w czasie spływu tratwami.

Różnorodność walorów krajobrazowych jest jednym z największych walorów turystycznych miejscowości uzdrowiskowych. W obrębie miast i gmin z uzdrowiskami statutowymi³¹ lub ich bliskości znajdują się rozległe kompleksy leśne w postaci parków narodowych i krajobrazowych. W tym gronie wyróżnia się Popradzki Park Krajobrazowy. O atrakcyjności krajobrazu świadczą również jego punkty widokowe. Głównym walorem punktów widokowych jest to, że dzięki swemu położeniu umożliwiają obserwację otaczającego krajobrazu. W

²⁷ Dz. Urz. MZ i OS Nr 17, poz. 56; Instrukcja MZ i OS 6/69

²⁸ walory krajobrazowe odnoszą się do obszarów o charakterystycznych cechach środowiska naturalnego. szczególnie atrakcyjne są krajobrazy żywe, o zróżnicowanych wysokościach względnych, interesujących formach geologicznych czy też krajobrazy powstałe na skutek zetknięcia się różnych środowisk naturalnych np. morza i lądu. *Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Gołębowski, PWN, Warszawa-Poznań 2002, s. 362.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Por. T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002, s. 76.

³¹ dla miast i gmin z uzdrowiskami statutowymi przyjęto nazwę miast i gmin uzdrowiskowych.

gminach uzdrowiskowych punktów widokowych jest nieskończenie wiele, zwłaszcza w obszarach górskich, gdzie występuje największe zróżnicowanie terenu. W Piwnicznej punkty widokowe znajdują się na Suchym Groniu, Dzwonkówce, Skalce, Przehybie, Niemcowej, Kordowcu, z przełęczy Obidza, z Eliaszkówki oraz z innych grzbietowych polan leżących wzdłuż szlaków turystycznych.

Do grupy walorów krajobrazowych, zalicza się również obszary, gdzie przyroda ukształtowana została przez człowieka lub człowiek stał się sprawcą koncentracji różnych gatunków roślin lub zwierząt. Na obszarze gminy Piwniczna Zdrój występują wiele gatunków roślin charakterystycznych dla terenów górskich takich jak prosiecznik jednogłowy, pięciornik złoty, kuklik górski i tymotka alpejska. Warto również wspomnieć o roślinach kwiatowych takich jak: parzydło leśne, mieczyk dachówkowaty, dziewięciśń bezłodygowy śnieżyczkę przebiśnieg, wawrzynka wilczełyko czy kruszczyka błotnego. Świat fauny reprezentowany jest min. przez pojawiające się niedźwiedzie, borsuki i żbiki, nieco liczniejsze są populacje wilka, rysia, kuny, a najpowszechniej z drapieżników występują lisy. Z kopytnych, bardziej rozpowszechnione są jelenie i sarny, nierzadki jest także dzik. Wiele jest gryzoni, ptaków, których jest tu ok. 60 gatunków.

Nieodłącznymi elementami krajobrazu miejscowości uzdrowiskowych są parki zdrojowe stanowiące miejsce terenoterapii połączonej z wdychaniem świeżego powietrza. Obok ogólnej sieci ścieżek i deptaków istnieją również trasy znakowane o różnych stopniach trudności, którymi kuracjusze odbywają regularne spacer. Współczesne parki mają układ swobodny, bez symetrycznego podziału³². Parki zdrojowe są jednocześnie obszarem, na którym koncentruje się życie kulturalne i towarzyskie, wskutek lokalizacji na ich terenie gmachu łazienek, muszli koncertowych, sal koncertowych i teatralnych oraz pijalni wód. Parki i lasy, stanowiące często otulinę (strefa „C” uzdrowiska), spełniają ważną rolę jako „płuca” tych terenów. Leczenie naturalnymi surowcami leczniczymi w warunkach bezpośredniego kontaktu z przyrodą to swoiste medium, podnoszące efekty kuracji. Stąd też dbałość w miejscowościach uzdrowiskowych o piękne i wyszukane urządzenie zieleni. Kompozycja parku, dobór gatunków drzew i krzewów często egzotycznych, dywany kwiatne często urozmaicone małą architekturą i symbolicznymi detalami są dodatkową zachętą do przyjazdu³³. W Piwnicznej Leśny Park Zdrojowy, usytuowany jest na położonej niemal w centrum miasta górze Kicarz, z wieloma ścieżkami, umożliwia odbywanie mniej wyczerpujących wędrówek i spacerów.

2.1.2. Walory antropogeniczne

Walorami antropogenicznymi są wszystkie te wytwory działalności człowieka, które są lub mogą być przedmiotem zainteresowań turysty³⁴. Zalicza się do nich walory dóbr kultury materialnej i niematerialnej, związane z życiem, pracą i działalnością człowieka w procesie historycznego rozwoju takie, jak³⁵:

- obiekty kultury materialnej (zabytki architektury i budownictwa, obiekty archeologiczne, pamiątki historyczne),
- walory tradycyjnej kultury ludowej (folklor, obrzędy ludowe, dzieła ludowej sztuki plastycznej, relikty ludowej kultury materialnej),
- oraz walory współczesnych osiągnięć człowieka (obiekty i przejawy współczesnej techniki, nauki i kultury, gospodarki).

W analizie dotyczącej walorów środowiska antropogenicznego skoncentrowano się na Piwnicznej. Wśród walorów antropogenicznych, z których większość mieści się w grupie określonej jako obiekty kultury materialnej, główną rolę odgrywają zabytki architektury i budownictwa. Z walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz położenia miejscowości uzdrowiskowej wynikają cechy charakterystyczne dla układu przestrzennego. Należy mieć świadomość, że funkcjonujące do dziś najbardziej reprezentacyjne budynki uzdrowisk często nawiązują wraz z zespołami parkowymi czy ogrodowymi w swoich założeniach do rozwiązań pałacowych, stanowiąc o wyjątkowym klimacie przestrzennym i architektonicznym uzdrowiska. Parkowe altany, pomniki, rzeźby parkowe, mostki, ogrodzenia, figurki, ławki, stawy, ścieżki

³² Z. Kasiński, Rynek usług uzdrowiskowych w Polsce, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości, Poznań 2001, s. 75

³³ E. Kaczmarek, *Uzdrowisko i jego przestrzeń społeczna*, Zeszyty Naukowe Politechniki Krakowskiej nr 47, Kraków 2002, s. 47.

³⁴ *Kompendium wiedzy o turystyce*, op.cit. s. 353.

³⁵ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwa szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1974, s. 18.

spacerowe są dopracowane w najdrobniejszych szczegółach. Parki zdrojowe zaprojektowane na wzór zespołów pałacowo-ogrodowych są jednocześnie obszarem, na którym do dziś koncentruje się życie kulturalne i towarzyskie, wskutek lokalizacji na ich terenie domów zdrojowych, gmachu łaźni, muszli koncertowych, sal koncertowych i teatralnych oraz pijalni wód.

Zabytki w miastach i gminach uzdrowiskowych występują jako pojedyncze obiekty lub zespoły zabytkowe³⁶. Na badanym obszarze znajdują się również staromiejskie układy urbanistyczne, w większości z czasów średniowiecznych. Przeważnie zachowały one swój pierwotny układ przestrzenny z centralnie umieszczonym rynkiem i ratuszem o regularnym kształcie z szachownicą ulic. Zachowana historyczna zabudowa pochodzi w większości z wieków XVIII, XIX i początków XX. W Piwnicznej znajduje się rynek z ratuszem. Liczne obiekty pełniące funkcję leczniczą stanowią interesujące zabytki architektoniczne.

W Piwnicznej są 2 kościoły i cerkwie oraz 1 dzwonnica.

Obiektami najstarszej historii ludzkości są zabytki archeologiczne³⁷.

W miastach i gminach uzdrowiskowych występuje szereg różnego rodzaju obiektów związanych z historią danej miejscowości. Spośród tych najważniejszych można wymienić: pola bitwy, pomniki i forty. Przeważająca liczba pomników znajduje się w Piwnicznej-Zdroju. Różnego rodzaju muzea, w których gromadzi się i przechowuje zbiory z różnych dziedzin, również posiadają wartość historyczną. W Piwnicznej odbywa się ok. 5 wystaw rocznie. Przejawy tradycyjnej kultury ludowej w miejscowościach uzdrowiskowych wyrażają się w postaci żywych, kultywowanych obrzędów i zwyczajów, stanowiących dorobek kultury duchowej oraz różnego rodzaju sztuki ludowej jak, rzeźbiarstwo, malarstwo, ceramika, tkactwo, hafciarstwo, koronkarstwo, zdobnictwo przedmiotów, będącej dorobkiem kultury materialnej. Proces tworzenia dorobku ludowej kultury duchowej i materialnej był związany z warunkami życia determinowanymi otoczeniem przyrodniczym. Wpływ warunków klimatycznych ma swoje odzwierciedlenie w architekturze, w sposobie i rodzajach ubiorów.

Motywy przyrodnicze są źródłem inspiracji dla rzemiosła, ludowych wyrobów artystycznych, rękodzieła itp.³⁸

Nie samą jednak historią żyją turyści, bardzo ważnymi elementami współczesnych osiągnięć kulturalnych w miastach i gminach uzdrowiskowych są wszelkiego rodzaju przejawy aktywności artystycznej, imprezy kulturalne i zawody sportowe.

Zespoły muzyczne i taneczne uatrakcyjnijają pobyt kuracjuszy i turystów szczególnie w sezonie letnim. W ich repertuarze znajduje się zarówno muzyka i tańce posiadające charakter klasyczny, ludowy i współczesny.

W badanych miastach i gminach uzdrowiskowych najczęściej występują zespoły muzyczne, w dalszej kolejności zespoły taneczne i chóry, najmniej zaś jest orkiestr z uwagi na wysokie koszty utrzymania. W Piwnicznej działa wiele zespołów muzycznych (3), 1 zespół taneczny i 2 orkiestry.

Imprezy kulturalne również nie są dostępne stale bowiem w większości powtarzają się cyklicznie corocznie lub co kilka lat. Czas trwania większych imprez kulturalnych wynosi od kilku do kilkunastu dni. Tematyka imprez jest bardzo zróżnicowana. Obejmuje ona m.in.: muzykę klasyczną i współczesną, działalność teatralną, filmową, tańce towarzyskie, folklor i sztukę ludową, działalność piosenkarską, fotografię artystyczną, wystawy rękodzieła artystycznego, malarstwa i rzeźby oraz imprezy z zakresu literatury. W Piwnicznej odbywa się impreza regionalna „Dni Piwnicznej”.

Koncerty (10), spektakle (10), widowiska plenerowe (2) stanowią atrakcję Piwnicznej-Zdroju.

Walorami przyciągającymi turystów przez cały rok, są również liczne imprezy sportowe. Do najpopularniejszych należą zawody kolarstwa górskiego(min, Puchar Piwnicznej), biegi po okolicznych terenach oraz liczne turnieje dla młodzieży.

W większości miast i gmin uzdrowiskowych znajdują się zabytki, które można uznać za atrakcyjne w znaczeniu krajowym oraz odbywają się atrakcyjne imprezy kulturalne i sportowe.

³⁶ zespół zabytkowy to zgrupowanie w kilku obiektach zabytków różnego rodzaju (np. pałac, park, muzeum) O. Rogalewski, op. cit., s. 21.

³⁷ zabytki archeologiczne można podzielić na siedem rodzajów obiektów: grodziska, kurhany, jaskinie, miejsca kultu, ośrodki produkcyjne, osady otwarte, cmentarzyska. J. Gąsowski, A. Kempisty, *Przewodnik archeologiczny po Polsce*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1973, s. 89.

³⁸ *Kompendium wiedzy o turystyce*, op. cit., s. 65

Powyższa analiza pozwala wysnuć wniosek, że większość uzdrowisk statutowych w Małopolsce charakteryzuje nieprzeciętność walorów antropogenicznych, w skład których wchodzi głównie obiekty i zespoły historycznej zabudowy uzdrowiskowej, zabytki architektoniczne, muzea i szereg innych wytworów materialnych i duchowych dziedzictwa kulturowego. Na terenie uzdrowisk mają miejsce różnego rodzaju imprezy kulturalne, festiwale oraz inne wydarzenia związane ze zwyczajami i tradycjami danego obszaru. Są to więc miejscowości o potencjale kulturowym. Stąd też istnieje możliwość uprawiania turystyki miejskiej i kulturalnej na terenie uzdrowisk, zwłaszcza, że turyści czy kuracjusze poza celami związanymi ze zdrowiem przejawiają kulturalne (poznawcze, religijne) motywy przyjazdu do uzdrowiska.

2.1.3. Infrastruktura w Uzdrowisku

Walory turystyczne określonego obszaru nie wyczerpują pojęcia dóbr turystycznych. Można wskazać miejscowości o walorach turystycznych, w których jest małe natężenie ruchu turystycznego lub w ogóle on nie występuje. Dobra podstawowe (walory turystyczne) bowiem muszą być uzupełniane produktami pracy ludzkiej wytwarzanymi z myślą o turystach, czyli komplementarnymi dobrami turystycznymi (infrastruktura turystyczna), które warunkują korzystanie z walorów turystycznych³⁹. Podstawowe dobra turystyczne i infrastruktura turystyczna są względem siebie komplementarne. Można zatem powiedzieć, że społeczna użyteczność walorów turystycznych jest uwarunkowana odpowiednimi rozmiarami i strukturą infrastruktury turystycznej uzdrowisk, która wytwarza usługi turystyczne⁴⁰.

Infrastruktura turystyczna jest tym składnikiem produktu turystycznego obszaru, który nie stanowi na ogół bodźca do podejmowania podróży turystycznej, aczkolwiek jego brak obniża znacznie atrakcyjność owego produktu turystycznego.

Infrastruktura turystyczna określana również mianem zagospodarowania turystycznego jest to „zespół obiektów i urządzeń, stanowiących wyposażenie określonego obszaru, szlaku lub miejscowości, umożliwiających zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego. W skład tej infrastruktury wchodzi: baza noclegowa, która umożliwia turystom przebywanie poza miejscem stałego zamieszkania dłużej aniżeli jeden dzień; baza żywieniowa; baza komunikacyjna, stanowiąca o dostępności przestrzeni turystycznej oraz ułatwiająca poruszanie się w jej granicach; i wreszcie baza towarzysząca, gwarantująca turystom pozostałe usługi”⁴¹. Ze względu na specyfikę uzdrowisk, odwiedzanych zarówno przez turystów, jak i kuracjuszy, infrastruktura turystyczna jaka się tam znajduje poszerzona jest o elementy związane z lecznictwem uzdrowiskowym i „wellness” stanowiące infrastrukturę uzdrowiskową.

2.1.3.1. Baza noclegowa

Przystępując do krótkiej charakterystyki podstawowych elementów infrastruktury turystycznej w strukturze potrzeb turystycznych bardzo istotne miejsce zajmują noclegi. Infrastruktura turystyczna urzeczywistniająca te potrzeby obejmuje turystyczną i leczniczą bazę noclegową. W ostatnich latach w bazie noclegowej miast i gmin uzdrowiskowych obserwuje się charakterystyczne tendencje. Ze względu na dostępność danych statystycznych, analiza zasobów noclegowych jest możliwa w układzie miast i gmin uzdrowiskowych. Analiza zmian zachodzących w bazie noclegowej miast i gmin uzdrowiskowych powinna się opierać na porównywalnych danych, dzięki czemu możliwa jest ocena badanych zjawisk. W wyniku przeliczeń otrzymano wielkości ilustrujące stan turystycznej bazy noclegowej w Piwnicznej na przestrzeni lat 2005-2010 (por. tab.7). Na podstawie danych zawartych w tab. 26 stwierdza się, że w latach 2005-2010 wielkości zawarte w tabeli danych liczbowych uległy spadkowi po okresie niewielkiego wzrostu w 2008 r. w stosunku do 2005 r. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w 2010 r. zmalała o 6 obiektów w stosunku do 2005 r. jednocześnie w analogicznym okresie o 53 wzrosła liczba miejsc noclegowych.

³⁹ S. Wodejko, Czynniki wpływające na rozwój..., op. cit., s. 81-83

⁴⁰ W. Gaworecki, op.cit., s. 126

⁴¹ J. Warszńska, A. Jackowski, op. cit., 30. Przytoczone pojęcie zagospodarowania turystycznego jest zgodne z pojęciem sformułowanym przez O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, Warszawa 1974, s. 12.

Tab.7. Turystyczna baza noclegowa w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005-2010 (miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania)

Wyszczególnienie	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
liczba turystycznych obiektów noclegowych	21	18	17	19	28	15
miejsca noclegowe w tys.	1503	1629	1602	1756	1678	1556

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niekorzystne zmiany odnotowano również w strukturze rodzajowej. Regres dotyczył liczby zarówno pensjonatów, jak i ośrodków wczasowych. W Piwnicznej w roku 2010 znajdowało się 15 obiektów noclegowych z czego 12 obiektów całorocznych co stanowiło 80% całości. Pozostałe to obiekty sezonowe działające głównie w sezonie letnim (lipiec, sierpień).

W strukturze rodzajowej obejmującej 17 rodzajów turystycznych obiektów noclegowych najliczniej reprezentowane były ośrodki wczasowe (9). Ponadto dużą liczebnością wyróżniały się jeszcze zakłady uzdrowiskowe (5) i ośrodki szkoleniowo - wypoczynkowe (3) posiadające jedynie obiekty całoroczne.

Pod względem liczby miejsc noclegowych górowały ośrodki wczasowe (816), co stanowiło prawie 53% ogółu omawianej bazy. Przeważają one wyraźnie nad pozostałymi rodzajami obiektów, spośród których potencjałem wyróżniają się kolejno: hotele (27%), zakłady uzdrowiskowe (13%), schroniska (3%) i inne obiekty hotelowe (3%). Oceniając strukturę rodzajową bazy noclegowej trzeba podkreślić bardzo duży potencjał bazy wypoczynkowej, na którą składają się ośrodki wczasowe i zakłady uzdrowiskowe, mającej 1016 miejsc noclegowych (65% ogółu) w 10 obiektach, oraz mała liczba hoteli, których udział powinien być znacznie większy.

Ze względu na dużą dowolność w kategoryzacji i nazewnictwie istniejących obiektów oraz fakt, że wiele obiektów dotychczas skategoryzowanych nie spełnia obecnie obowiązujących wymogów i standardów krajów europejskich, zachodzi pilna potrzeba przeprowadzenia od nowa kategoryzacji wszystkich obiektów noclegowych i gastronomicznych. Ustawa o usługach turystycznych⁴², precyzuje zasady działania i wymogi jakie powinny spełniać obiekty noclegowe. Na podstawie art. 37, ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych kategoryzacji podlegają tylko niektóre rodzaje obiektów noclegowych, a mianowicie hotele (1-5 gwiazdek), motele, pensjonaty (kempingi (1-4 gwiazdek) oraz domy wycieczkowe i schroniska młodzieżowe (kategorie I-III).

⁴² Dz. U. 1997 r. Nr 133, poz. 884

Tab.8. Turystyczna baza noclegowa w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów turystycznych obiektów noclegowych w 2010 r.

Rodzaje obiektów	Liczba obiektów		Miejsca noclegowe w tys.
	ogółem	całoroczne	
ogółem	15	12	1556
ośrodki wczasowe	9	7	816
zakłady uzdrowiskowe	1	1	200
pozostałe niesklasyfikowane	1	1	20
hotele	2	2	420
pensjonaty	0	0	0
ośrodki szkoleniowo-wypocz.	0	0	0
inne obiekty hotelowe	1	1	50
schroniska młodzieżowe	0	0	0
ośrodki kolonijne	0	0	0
zesp.ogólnodost.domków turyst.	0	0	0
domy pracy twórczej	0	0	0
poła biwakowe	0	0	0
domy wycieczkowe	0	0	0
schroniska	1	0	50
kempingi	0	0	0
ośrod.do wypocz.sobot-niedz.	b.d.	b.d.	b.d
motele	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według ustawy, zaszeregowanie obiektów hotelowych do poszczególnych kategorii powinien dokonywać wojewoda, a pozwolenie na prowadzenie pól biwakowych wydają wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast, do nich też ma należeć prowadzenie ewidencji.

Pozwoli to na wdrożenie jednolitych standardów w ocenie polskich obiektów noclegowych (zbliżonych do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej).

Na podstawie danych zawartych w tabeli 9 stwierdza się, że w Piwnicznej-Zdroju kategoryzacją objęto 2 obiekty, liczące 420 miejsc noclegowych (27,0% ogółu). Trzy gwiazdki posiadały 2 hotele i byli to jedyni skategoryzowani przedstawiciele obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Tab.9. Kategoryzacja turystycznych obiektów noclegowych w Piwnicznej-Zdroju w 2010r.

Wyszczególnienie	Hotele	Motele	Pensjonaty
5 gwiazdek	0	0	0
4 gwiazdki	0	0	0
3 gwiazdki	1	0	0
2 gwiazdki	0	0	0
1 gwiazdka	0	0	0
w trakcie kategoryzacji	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największą ogólnie bazę noclegową wśród gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego (por. tab.10) miały Krynica Zdrój (6295 miejsc w 85 obiektach), Szczawnica (2352 miejsc w 34 obiektach) i Muszyna (2172 miejsc w 22 obiektach). Najwięcej obiektów miały w kolejności: Krynica (85), Szczawnica (34) i Rabka (26).

Tab. 10. Turystyczna baza noclegowa w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

	Miasta i gminy uzdrowiskowe	Liczba obiektów	Miejsca noclegowe
Lp.	ogółem	196	14433
1	Krynica	85	6 295
2	Szczawnica	34	2352
3	Rabka	26	1188
4	Muszyňa	22	2172
5	Piwniczna	15	1556
6	Uście Gorlickie	13	840
7	Sękowa	1	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według sprawozdawczości GUS-u na zasoby leczniczej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w Polsce składają się następujące rodzaje obiektów: szpitale uzdrowiskowe, sanatoria uzdrowiskowe, prewentoria uzdrowiskowe dla dzieci, przychodnie uzdrowiskowe, zakłady przyrodolecznicze i sanatoria rehabilitacyjne, z których cztery pierwsze na podstawie art.6 ust. 3 ustawy z 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁴³ są zaliczane do tzw. zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Spośród wymienionych, usługi noclegowe świadczą: szpitale i sanatoria uzdrowiskowe, sanatoria rehabilitacyjne i prewentoria.

W pięcioleciu 2005-2010 obserwuje się niekorzystną tendencję, której symptomem jest zmniejszenie wielkości liczbowych obrazujących liczbę łózek w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i niekorzystną związaną z malejącą liczbą zakładów lecznictwa uzdrowiskowego w większości miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego.

Najbardziej ucierpiały szpitale uzdrowiskowe i prewentoria, które są w zaniku. Nieznacznie natomiast powiększył się stan liczbowy sanatoriów uzdrowiskowych i zakładów przyrodoleczniczych. Na przestrzeni lat 2005-2010 w Piwnicznej-Zdroju obserwuje się brak zmian w zakresie liczby zakładów uzdrowiskowych i liczby łózek.

⁴³ Dz.U. Nr 167, poz. 1399.

Tab. 11. Lecznicza baza noclegowa w zakładach uzdrowiskowych w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005-2010

Wyszczególnienie	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
liczba zakładów uzdrowiskowych	1	1	1	1	1	1
łóżka w tys.	200	200	200	200	200	200

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2010 r. w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego funkcjonowało łącznie 36 zakładów uzdrowiskowych, liczących ogółem 4728 łóżek. Najliczniejszy rodzaj placówek lecznictwa uzdrowiskowego stanowiły sanatoria: łącznie 27 sanatoriów uzdrowiskowych z 3786 łóżek. Prewentoria nie występowały na terenie gmin z uzdrowiskami statutowymi. Do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego zalicza się łącznie 36 obiektów, wśród których znajduje się 9 szpitali i 27 sanatoriów uzdrowiskowych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego. Jeśli chodzi o pozostałe rodzaje placówek lecznictwa uzdrowiskowego to zakłady przyrodolecznicze występują w 3 gminach uzdrowiskowych: w Rabce, Szczawnicy i Uściu Gorlickim, a sanatoria rehabilitacyjne występują w Muszynie, Rabce-Zdroju, Sękowej i Uściu Gorlickim.

Tab.12.Placówki lecznictwa uzdrowiskowego w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów w 2010 r.

Wyszczególnienie	Rodzaje placówek lecznictwa uzdrowiskowego					
	sanatoria uzdrowiskowe	szpitale uzdrowiskowe	zakłady przyrodolecznicze	przychodnie uzdrowiskowe	sanatoria rehabilitacyjne	ogółem
liczba placówek	1	0	0	0	0	1
łóżka w tys.	200	0	0	0	0	200

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych

Na podstawie danych zawartych w tab.13 stwierdza się, że największą bazą leczniczą odznaczały się: Krynica (1871) łóżek w 13 placówkach. Znacznym potencjałem wyróżniała się jeszcze Szczawnica.

Tab. 13. Zakłady uzdrowiskowe w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

	Miasta i gminy uzdrowiskowe	Liczba zakładów	Łóżka w tys.
Lp.	ogółem	36	4728
1	Krynica	13	1871
2	Szczawnica	7	1035
3	Rabka Zdrój	6	426
4	Piwniczna	1	200
5	Sękowa	b.d	b.d
6	Muszyňa	5	605
7	Uście Gorlickie	4	591

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod względem liczby zakładów lecznictwa uzdrowiskowego wg danych GUS, przodowała Krynica (13), następnie: Szczawnica (7) i Rabka (6). Pod względem liczby łóżek w bazie leczniczej wyraźnie góruje Krynica (1871).

Interesujące wyniki daje analiza porównawcza bazy leczniczej z bazą turystyczną w miastach i gminach uzdrowiskowych. Obiekty lecznictwa uzdrowiskowego nie dominują wielkością nad wielkością turystycznej bazy noclegowej, we wszystkich gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego.

Baza noclegowa miejscowości uzdrowiskowych ciągle podlega modernizacji jednak efektywność jej wykorzystania hamuje dalszy jej rozwój. Z kolei baza zakładów lecznictwa uzdrowiskowego wymaga generalnego remontu i dostosowania do powszechnie obowiązujących standardów. W wielu przypadkach są to obiekty zabytkowe wymagające szczególnego rygoru inwestycyjnego

2.1.3.2. Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna jest drugim podstawowym elementem infrastruktury turystycznej. Brak danych statystycznych nie pozwala na scharakteryzowanie struktury bazy gastronomicznej w ujęciu globalnym. Statystyka publiczna ujmuje szczegółowo tylko te placówki gastronomiczne, które działają w turystycznych obiektach noclegowych. Jej rola w obsłudze ruchu turystycznego jest bardzo istotna z uwagi na powiązania funkcjonalne z bazą noclegową.

Przy turystycznych obiektach noclegowych działają placówki gastronomiczne świadczące usługi żywieniowe dla swoich gości lub dostępne dla szerokiej klienteli. Podstawowym rodzajem placówki gastronomicznej są restauracje, które oferują całodienne wyżywienie o szerokim asortymencie potraw i napojów⁴⁴. Do barów i kawiarni należy także zaliczyć winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie itp.⁴⁵. Elementami bazy gastronomicznej są jeszcze punkty gastronomiczne, do których według klasyfikacji stosowanej przez GUS (formularz KT-1a) zalicza się: smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety.

Cechą charakterystyczną działalności punktów gastronomicznych jest ich większa elastyczność niż w przypadku pozostałych placówek gastronomicznych, dostosowana do zmieniającego się w czasie i przestrzeni nasilenia ruchu turystycznego. Czynne są one często tylko w szczycie sezonu.

Są to zazwyczaj placówki własne, lub też obce, prowadzone przez inne podmioty, które nie są gestorami obiektu, np. na kempingu ośrodka sportu i rekreacji funkcjonuje kawiarnia, która jest prowadzona przez osobę fizyczną⁴⁶.

Tab. 14. Placówki gastronomiczne w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Restauracje	Bary i kawiarnie	Stołówki	Punkty gastronomiczne	ogółem
Krynica	27	47	6	10	90
Muszyňa	12	32	0	2	46
Piwniczna Zdrój	7	5	0	0	12
Rabka	22	24	12	13	71
Sękowa	1	2	1	5	9
Szczawnica	21	24	12	9	66
Uście Gorlickie	4	15	0	1	20
Ogółem	94	149	31	40	314

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych.

⁴⁴ formularz KT-1a.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

Najwięcej było barów i kawiarni (149) zwłaszcza w Krynicy (47) i Muszynie (32), następnie restauracji (94), stosunkowo mało natomiast punktów gastronomicznych (40) i stołówek (31), które dominowały w Rabce.

W omawianych miastach i gminach uzdrowiskowych wyposażenia obiektów noclegowych nie można jednak uznać za zadowalające, jeśli się uwzględni charakter pobytu turystów w miejscowościach uzdrowiskowych oraz to, że w tych miejscowościach funkcjonuje ponadto ogólnodostępna gastronomia.

Na rynkach międzynarodowych rośnie znaczenie gastronomii jako elementu struktury produktu turystycznego obszaru. Miejscowości uzdrowiskowe posiadają dość dużą bazę gastronomiczną, lecz przeważają obiekty małe. Brak jest – poza miastami – większych restauracji posiadających pełnego zestawu potraw, dań dietetycznych, regionalnych, zdolnych obsłużyć większe grupy turystów. Nie ma też restauracji typu „Family Restaurant” obsługujących rodziny z małymi dziećmi, które wymagają odpowiedniego wyposażenia, wystroju oraz menu. Zbyt mało jest lokali prowadzących działalność rozrywkową. Biorąc pod uwagę fakt, że baza gastronomiczna ma wpływ na jakość produktu turystycznego miejscowości uzdrowiskowych należy dążyć do podnoszenia usług gastronomicznych

2.1.3.3. Baza towarzysząca

Bardzo ważnym uzupełnieniem bazy noclegowej i gastronomicznej są urządzenia zaliczane do bazy towarzyszącej. W skład bazy towarzyszącej wchodzi cztery główne rodzaje urządzeń:⁴⁷

- urządzenia mające na celu umożliwienie turystom korzystanie z walorów turystycznych danego terenu,
- urządzenia ułatwiające uprawianie turystyki,
- urządzenia rozrywkowe,
- urządzenia usługowe.

Wyżej wymienione urządzenia infrastrukturalne mają bezpośrednie i pośrednie przeznaczenie turystyczne. Dwa pierwsze urządzenia, których podstawową funkcją jest obsługa ruchu turystycznego (zostały wybudowane z przeznaczeniem dla turystów) to urządzenia turystyczne⁴⁸. Zalicza się do nich baseny, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu sportowego, wyciągi narciarskie, pijalnie wód itp. oraz sieć przedsiębiorstw turystycznych, punktów informacji turystycznej, które w różnych formach organizacyjnych spełniają istotne funkcje w obsłudze ruchu turystycznego. Na układ bazy towarzyszącej składają się również urządzenia zaliczane przez niektórych autorów⁴⁹ do urządzeń paraturystycznych (infrastruktura paraturystyczna), które przeznaczone są do obsługi potrzeb ludności zamieszkującej daną miejscowość lub tylko przez pewien okres czasu również turystów⁵⁰. W ramach bazy towarzyszącej składają się na nie urządzenia rozrywkowe (teatry, kina, biblioteki itp.) oraz urządzenia usługowe takie jak: usługi sieci uzbrojenia technicznego terenu (sieć elektroenergetyczna, wodna, kanalizacyjna, gazowa), sieć handlu detalicznego towarami przemysłowymi i spożywczymi, punkty usługowe (fryzjer, fotograf, szewc itp.), urządzenia pocztowe i telekomunikacyjne, usługi z zakresu ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia, apteki itp.) i inne instytucje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego. Ze względu na specyfikę miejscowości uzdrowiskowych wśród urządzeń mających na celu umożliwienie turystom korzystanie z walorów turystycznych, należy dodatkowo wyróżnić urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego (tab. 15).

⁴⁷ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 63-64.

⁴⁸ Ibidem, s. 13

⁴⁹ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, op. cit., s.34; T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002, s. 208; O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 63- 64

⁵⁰ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 13.

Tab. 15. Urządzenia turystyczne i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Baseny otwarte	Kąpieliska	Wyciągi narciarskie	Pijalnie wód	Baseny lecznicze
Krynica	1	0	20	2	6
Muszyňa	2	1	5	3	0
Piwniczna Zdrój	3	0	15	1	0
Rabka	1	0	5	0	0
Sękowa	1	0	4	0	1
Szczawnica	0	0	6	2	0
Uście Gorlickie	0	1	3	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych.

Z treści art.5 ust. 1 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych z 28 lipca 2005 r. wynika, że **urządzeniami lecznictwa uzdrowiskowego** są urządzenia służące do leczniczego wykorzystania naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości leczniczych klimatu, w szczególności takie, jak:

1. pijalnie uzdrowiskowe,
2. tężnie,
3. parki,
4. ścieżki ruchowe,
5. urządzone odcinki wybrzeża morskiego,
6. lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe,
7. urządzone podziemne wyrobiska górnicze.

Urządzenia kąpieliskowe o charakterze rekreacyjnym są zróżnicowane. Ich występowanie, rodzaje i rozmieszczenie przestrzenne zależą w dużym stopniu od naturalnych warunków wodnych poszczególnych miast i gmin uzdrowiskowych.

Sprawą podstawową jest wytyczenie odpowiednich miejsc do kąpeli w rzekach i jeziorach oraz zorganizowanie tam punktów obserwacyjnych dla ratowników. Z kolei baseny otwarte są to z reguły obiekty strzeżone przez ratowników, mające zaplecze w postaci szatni, bufetów, miejsc plażowania itp. W miastach i gminach uzdrowiskowych znajdują się one na terenie obiektów turystycznej i leczniczej bazy noclegowej bądź występują jako samodzielne ogólnodostępne obiekty.

Najwięcej basenów otwartych posiada Piwniczna, nie są natomiast dostępne w Szczawnicy i Uściu Gorlickim (Wysowa).

Jedną z bardziej popularnych form aktywności w sezonie zimowym jest uprawianie narciarstwa zjazdowego. Podstawowym urządzeniem ułatwiającym korzystanie z tego sportu są wyciągi narciarskie. Wyciągi narciarskie działające w miastach i gminach uzdrowiskowych dzielą się na orczykowe, talerzykowe i zaczepowe. Najwięcej wyciągów znajduje się w kolejności w Krynicy i Piwnicznej Zdroju. Do najważniejszych i najnowocześniejszych stacji narciarskich należy zaliczyć Wierchomlę „Dwie Doliny Muszyna”. Jest ona położona w Beskidach, 12 km od Piwnicznej – Zdroju. Zimą 2007/2008 trasy narciarskie połączyły Wierchomlę z Muszyną – dzięki czemu na wszystkich wyciągach można jeździć korzystając z tego samego karnetu (15 km tras). Baza noclegowa samej Wierchomli to prawie 4 000 miejsc noclegowych w domkach alpejskich stacji i prywatnych kwaterach. W hotelu umiejscowionym u podnóża stacji można skorzystać z salonu SPA, z krytego basenu, jacuzzi, sauny, siłowni, solarium, kawiarenki internetowej, bankomatu, przedszkola, dyskoteki, restauracji. Dzięki rozmieszczeniu obiektów narciarskich na dużej powierzchni, trasy zjazdowe są szerokie i nie odczuwa się natężonego ruchu turystycznego. Jest dużo kas biletowych, 2 wyciągi krzesłkowe (wyposażone w taśmy rozpędzające) o łącznej przepustowości ponad 4 000 osób na godzinę, 7 wyciągów orczykowych i 2 wyciągi linkowe. Kuracja pitna wodami mineralnymi stanowi ważny składnik postępowania leczenia uzdrowiskowego w dziale balneoterapii. Pijalnie wód obok funkcji bezpośrednio leczniczych odgrywają też pewną rolę w życiu uzdrowiskowym jako miejsce spotkań i często łączą się z halami spacerowymi, względnie salami koncertowymi⁵¹. Pijalnie wód mineralnych powinny być usytuowane jak najbliżej źródeł wód mineralnych bowiem odleglejszy transport może zmienić własności smakowe i lecznicze wody. Najwięcej tego typu urządzeń leczniczych posiadają Muszyna (3), Krynica, Szczawnica (po 2).

Ważnym zabiegiem balneologicznym są kąpiele lecznicze w basenach leczniczych znajdujących się na terenie zakładów leczenia uzdrowiskowego, w których wykonuje się różne formy ćwiczeń ruchowych i masaży.

W lecnictwie uzdrowiskowym budowane są baseny trzech typów:⁵²

- baseny leczniczo-profilaktyczno-sportowe kryte lub na otwartej przestrzeni. Typowym przykładem takiego obiektu jest otwarty basen solankowo-termalny w Ciechocinku czy baseny kryte o dużych rozmiarach w Łądku Zdroju,
- baseny lecznicze kryte dla kąpeli kilku, względnie kilkudziesięciu osób równocześnie,
- baseny specjalne (rehabilitacyjne), małe, przystosowane do indywidualnych ćwiczeń czy masaży.

Miastami i gminami uzdrowiskowymi, które wyróżniają się w ilości posiadanych basenów leczniczych jest Krynica. W miejscowościach uzdrowiskowych w Małopolsce brakuje natomiast basenów termalnych.

Uzupełnieniem wyżej wymienionych urządzeń turystycznych i urządzeń leczenia uzdrowiskowego są urządzenia sportowo-rekreacyjne.

Część turystycznych obiektów noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych stwarza swoim gościom możliwość aktywnego wypoczynku i rekreacji. Urządzenia sportowo-rekreacyjne w omawianych obiektach noclegowych są nierównomiernie rozmieszczone (por. tab.16).

⁵¹ A. Madeyski, *Urządzenia sanitarno-techniczne...*, op. cit., s. 20.

⁵² Ibidem, s. 50.

Tab. 16. Urządzenia sportowo-rekreacyjne na terenie turystycznych obiektów noclegowych w gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Miasta i gminy uzdrowiskowe	siłownia	basen kryty	kort tenisowy	boisko do siatkówki lub koszykówki	sauna	solarium	tenis stołowy	wypożyczalnia sprzętu pływającego	wypożyczalnia rowerów
Krynica	24	8	1	8	24	12	27	2	16
Muszyna	8	2	1	13	7	4	14	0	8
Piwniczna- Zdrój	5	2	3	12	7	2	11	0	3
Rabka	7	b.d	2	13	3	2	15	0	6
Sękowa	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
Szczawnica	9	0	1	5	9	5	5	0	2
Uście Gorlickie	4	2	2	11	4	0	13	0	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najlepiej wyposażone obiekty w urządzenia sportowo-rekreacyjne posiadają Krynica, Muszyna. Osobny przypadek znajduje odzwierciedlenie w gminie Sękowej co do której nie ma danych GUS.

Spośród dziewięciu ważniejszych rodzajów urządzeń sportowo-rekreacyjnych (por. załącznik 15), najwięcej obiektów noclegowych zapewniło możliwość gry w tenisa stołowego (85). Stosunkowo dużo dysponowało boiskiem do siatkówki i koszykówki (62) oraz siłownią (57) i wypożyczalnią rowerów (42). Spora część obiektów oferowała też saunę (54), solarium (25), korzystanie z krytego basenu (14) czy kortu tenisowego (9). Prawie co drugi obiekt oferował grę w tenisa stołowego, a co trzeci miał boisko do gry w koszykówkę i siatkówkę. Wypożyczalnię rowerów i siłownię dysponował co piąty obiekt. Sauny stanowiły wyposażenie 27,5% obiektów, a prawie 13% udostępniało solarium. Reasumując można stwierdzić, że miejscowości uzdrowiskowe w Małopolsce dysponują pewnymi urządzeniami turystycznymi i urządzeniami lecznictwa uzdrowiskowego znajdującymi się czy to w na terenie samej miejscowości czy zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Jednak w skali potrzeb obecnych i przyszłych sieć owych urządzeń w miejscowościach uzdrowiskowych w Małopolsce jest niewielka zwłaszcza jeśli chodzi o baseny kryte i otwarte z wodą termalną, boiska do mini-golfa, lodowiska czy tory saneczkowe.

Wśród urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego na uwagę zasługują również te, które służą do przemysłowej eksploatacji naturalnych zasobów leczniczych.

Kolebką rozlewnictwa wód były miejscowości uzdrowiskowe, ponieważ tam najczęściej występowały naturalne źródła. Rozlewnictwo w miejscowościach uzdrowiskowych ma bogatą tradycję, sięgającą 1806 r., kiedy to powstała pierwsza na ziemiach polskich rozlewnia w Krynicy⁵³.

⁵³ M. Kucharski, *Stan i perspektywy wykorzystania zasobów wód mineralnych i leczniczych w Polsce w lecznictwie uzdrowiskowym*, XI kongres Uzdrowisk polskich 23-26 maja 2002, Krynica 2002, s. 113

Kurację pitną może przedłużyć butelkowana woda lecznicza⁵⁴, której produkcja jest niewielka, pomimo ich unikalnej jakości, bo obejmuje swoim zasięgiem jedynie Krynice („Zuber”, „Jan”, „Słotwinka”, „Józef”) i Wysową („Henryk”)⁵⁵. Znacznie wyższa jest produkcja butelkowanej naturalnej wody mineralnej⁵⁶, która w 2000 r. wyniosła już tylko niecałe 7% ogólnej ilości rozlewanej do pojemników wody w Polsce, a więc o 43% mniej niż w latach 1970-1990⁵⁷ i odbywa się w Krynicy, Muszynie, Piwnicznej, Szczawnicy, Krakowie-Swoszowicach, Wysowej⁵⁸.

Podstawowym typem urządzeń, mających za zadanie ułatwienie uprawiania turystyki, są punkty obsługi ruchu turystycznego. Szczególną rolę pełnią punkty informacji turystycznej (por. tab. 17), które często znajdują się w urzędach miasta czy gminy uzdrowiskowej. W zakres działalności tych punktów wchodzi między innymi:

- informacja turystyczna,
- organizacja imprez,
- rezerwacja miejsc,
- promocja gminy.

Na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych stwierdza się, że w wielu miastach i gminach uzdrowiskowych punkty informacji turystycznej łączą wszystkie wyżej wymienione rodzaje działalności (Krynica-Zdrój, Szczawnica). Pracownicy punktów informacji turystycznej w większości posługują się dwoma językami (angielskim i niemieckim). W nielicznych ośrodkach obsługa zna inne języki (francuski, rosyjski, czeski, chorwacki).

Tab.17. Rodzaje działalności punktów informacji turystycznej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

INFORMACJA TURYSTYCZNA	Krynica, Muszyna, Piwniczna Zdrój, Sękowa, Szczawnica, Rabka
ORGANIZACJA IMPREZ	Krynica, Sękowa, Szczawnica
REZERWACJA MIEJSC	Krynica, Szczawnica
PROMOCJA GMINY	Krynica, Sękowa, Szczawnica

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych

⁵⁴ butelkowana woda lecznicza przeznaczona do obrotu handlowego w opakowaniu jednostkowym pierwotnie czysta, nieuzdatniona woda podziemna z jednego złoża, której skład chemiczny i właściwości fizyczne warunkują określone działanie lecznicze, potwierdzone wynikami badań farmakodynamicznych i klinicznych. Uznanie wody za leczniczą następuje na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia oraz Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Wyróżnia się butelkowaną wodę leczniczą mineralną (zawierającą w litrze nie mniej niż 1 000 mg rozpuszczonych składników mineralnych) oraz butelkowaną wodę leczniczą mineralną swoistą (zawierającą co najmniej jeden składnik swoisty leczniczy w stężeniu warunkującym działanie lecznicze wody). PN-1999/Z-11001-1

⁵⁵ *Uzdrowiska polskie. Informator*, praca zbiorowa pod red. A. Madeyskiego, op. cit., s. 29-30

⁵⁶ butelkowana naturalna woda mineralna udostępniania w opakowaniach jednostkowych woda podziemna z jednego złoża pierwotnie czysta o stałym składzie chemicznym zawierająca makro- i mikrośkładniki mineralne wyłącznie naturalnego pochodzenia, z których żaden nie występuje w stężeniu szkodliwym, a zawartość składników mających znaczenie fizjologiczne jest korzystna dla zdrowia. Przydatność wody podziemnej do produkcji butelkowanej wody mineralnej ocenia instytucja uprawniona przez Ministra Zdrowia. PN-1999/Z-11001-1

⁵⁷ M. Kucharski, *Stan i perspektywy wykorzystania...*, op. cit., s. 113

⁵⁸ *Uzdrowiska polskie. Informator*, praca zbiorowa pod red. A. Madeyskiego, op. cit., s. 34-156

Jak wynika z badań inwentaryzacyjnych gminy i miasta uzdrowiskowe województwa małopolskiego w 2010 roku dysponowały 121 ośrodkami konferencyjnymi. Zwykle taki ośrodek składa się z dużej sali głównej oraz kilku mniejszych. Wszystkie sale wyposażone są w sprzęt multimedialny. Najwięcej ośrodków konferencyjnych posiada Krynica (58), Muszyna (17), Szczawnica (14).

Tab. 18. Liczba sal konferencyjnych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Liczba sal konferencyjnych	Liczba miejsc w salach konferencyjnych
Krynica	58	3338
Muszyna	17	853
Piwniczna Zdrój	12	850
Rabka	11	410
Sękowa	b.d	b.d
Szczawnica	14	739
Uście Gorlickie	9	790
Ogółem	121	6980

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Urządzenia rozrywkowe w danym mieście czy gminie uzdrowiskowej umożliwiają turystom i kuracjuszom spędzanie czasu w tych okresach, w których pełne korzystanie z walorów turystycznych nie jest możliwe. Istotne jest również uwzględnienie w infrastrukturze turystycznej różnych potrzeb i oczekiwań turystów i kuracjuszy w zakresie wypoczynku i rozrywki w gminach uzdrowiskowych, nie związanych z walorami turystycznymi. Prawie każde miasto i gmina uzdrowiskowa posiada dom kultury lub placówkę pełniącą jego funkcje. Biblioteki znajdują się w każdej gminie uzdrowiskowej województwa małopolskiego. Brakuje natomiast kin i teatrów, które posiada znikoma liczba miast i gmin uzdrowiskowych.

Zadaniem urzędów usługowych jest umożliwianie zaspokajania tych potrzeb, które w sposób stały występują u kuracjuszy i turystów przebywających w miastach i gminach uzdrowiskowych. W pierwszej kolejności zalicza się do nich urządzenia związane z koniecznością zapewniania porządku i bezpieczeństwa. We wszystkich analizowanych miastach i gminach uzdrowiskowych zlokalizowane są remizy strażackie. Prawie w każdym mieście i gminie znajduje się posterunek policji lub komisariat.

Z uwagi na profil miast i gmin w każdej działają odpowiednie służby zdrowia. We wszystkich miastach i gminach funkcjonują placówki pocztowe. Banki oraz bankomaty ułatwiają kuracjuszom i turystom korzystanie ze środków pieniężnych. Ogólna liczba banków w analizowanych miastach i gminach wynosi 27. Natomiast liczba bankomatów nie jest wystarczająca. W miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce zainstalowano 21 tego typu urządzeń, najwięcej w miastach Krynica i Rabka. Brak bankomatów odnotowano w Sękowej. Na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w miastach i gminach uzdrowiskowych wyliczając średnią arytmetyczną można wnosić, że na jedną gminę uzdrowiskową przypadają około 3 remizy strażackie, 1 posterunek policji, 4 placówki służby zdrowia, prawie 3 placówki pocztowe, 4 banki i około 3 bankomatów.

W określeniu stopnia rozwoju infrastruktury komunalnej miast i gmin uzdrowiskowych wyróżniono procent podłączenia obiektów uzdrowiskowych i gminnych do sieci: kanalizacyjnej, gazowej, energetycznej i telefonicznej. Analiza dokonana na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce wykazała, że do sieci kanalizacyjnej jest podłączonych 89% zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, natomiast 68% obiektów i gospodarstw w gminie. W miastach i gminach jak: Sękowa, Krynica zakłady lecznictwa uzdrowiskowego są w 100% podłączone do sieci kanalizacyjnej.

Do sieci gazowej podłączonych jest 88% uzdrowisk oraz 86% obiektów w gminach. Z przeprowadzonych badań inwentaryzacyjnych można wnosić, że do sieci gazowej, wodociągowej i energetycznej podłączone są wszystkie miasta i gminy uzdrowiskowe w województwie małopolskim.

2.1.3.4. Dostępność transportowa

Z punktu widzenia potrzeb turystycznych, należy wymienić urządzenia i instytucje związane z potrzebami turystów w zakresie transportu w miejscowościach uzdrowiskowych i poza ich granicami. „Dostępność transportowa oznacza możliwość dojazdu środkami komunikacji do celu podjętej podróży, czyli istniejącą sieć połączeń komunikacyjnych między miejscem stałego zamieszkania turysty a celem jego wyjazdu, a także system połączeń komunikacyjnych, szlaków i wyciągów turystycznych umożliwiających turystyce odbywanie wycieczek w obrębie wybranego regionu turystycznego do określonych miejsc”⁵⁹. Z tego względu możemy mówić o dostępności komunikacyjnej wewnętrznej i zewnętrznej⁶⁰. Podstawowym zadaniem bazy transportowej jest zapewnienie łatwego dostępu do docelowych punktów turystyki uzdrowiskowej. Ponadto baza komunikacyjna umożliwia⁶¹:

- odbywanie wędrówek i wycieczek turystycznych;
- zaopatrywanie obiektów i ośrodków uzdrowiskowych i turystycznych.

Z faktu odbywania wędrówek i wycieczek przez turystów i kuracjuszy w gminach uzdrowiskowych wynika potrzeba odpowiedniego przystosowania szlaków turystycznych⁶² dla ich potrzeb.

Wędrówki turystyczne dzieli się na:⁶³

- górskie letnie (piesze) i zimowe (narciarskie),
- nizinne piesze,
- wodne (głównie kajakowe),
- kolarskie (rowerowe).

⁵⁹ J. Warszńska, A. Jackowski, op. cit., s. 31

⁶⁰ *dostępność komunikacyjną wewnętrzną* tworzy system połączeń komunikacyjnych, szlaków turystycznych (pieszych, wodnych), ścieżek rowerowych, kolejek (wąskotorowych, górskich itp.), lokalnej sieci dróg samochodowych, umożliwiających turystyce odbywanie w obrębie wybranego rejonu wycieczek do określonych miejsc. Sieć tę zazwyczaj uzupełniają wszelkiego rodzaju przystanki (drogowe, kolejowe), parkingi, miejsca postoju, stacje benzynowe itp.; *dostępność komunikacyjną zewnętrzną* stanowi istniejąca sieć połączeń komunikacyjnych między miejscem zamieszkania turysty a celem jego podróży (autostrady, drogi szybkiego ruchu, koleje połączenia lotnicze, promowe itp.). Sieć ta zazwyczaj uzupełniana jest obiektami towarzyszącymi typu: dworce, porty lotnicze, stacje kolejowe, terminale promowe itp.; J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, op. cit., s. 35

⁶¹ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 50

⁶² *szlakiem turystycznym* nazywa się odcinki dróg kołowych, ścieżek pieszych i narciarskich, nizinnych i górskich oraz cieków i zbiorników wodnych, które ze względu na posiadane walory turystyczne są systematycznie uczęszczane przez turystów, a więc stanowią trasy wędrówek i wycieczek turystycznych. O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 50

⁶³ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie...*, op. cit., s. 95

Tab. 19. Szlaki turystyczne w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Szlaki piesze	Szlaki rowerowe	Szlaki jeździeckie	Szlaki wodne	Szlaki tematyczne	Trasy narciarskie zjazdowe	Trasy narciarskie biegowe
Krynica	7	5	0	0	2	32	0
Muszyna	15	7	5	2	1	5	1
Piwniczna Zdrój	8	5	0	1	2	16	0
Rabka	9	5	0	0	1	9	0
Sękowa	5	1	0	0	2	6	0
Szczawnica	6	5	11	2	0	13	0
Uście Gorlickie	6	5	10	0	3	4	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań inwentaryzacyjnych przeprowadzonych w miastach i gminach uzdrowiskowych

Ogólna liczba szlaków pieszych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego wynosi 56. Najdłuższą siecią szlaków turystycznych pieszych dysponują: Uście Gorlickie (121 km).

Szlaki turystyki pieszej dzielą się na górskie i nizinne. Do obszarów o gęstej sieci szlaków pieszych należą przede wszystkim górskie tereny miast i gmin uzdrowiskowych położonych w południowej części kraju. W większości przeważają szlaki typu górskiego, a ich największą siecią dysponuje Muszyna (15), Rabka (9), Piwniczna Zdrój (8).

W miastach i gminach uzdrowiskowych jest 33 turystycznych szlaków rowerowych. Najwięcej znajduje się w Muszynie (7). Miejscowości takie, jak: Uście Gorlickie, Piwniczna, Krynica, Rabka, Szczawnica posiadają po 5 tras rowerowych.

W miastach i gminach uzdrowiskowych jest 26 szlaków umożliwiających uprawianie turystyki konnej. Największa liczba szlaków jeździeckich przypada na takie miasta i gminy uzdrowiskowe jak: Szczawnica (11), Uście Gorlickie (10), Muszyna (5).

Najdłuższe sieci tras jeździeckich występują w takich miastach i gminach jak: Muszyna (74 km).

Łączna ilość szlaków turystyki wodnej w miastach i gminach uzdrowiskowych wynosi 5. Najwięcej szlaków turystyki wodnej posiada Muszyna i Szczawnica mają po 2 szlaki. Największą długością szlaków umożliwiających uprawianie turystyki wodnej dysponuje Szczawnica 40 km.

Szlaki tematyczne zazwyczaj wytyczane są by ukazać turystom szczególne walory (atrakcje) znajdujące się na danym obszarze.

Łączna liczba szlaków tematycznych w miastach i gminach uzdrowiskowych wynosi 11.

W miastach i gminach uzdrowiskowych jest 85 tras narciarskich zjazdowych. Największa liczba narciarskich tras zjazdowych przypada na Krynice. Najdłuższa trasa narciarska zjazdowa znajduje się w Piwnicznej Zdro-

ju i wynosi 8,826 km. W dwóch miastach i gminach uzdrowiskowych występują trasy narciarskie biegowe w liczbie 1, w pozostałych nie ma tego typu tras.

Specjalnym elementem zagospodarowania komunikacyjnego miast i gmin uzdrowiskowych są kolejki linowe potocznie określane wyciągami turystycznymi. Kolejki linowe są urządzeniami typowo turystycznymi, obsługującymi niemal wyłącznie turystów. Kolejki linowe dzieli się na dwa podstawowe rodzaje: terenowe i napowietrzne. Kolejki linowe napowietrzne, w odróżnieniu od terenowych szynowych, poruszają się na linach bez kontaktu z powierzchnią ziemi. Występują one jako kabinowe, gondolowe lub krzeselkowe. Większość kolejek linowych znajdujących się w miastach i gminach uzdrowiskowych to wyciągi krzeselkowe jak w Szczawnicy na Palenicę. Kolejka typu terenowego prowadzi po dwa wagoniki na szynach na Górę Parkową w Krynicy, a kolejka gondolowa na Jaworzynę Krynicką również z Krynicy. Stacje kolejek linowych są z zasady powiązane z pieszymi szlakami górskimi, a także z narciarskimi trasami zjazdowymi, umożliwiając korzystanie z walorów turystycznych w sezonie letnim i zimowym.

W analizowanych miastach i gminach uzdrowiskowych występują wszystkie kategorie dróg, a więc: gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowe. Stan tych dróg jest różny w poszczególnych gminach. W ocenie gmin w skali (dostateczna, dobra, bardzo dobra) średnia dla dróg gminnych wynosi nieco powyżej dostatecznej. Również stan dróg powiatowych uznano za dostateczny. Drogi wojewódzkie oceniono jako prawie dobre, podobną ocenę uzyskały drogi krajowe. Żadna z gmin nie oceniła stanu dróg jako bardzo dobry.

Miasta i gminy uzdrowiskowe planują dalszą rozbudowę i modernizację dróg. Istotne znaczenie dla turystów i kuracjuszy mają miejsca parkingowe. Z badań inwentaryzacyjnych można wnioskować, że większość turystów i kuracjuszy przyjeżdża do miejscowości uzdrowiskowych własnymi samochodami. Ich stan oceniony został jako lepszy niż dostateczny. W najbliższym czasie władze Krynicy planują budowę parkingów piętrowych na terenie miasta.

Stacje benzynowe znajdują się w każdym mieście i gminie uzdrowiskowej. Ich stan gminy oceniają jako dostateczny.

W określeniu czasu dojazdu do miasta wojewódzkiego i lotniska z miasta i gminy uzdrowiskowej uwzględniono dojazdy autobusem i koleją. Najdłużej podróż tym środkiem transportu trwa z Uścia Gorlickiego (4 godziny).

Podróże koleją trwają nieco dłużej w porównaniu z dojazdem autobusem.

O pewnym terenie mówimy, że jest łatwo dostępny z miejsca stałego zamieszkania turysty i kuracjusza, jeśli można do niego dojechać stosunkowo szybko, bezpiecznie i wygodnie. W zależności od środowiska, w którym porusza się środek transportowy, komunikacja dzieli się na lądową, lotniczą i wodną. W komunikacji lądowej istnieje transport drogowy i kolejowy.

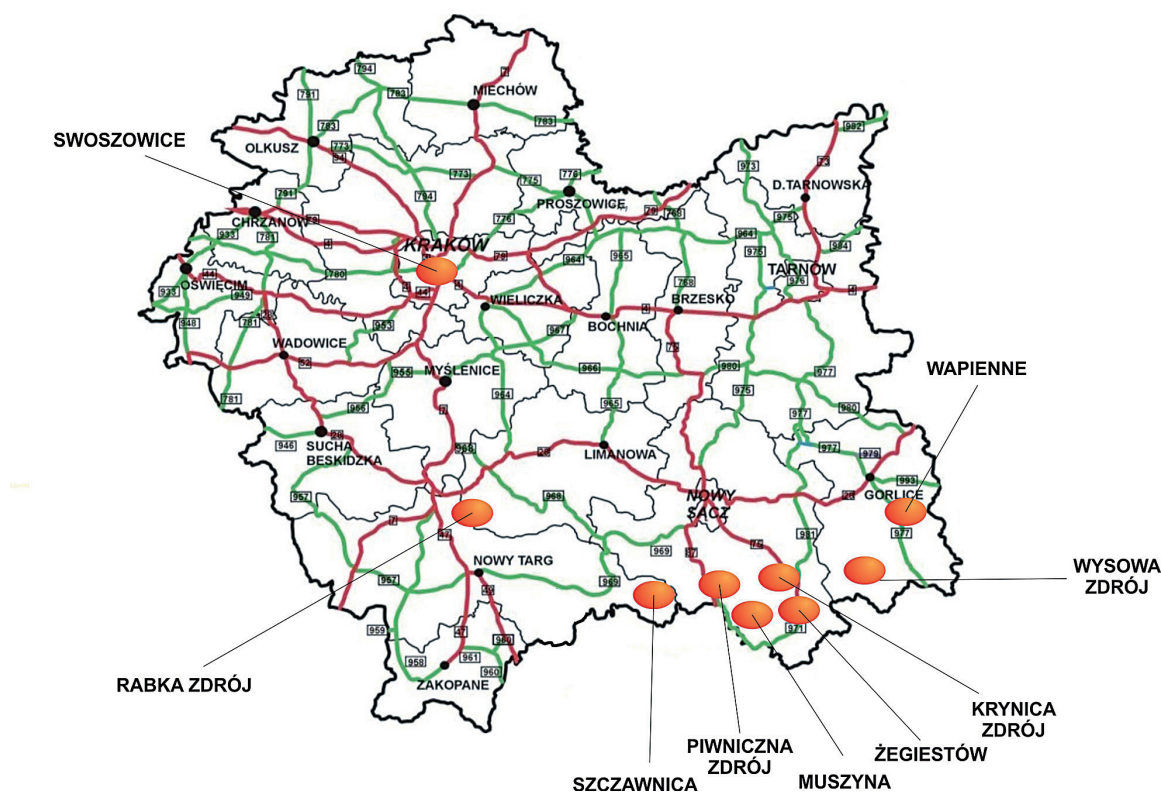
Przez miasta i gminy uzdrowiskowe w Małopolsce przebiegają trasy, klasy międzynarodowej, oznaczone literą „E” i odpowiednim numerem ustalonym przez Organizację Gospodarczą ONZ⁶⁴, sieć dróg głównych i drugorzędnych głównie o nawierzchni twardej oraz drogi o szczególnych walorach krajoznawczych, obejmujące przede wszystkim trasy widokowe przebiegające przez urozmaicone krajobrazowo tereny (por. rys. 5).

Poniższe zestawienie przedstawia usytuowanie uzdrowisk statutowych w Polsce względem szlaków komunikacyjnych.⁶⁵

⁶⁴ R. Seweryn, *Ocena dostępności komunikacyjnej Polski dla turystów zagranicznych* [w:] Problemy Turystyki nr 1-2, Instytutu Turystyki, Warszawa 2001, s.74

⁶⁵ Opracowanie własne na podstawie „Atlas – Polski” w skali 1:300 000, Pascal, Bielsko-Biała 2003

Rys. 5. Sieć drogowa uzdrowisk w Małopolsce

Rys. 5. Sieć drogowa uzdrowisk w Małopolsce

- Krynica – położona jest przy przebiegu drogi krajowej nr 75,
- Muszyń – położona jest przy drodze głównej nr 971,
- Piwniczna – usytuowana jest przy drodze głównej nr 81,
- Rabka Zdrój – znajduje się przy drodze głównej, ok. 2 km od przebiegu drogi krajowej nr 47 i E 77 oraz drogi nr 28,
- Swoszowice – Kraków – usytuowane są w pobliżu autostrady A4, przy drodze szybkiego ruchu E 77,
- Szczawnica – znajduje się przy drodze drugorzędnej,
- Wapienne – leży przy drodze drugorzędnej, ok. 10 km od przebiegu drogi nr 28,
- Wysowa – znajduje się przy drodze drugorzędnej, ok. 30 km od przebiegu drogi nr 28,
- Żegiestów Zdrój – położony jest przy drodze drugorzędnej, ok. 2 km od drogi głównej do Piwnicznej.

Sieć drogowa na terenie miast i gmin uzdrowskich charakteryzuje się dość dużym zagęszczeniem, jednak większość z tych dróg wymaga remontów i modernizacji. Między miastami i gminami uzdrowskimi, zwłaszcza południowej części kraju, występują znaczne dysproporcje w gęstości dróg o nawierzchni twardej. Największą gęstością charakteryzują się miasta i gminy najsilniej zurbanizowane.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy można stwierdzić, że miasta i gminy mają stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć połączeń drogowych. Podstawowym problemem gmin uzdrowskich jest zaplanowanie zjazdów z autostrad, aby zdecydowanie wzrosła dostępność do miast. Drugim problemem nie rozwiązany do dzisiaj jest kwestia dróg tranzytowych i konieczność budowy obwodnic. Takim szczególnym przykładem jest Krynica i tranzytowy transport samochodowy o charakterze międzynarodowym.

Obecnie głównym użytkownikiem dróg są samochody osobowe. Własne samochody osobowe ma już połowa gospodarstw domowych w Polsce i są one najbardziej popularnym środkiem transportu przy wyjazdach turystycznych⁶⁶. Środkiem transportu publicznego o najbardziej rozległej sieci i największej liczbie przystanków są

⁶⁶ Ibidem, s. 223.

autobusy. Sieć linii autobusowych jest dość równomiernie rozmieszczona obsługując wszystkie miasta i gminy uzdrowiskowe w Małopolsce, z wyjątkiem aglomeracji miejskich, gdzie działa komunikacja miejska. Dalekobieżną komunikację autobusową posiadają: Krynica Zdrój, Rabka Zdrój. Natomiast z komunikacji lokalnej wzbogaconej w przejazdy mini-busami, korzysta się już we wszystkich gminach uzdrowiskowych. Autobusy są jedynym środkiem transportu publicznego do Szczawnicy. Na terenie Krynicy Zdrój, Szczawnicy oraz Rabki znajdują się dworce PKS. W innych gminach uzdrowiskowych aby skorzystać z komunikacji busowej i PKS należy skorzystać z licznych przystanków.

Na terenie niektórych miast i gmin uzdrowiskowych zlokalizowane są przejścia graniczne. Na granicy ze Słowacją są to przejścia drogowe w Szczawnicy, Piwnicznej i Wysowej Zdroju (Uście Gorlickie), a kolejowe w Muszynie.

Miasta i gminy uzdrowiskowe w województwie małopolskim posiadają połączenia komunikacji kolejowej. Połączenia bezpośrednie są jednak realizowane tylko i wyłącznie na linii z Krakowem. W większości przypadków turystów i kuracjuszy czekają przesiadki. Rola transportu kolejowego została w znacznym stopniu osłabiona dzięki licznym połączeniom autokarowym i busowym z najważniejszymi miastami regionu.

Transport lotniczy odgrywa niewielką rolę w miastach i gminach uzdrowiskowych. W kraju jest czynnych zaledwie 9 portów lotniczych w miastach wojewódzkich. Poza Warszawą większe znaczenie mają lotniska w Gdańsku, Krakowie, Katowicach, Wrocławiu i Poznaniu.

Reasumując niniejszy rozdział stwierdza się, że miasta i gminy uzdrowiskowe posiadają znaczące walory środowiska przyrodniczego i antropogenicznego. W większości miast i gmin uzdrowiskowych znajdują się zabytki, które można uznać za atrakcyjne w znaczeniu krajowym oraz odbywają się atrakcyjne imprezy kulturalne i sportowe. Ogólnie rzecz ujmując infrastruktura turystyczna i paraturystyczna jest niewystarczająca w uzdrowiskach, wymaga modernizacji i uzupełnienia o nowe obiekty i urządzenia. Ponadto wiele obiektów dotychczas skategoryzowanych nie spełnia obecnie obowiązujących wymogów i standardów krajów europejskich, zachodzi więc pilna potrzeba przeprowadzenia od nowa kategoryzacji wszystkich obiektów noclegowych i gastronomicznych w uzdrowiskach.

2.2. Ranking uzdrowisk statutowych województwa małopolskiego pod względem atrakcyjności turystycznej w świetle metody bonitacji punktowej

Wykorzystując metodę bonitacji punktowej dokonano oceny atrakcyjności turystycznej uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim. Na pojęcie atrakcyjności turystycznej składają się zasoby strukturalne takie, jak: walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne i dostępność transportowa. Powyższym elementom przyporządkowano, według wcześniej przyjętych kryteriów, sumy punktów bonitacyjnych dla poszczególnych uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim. Wyniki bonitacji punktowej przedstawiono na mapie za pomocą kartogramu. Mapę zróżnicowania wykonano dla poszczególnych elementów i na ich podstawie skonstruowano mapę syntetyczną.

Walory turystyczne przyrodnicze	
Zalesienie	
80% i więcej	5 pkt
70% - 79%	4 pkt
60% - 69%	3 pkt
50% - 59%	2 pkt
Mniej niż 50%	1 pkt
Pomniki przyrody	
20 i powyżej	5 pkt
10 – 19	4 pkt
5 – 9	3 pkt
1 – 4	2 pkt
Tereny parku narodowego	
Powyżej 20 000 ha	5 pkt
15 000 – 19 999 ha	4 pkt
10 000 – 14 999 ha	3 pkt
5 000 – 9 999 ha	2 pkt
1 – 4 999 ha	1 pkt
Tereny parków krajobrazowych	
Powyżej 30 ha	5 pkt
20 – 29 ha	4 pkt
10 - 19 ha	3 pkt
5 - 9 ha	2 pkt
1 – 4 ha	1 pkt
Rezerваты	
Powyżej 1 000 ha	5 pkt
500 – 999 ha	4 pkt
300 – 499 ha	3 pkt
100 – 299 ha	2 pkt
1 – 900 ha	1 pkt
Rodzaj rezerwatu	
Faunistyczny	5 pkt
Torfowiskowy	4 pkt
Florystyczny	3 pkt
Przyrody nieożywionej	2 pkt
Leśny	1 pkt
Ilość cieków wodnych	
5 i powyżej	5 pkt
3 – 4	3 pkt
2 i poniżej	1 pkt

Tab.20. Punktacja walorów przyrodniczych uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim

L.p.	Gminy	K	M	P	Wy	Wa	Sz	Ż	Sw	R
Walory turystyczne przyrodnicze										
1.	Zalesienie	3	3	3	1	1	4	4	1	1
2.	Pomniki przyrody	2	3	2	2	0	5	0	3	3
3.	Tereny parku narodowego	0	0	0	0	1	0	0	0	0
4.	Tereny parków krajobrazowych	5	5	5	0	0	0	5	0	0
5.	Rezerваты	0	2	0	0	0	0	0	0	0
6.	Rodzaj rezerwatu	0	1	0	0	0	0	0	0	0
7.	Cieki wodne	5	5	5	5	1	3	1	5	5
Ogółem		15	19	15	8	3	12	10	9	9
Wartość wskaźnika (ilość pkt. zdobytych/max. ilość pkt)		0,43	0,54	0,43	0,23	0,09	0,34	0,29	0,26	0,26

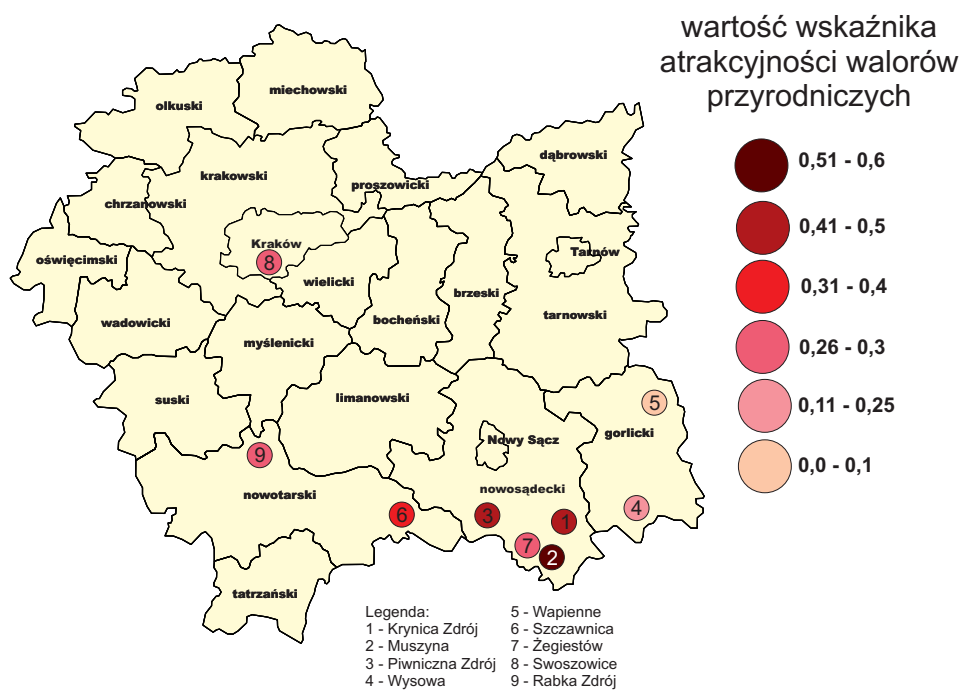
Źródło: opracowanie własne

Legenda do tabel: K – Krynica-Zdrój, M – Muszyna, P – Piwniczna Zdrój, Wy – Wysowa, Wa –Wapienne, Sz – Szczawnica, Ż – Żegiestów, Sw –Swoszowice, R – Rabka-Zdrój

Posiłkując się powyższą tabelą można zauważyć znaczne zróżnicowanie atrakcyjności pod względem walorów przyrodniczych. Najwyższą wartość wskaźnik atrakcyjności przyjmuje dla uzdrowiska Muszyna (0,54). Jest to spowodowane występowaniem na obszarze tej miejscowości licznych form ochrony przyrody i krajobrazu takich jak pomnik przyrody, park krajobrazowy czy rezerwat. Równocześnie zaznacza się tam wysoki poziom lesistości (powyżej 60 %) oraz zagęszczenia cieków wodnych. Najniższą wartość wskaźnika atrakcyjności (0,09) cechuje się uzdrowisko Wapienne położone na terenie gminy Sękowa. Wpływ na tak niską atrakcyjność przyrodniczą tej miejscowości mają niska lesistość, jedynie częściowa przynależność obszarów do Parku Narodowego, brak występowania innych form ochrony przyrody, a także nieliczne występowanie cieków rzecznych.

Wskaźniki atrakcyjności dla pozostałych siedmiu uzdrowisk mieszczą się w przedziale wartości od 0,23 do 0,42. Można uznać, że Krynica-Zdrój oraz Piwniczna-Zdrój są tak samo atrakcyjne pod względem przyrodniczym (wartość wskaźnika 0,42). Również Rabka-Zdrój uzyskała wynik tożsamy z uzdrowiskiem Swoszowice (wartość wskaźnika 0,26) świadczący o podobnej atrakcyjności tych dwóch miejscowości. Poniżej została przedstawiona wizualizacja poziomu atrakcyjności uzdrowisk (Rys. 6).

Rys. 6. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na walory przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne

Walory turystyczne antropogeniczne	
Liczba zabytków w rejestrze	
25 i powyżej	5 pkt
20 - 24	4 pkt
15 - 19	3 pkt
10 - 14	2 pkt
1 – 10	1 pkt
Najstarszy zabytek	
Wiek XVI i wcześniej	8 pkt
Wiek XVII	6 pkt
Wiek XVIII	4 pkt
Wiek XIX	2 pkt
Liczba zabytków w ewidencji dóbr kultury	
Każdy zabytek	2 pkt
Cerkwie wpisane do rejestru zabytków	
Każda cerkiew	2 pkt
Cmentarze zabytkowe	
Każdy cmentarz	2 pkt
Zamki, pałace, dworki wpisane do rejestru	
Każdy z obiektów	2 pkt
Inne zabytki architektury i budownictwa	
Budynki drewniane	1 pkt
Kamienice zabytkowe	1 pkt
Ratusze	1 pkt
Klasztory	1 pkt
Kaplice	1 pkt
Skanseny	1 pkt
Dzwonnice	1 pkt
Aktywność artystyczna	
Zespoły muzyczne	1 pkt
Zespoły taneczne	1 pkt
Orkiestry	1 pkt
Chóry	1 pkt
Imprezy kulturalne	
Festiwale	1 pkt
Koncerty	1 pkt
Spektakle	1 pkt
Widowiska plenerowe	1 pkt
Wystawy	1 pkt
Targi	1 pkt
Jarmarki	1 pkt

Tab.21. Punktacja walorów antropogenicznych uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim

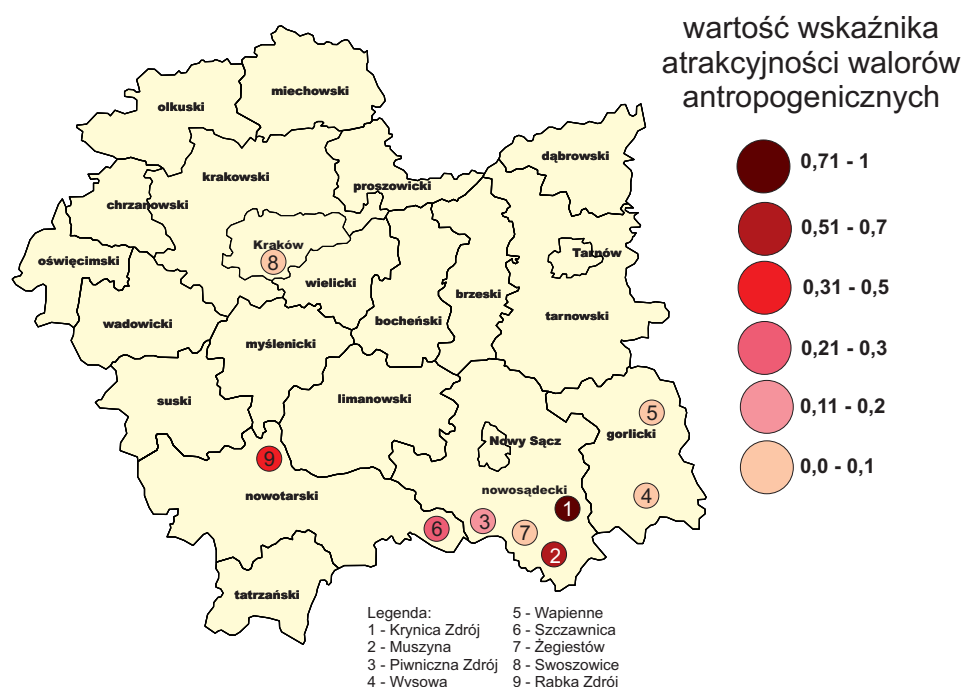
L.p.	Gminy	K	M	P	Wy	Wa	Sz	Ż	Sw	R
Walory turystyczne antropogeniczne										
1.	Liczba zabytków w rejestrze	5	5	1	1	1	5	1	1	4
2.	Najstarszy zabytek	2	8	2	4	0	8	0	2	6
3.	Liczba zabytków w ewidencji dóbr kultury	4	2	0	0	0	0	0	0	2
4.	Cerkwie wpisane do rejestru zabytków	6	0	0	2	0	2	0	0	0
5.	Cmentarze zabytkowe	2	2	0	0	2	2	0	0	0
6.	Zamki, pałace, dworki wpisane do rejestru	0	6	0	0	0	0	0	0	0
7.	Inne zabytki architektury i budownictwa	117	53	2	2	1	17	4	0	3
8.	Aktywność artystyczna	5	9	6	4	3	9	b.d.	b.d.	7
9.	Imprezy kulturalne (2011r.)	185	116	25	11	5	43	3	9	131
Ogółem		326	201	36	24	12	86	8	12	153
Wartość wskaźnika (ilość pkt. zdobytych/max. ilość pkt)		0,95	0,59	0,11	0,07	0,04	0,25	0,02	0,04	0,45

Źródło: opracowanie własne

Legenda do tabel: K – Krynica-Zdrój, M – Muszyna, P – Piwniczna Zdrój, Wy – Wysowa, Wa –Wapienne, Sz – Szczawnica, Ż – Żegiestów, Sw –Swoszowice, R – Rabka-Zdrój

Biorąc pod uwagę atrakcyjność pod względem walorów antropogenicznych, na które składają się przede wszystkim zabytki, można stwierdzić iż prym wiedzie Krynica (wartość wskaźnika 0,95). Wynika to z faktu, iż na obszarze tego uzdrowiska znajduje się wiele zabytków wpisanych zarówno do ewidencji dóbr kultury jak i rejestru zabytków oraz innych obiektów stanowiących wartość kulturalną. Decydujący wpływ na drugą pozycję Muszyny ma fakt organizowanych tam imprez kulturalnych oraz ilości zabytków. Kolejnym najwyższym wynikiem charakteryzuje się Rabka, gdzie można wieść niezwykle urozmaicone życie kulturalne. Najniższą wartością wskaźnika cechuje się miejscowość Żegiestów, w której występuje tylko jeden obiekt zabytkowy, nie sposób doszukać się również informacji dotyczących aktywności artystycznej. Należy stwierdzić, iż występuje bardzo duża przepaść pomiędzy najbardziej i najmniej atrakcyjnym uzdrowiskiem. Niezbyt atrakcyjnymi pod względem walorów antropogenicznych są również Swoszowice, Wapienne oraz Wysowa, dla których wskaźnik przyjmuje wartość poniżej 0,1. Pośrodku rankingu plasują się Piwniczna oraz Szczawnica.

Rys. 7. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na walory antropogeniczne

Źródło: opracowanie własne

Zagospodarowanie turystyczne	
Liczba obiektów zakwaterowania zbiorowego całorocznych	
Hotele, obiekty hotelowe	5 pkt
Pensjonaty, domy wycieczkowe, ośrodki wczasowe	4 pkt
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zakłady uzdrowiskowe	3 pkt
Zespoły domków turystycznych, schroniska	2 pkt
Kempingi, pola biwakowe	1 pkt
Gospodarstwa agroturystyczne	
15 i więcej	5 pkt
10 – 14	4 pkt
5 – 9	3 pkt
1 – 4	2 pkt

Zagospodarowanie turystyczne	
Kwatery prywatne	
60 i więcej	5 pkt
45 – 59	4 pkt
30 – 44	3 pkt
15 – 29	2 pkt
1 – 14	1 pkt
Obiekty gastronomiczne	
Każda restauracja	4 pkt
Bary, pizzerie, zajazdy i karczmy	3 pkt
W obiektach zakwaterowania zbiorowego	
Kawiarnie i herbaciarnie	1 pkt
Banki i bankomaty	
Placówki banków	4 pkt
Bankomaty	2 pkt
Kina, muzea	
Muzea	5 pkt
Kina	4 pkt
Wyciągi narciarskie	
Krzesiówkowe	4 pkt
Talerzykowe	3 pkt
Orczykowe	2 pkt
Stadniny koni	
Każda stadnina	3 pkt
Ochrona zdrowia	
Szpitala	5 pkt
Pogotowia ratunkowe	3 pkt
Przychodnie rejonowe	2 pkt
Apteki i punkty apteczne	1 pkt
Kąpieliska strzeżone i baseny	
Baseny kryte	5 pkt
Baseny letnie	2 pkt
Wypożyczalnie sprzętu	
Każda wypożyczalnia	3 pkt
Poczty	
Urzędy pocztowe	1 pkt
Informacja turystyczna	
Punkty informacji turystycznej	2 pkt

Tab.22. Punktacja zagospodarowania turystycznego uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim

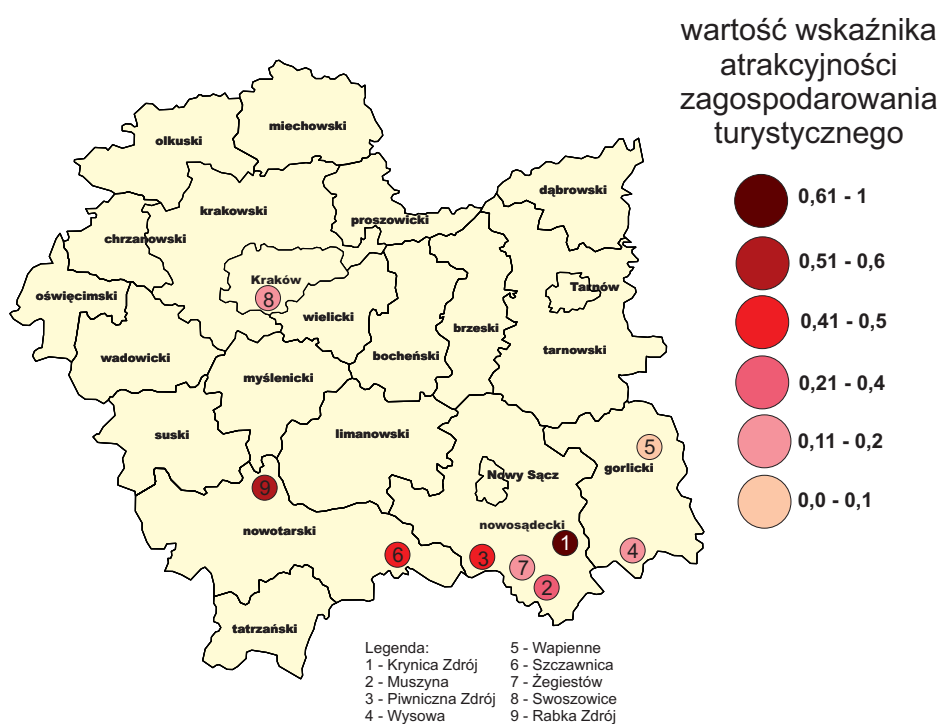
L.p.	Gminy	K	M	P	Wy	Wa	Sz	Ż	Sw	R
Zagospodarowanie turystyczne										
1.	Liczba obiektów zakwaterowania zbiorowego całorocznych	248	83	81	41	7	93	47	30	140
2.	Gospodarstwa agroturystyczne	2	3	3	2	0	4	2	0	2
3.	Kwatery prywatne	4	1	1	1	0	5	1	1	2
4.	Obiekty gastronomiczne	48	27	54	8	0	73	2	32	45
5.	Banki i bankomaty	44	16	10	2	0	16	2	14	48
6.	Kina, muzea	9	5	5	0	0	10	0	0	9
7.	Wyciągi narciarskie	61	7	47	2	0	12	2	0	11
8.	Stadniny koni	3	0	3	6	0	3	0	3	0
9.	Ochrona zdrowia	23	5	4	1	0	4	2	6	19
10.	Kąpieliska strzeżone i baseny	27	14	17	2	9	10	0	0	5
11.	Wypożyczalnie sprzętu	12	3	6	3	0	6	3	0	9
12.	Poczty	1	1	1	1	0	1	0	1	1
13.	Informacja turystyczna	2	2	2	0	0	0	0	0	2
Ogółem		484	167	234	69	16	237	61	87	293
Wartość wskaźnika (ilość pkt. zdobytych/max. ilość pkt)		0,9	0,32	0,45	0,13	0,03	0,45	0,12	0,17	0,56

Źródło: opracowanie własne

Legenda do tabel: K – Krynica-Zdrój, M – Muszyna, P – Piwniczna Zdrój, Wy – Wysowa, Wa –Wapienne, Sz – Szczawnica, Ż – Żegiestów, Sw –Swoszowice, R – Rabka-Zdrój

Pod względem zagospodarowania turystycznego bezwzględnym liderem jest Krynica. Wygraną zawdzięcza przede wszystkim licznym obiektom całorocznego zakwaterowania zbiorowego. Oprócz tego w Krynicy występuje bogata baza gastronomiczna, a także towarzysząca. Kolejnym bardzo dobrze zagospodarowanym turystycznie uzdrowiskiem jest Rabka Zdrój. Znajdziemy tutaj również wiele obiektów zakwaterowania zbiorowego oraz liczną bazę towarzyszącą. Można uznać, iż Piwniczna oraz Szczawnica wykazują podobny stopień zagospodarowania turystycznego. Najstąbiej zagospodarowane jest Wapienne z wartością wskaźnika wynoszącą 0,03. Brak tam jakiegokolwiek bazy towarzyszącej – z wyjątkiem basenów, niewiele jest również miejsc noclegowych. Niewielkie zagospodarowanie charakteryzuje również Żegiestów oraz Wysową. Mimo niskiej wartości wskaźnika występują tam zarówno obiekty zagospodarowania zbiorowego, jak i kwatery prywatne, obiekty gastronomiczne czy wyciąg narciarski. Dla pozostałych miejscowości wartości wskaźnika atrakcyjności oscylują pomiędzy 0,17 – 0,32.

Rys. 8. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na stopień zagospodarowania turystycznego

Źródło: opracowanie własne

Dostępność transportowa	
Rodzaj połączeń autobusowych	
Dalekobieżne	5 pkt
Lokalne	3 pkt
Połączenia kolejowe	
Jeśli występuje	5 pkt
Szlaki turystyczne	
Tematyczne	5 pkt
Jeździeckie	4 pkt
Rowerowe	3 pkt
Piesze	2 pkt
Kategorie dróg	
O znaczeniu krajowym	5 pkt
O znaczeniu regionalnym	3 pkt
O znaczeniu lokalnym	2 pkt
Przejścia graniczne	
Każde przejście	2 pkt

Tab.23. Punktacja dostępności transportowej uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim

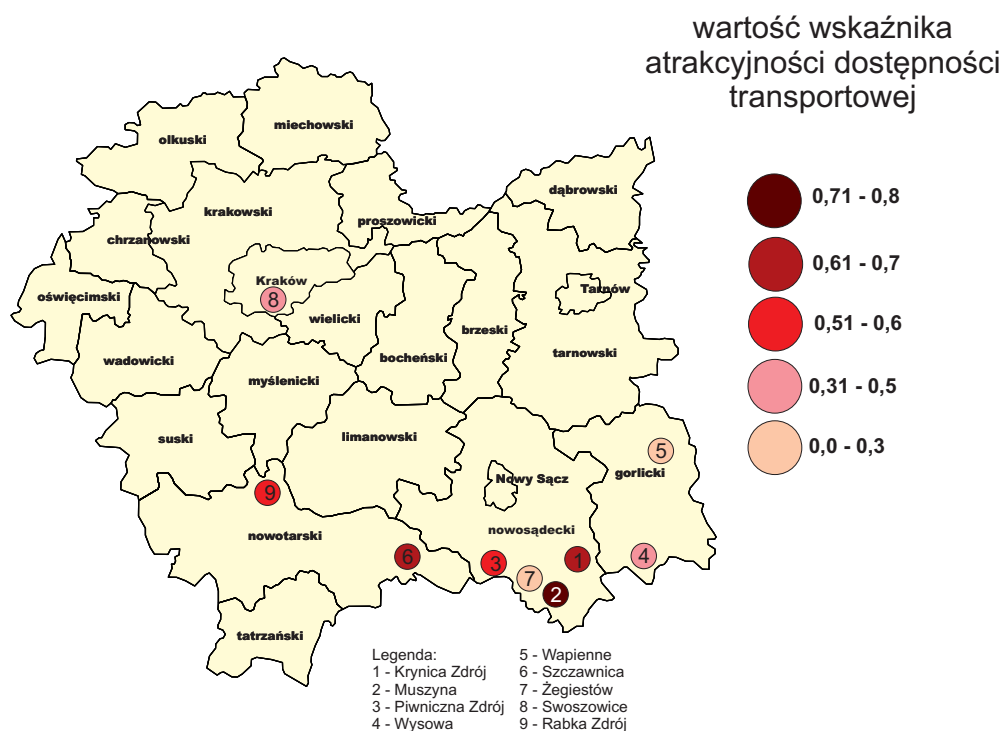
L.p.	Gminy	K	M	P	Wy	Wa	Sz	Ż	Sw	R
Dostępność transportowa										
1.	Rodzaj połączeń autobusowych	8	3	3	3	3	3	3	8	8
2.	Połączenia kolejowe	5	5	5	0	0	0	5	5	5
3.	Szlaki turystyczne	39	57	41	24	23	55	18	13	38
4.	Kategorie dróg	5	3	3	2	2	2	2	5	5
5.	Przejścia graniczne	0	2	2	2	0	2	0	0	0
Ogółem		57	70	54	31	28	62	28	31	56
Wartość wskaźnika (ilość pkt. zdobytych/max. ilość pkt)		0,74	0,91	0,7	0,4	0,36	0,8	0,36	0,4	0,73

Źródło: opracowanie własne

Legenda do tabel: K – Krynica-Zdrój, M – Muszyna, P – Piwniczna Zdrój, Wy – Wysowa, Wa –Wapienne, Sz – Szczawnica, Ż – Żegiestów, Sw –Swoszowice, R – Rabka-Zdrój

Biorąc pod uwagę dostępność transportową należy stwierdzić, iż nie występują tu tak duże rozbieżności jak w przypadku zagospodarowania. Najbardziej dostępną i najlepiej uposażoną w szlaki turystyczne jest tym razem Muszyna. Kolejnymi miejscowościami z wysoką wartością wskaźnika atrakcyjności są Szczawnica, Krynica Zdrój oraz Rabka Zdrój. Najmniej dostępnymi są Wysowa, Wapienne oraz Żegiestów z uzyskanymi 28 punktami.

Rys. 9. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na dostępność transportową

Źródło: opracowanie własne

Tab.24. Całościowa punktacja zasobów strukturalnych gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego

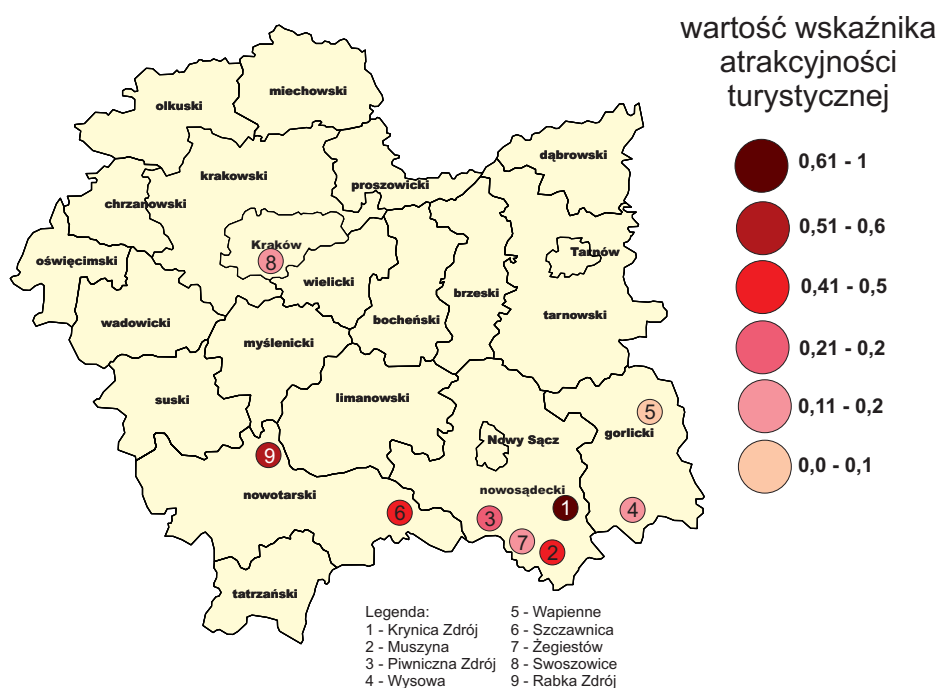
L.p.	Gminy	K	M	P	Wy	Wa	Sz	Ż	Sw	R
Całość										
I	Walory przyrodnicze	15	19	15	8	3	12	10	9	9
II	Walory antropogeniczne	326	201	36	24	12	86	8	12	153
III	Zagospodarowanie turystyczne	484	167	234	69	16	237	61	87	293
IV	Dostępność transportowa	57	70	54	31	28	62	28	31	56
Ogółem		882	457	339	132	59	397	107	139	511
Wartość wskaźnika (ilość pkt. zdobytych/max. ilość pkt)		0,9	0,47	0,35	0,14	0,06	0,41	0,11	0,14	0,52

Źródło: opracowanie własne

Legenda do tabel: K – Krynica-Zdrój, M – Muszyna, P – Piwniczna Zdrój, Wy – Wysowa, Wa –Wapienne, Sz – Szczawnica, Ż – Żegiestów, Sw –Swoszowice, R – Rabka-Zdrój

Zamieszczona poniżej ilustracja w sposób graficzny przybliża, które gminy są najmniej, a które najbardziej atrakcyjne dla turystów. Liderem pierwszej grupy jest uzdrowisko Wapienne, które osiągnęło wynik poniżej 0,1 wartości wskaźnika atrakcyjności. Kolejne trzy miejscowości tj. Wysowa, Żegiestów oraz Swoszowice znalazły się w przedziale wartości 0,11 – 0,2 wskaźnika, co zostało spowodowane faktem, iż są one dużo lepiej zagospodarowane niż najmniej atrakcyjne uzdrowisko. Piwniczna uzyskując 339 punktów znalazła się pośrodku ogólnej klasyfikacji. Następnie w szeregu występują Szczawnica oraz Muszyna – podobnie dostępne transportowo oraz dobrze zagospodarowane turystycznie. Rabka osiągając 511 punktów jest drugą najbardziej atrakcyjną turystycznie miejscowością. Niekwestionowanym zwycięzcą tego rankingu jest Krynica – najlepiej zagospodarowana, z największą ilością walorów antropogenicznych.

Rys. 10. Wartość wskaźnika atrakcyjności turystycznej w oparciu o zasoby strukturalne

Źródło: opracowanie własne

2.3. Czynniki zewnętrzne rozwoju Uzdrowiska

2.3.1. Uwarunkowania prawne

Polskie uzdrowiska wyróżniają się dużym potencjałem turystycznym w postaci atrakcyjnych walorów i infrastruktury uzdrowiskowej oraz profesjonalnej kadry, stanowiąc ważne ogniwo w gospodarce kraju. Niestety uwarunkowania prawne tworzą bariery dla rozwoju społeczno-gospodarczego polskich uzdrowisk.

Uchwalona w wyniku wieloletnich prac ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych uregulowała wiele kwestii, ale też wiele pominęła. W takim, dość nieprzyjawnym otoczeniu prawnym, uzdrowiska próbują stworzyć konkurencyjny produkt uzdrowiskowy.

Regulacje prawno-organizacyjne w polskich uzdrowiskach statutowych

Wśród podstawowych warunków funkcjonalnych uzdrowisk w Polsce można wyróżnić regulacje prawne odnoszące się do organizacji uzdrowisk, sytuacji ekonomicznej uzdrowisk oraz przekształceń własnościowych. Obowiązująca dziś ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁶⁷ poddaje uzdrowiska pod jednolity system władzy i administracji państwowej. Zwierzchnictwo nad uzdrowiskami pełni minister odpowiedzialny za sprawy zdrowia, natomiast organem sprawującym nadzór nad poziomem świadczeń w uzdrowisku jest naczelnik lekarz uzdrowiska.

Dzięki powyższej ustawie zakłady lecznictwa uzdrowiskowego⁶⁸ i gminy uzdrowiskowe uzyskały⁶⁹:

- konstytucyjną ochronę, gdyż lecznictwo uzdrowiskowe stało się integralną częścią systemu ochrony zdrowia,
- potencjalne zwiększenie realnych nakładów na lecznictwo uzdrowiskowe, ponieważ od chwili wejścia w życie przepisów ustawy niemożliwe będzie kontraktowanie usług leczniczych w obiektach położonych poza miejscowościami uzdrowiskowymi,
- możliwość ochrony swoich walorów uzdrowiskowych (przepisy karne za naruszenie ustawy),
- swobodę w zakresie pozyskiwania (lub nie) statusu uzdrowiska,
- możliwość lokowania inwestycji turystycznych i innych związanych z działalnością turystyczną lub uzdrowiskową w strefie „A”,
- możliwość pobierania opłaty uzdrowiskowej z przeznaczeniem na realizację zadań uzdrowiskowych,
- środki w postaci dotacji na realizację specyficznych zadań uzdrowiskowych nie występujących w innych gminach,
- możliwość utworzenia obszaru ochrony uzdrowiskowej przez miejscowości nie będące uzdrowiskami,
- prawo do używania nazwy określającej rodzaj miejscowości uzdrowiskowej,
- odrębność ustrojowa gmin.

Jednak nie ustrzeżono się w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych rozstrzygnięć, które nie tylko piętrzą trudności w rozwoju zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i gmin uzdrowiskowych, ale stanowią negatywne skutki gospodarcze dla inwestorów i społeczności lokalnych.

Rozwój podmiotów świadczących usługi lecznictwa uzdrowiskowego jest ograniczany i hamowany przez szereg barier i utrudnień o charakterze prawnym⁷⁰:

1. Niepewna sytuacja w zakresie kontraktowania lecznictwa uzdrowiskowego przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Konieczne jest perspektywiczne zabezpieczenie finansowania lecznictwa uzdrowiskowego w systemie ubezpieczeniowo-budżetowym NFZ (lub innym) w ramach koszyka gwarantowanych świadczeń zdrowotnych, przy współpłaceniu przez kuracjusza za częściowe koszty pobytu i wyżywienia.

⁶⁷ Dz. U. Nr 167, poz. 1399 z późn. zm.

⁶⁸ Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych zakładami lecznictwa uzdrowiskowego są szpitale uzdrowiskowe, sanatoria uzdrowiskowe, prewentoria uzdrowiskowe dla dzieci, przychodnie uzdrowiskowe.

⁶⁹ J. Golba, *Stanowisko SGURP w sprawie przyjętej przez Rząd ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 1, Krynica 2006, s. 17-18

⁷⁰ J. Szymańczyk, *Bariera rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego*, [w]: Innowacyjne kierunki rozwoju turystyki uzdrowiskowej i lecznictwa uzdrowiskowego, XVIII Kongres Uzdrowisk Polskich, Muszyna 2009, s. 68-69.

2. Coroczne kontraktowanie świadczeń w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego. Taki tryb zawierania umów (tj. w cyklu rocznym), uniemożliwia świadczeniodawcom racjonalne planowanie, realizację długofalowych strategii rozwoju, a także optymalizację wykorzystania bazy uzdrowiskowej. Oczekiwane jest przez świadczeniodawców wprowadzenie systemu kontraktowania świadczeń zdrowotnych w cyklu trzyletnim.
3. Zbyt sztywne i zbiurokratyzowane zasady przygotowania ofert do kontraktów dla NFZ na świadczenia zdrowotne w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego. Niezbędne jest uproszczenie przez NFZ zasad i wymogów w zakresie przygotowania ofert konkursowych na świadczenia zdrowotne. Przeanalizowania wymagają warunki ustalone przez NFZ w kontraktach, dotyczących ilości pacjentów przypadających na 1 etat lekarza oraz gabinet pielęgniarstwa. Kwestia tzw. pustostanów i ponoszenia niezawinionych kosztów tzw. gotowości świadczeniodawców wymaga uregulowania w umowach z NFZ a świadczeniodawcami.
4. Dodatkowej analizy pod kątem racjonalności kosztów wymaga Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie lecznictwa uzdrowiskowego⁷¹ w zakresie zmiany zasad rozliczeń za usługi lecznicze, wydłużające o jeden dzień pobytu w turnusie. Powyższa amina wygeneruje dodatkowe koszty świadczeniodawcom.
5. Zbyt skomplikowane, restrykcyjne i nie uzasadnione merytorycznie rygory prawne dotyczące wprowadzenia surowców leczniczych do sprzedaży⁷².
6. Ciasny gorset regulacji oraz przepisów dotyczących nadzoru właścicielskiego nad spółkami uzdrowiskowymi. Zasadnym jest uelastycznienie postanowień zawartych w salutat i umowach spółek Skarbu Państwa pod kątem zwiększenia uprawnień dla zarządów spółek Skarbu Państwa, w celu podejmowania decyzji we właściwym czasie, w warunkach konkurencyjnego rynku tj. skrócenie terminu uzyskania zgody Walnego Zgromadzenia np. na zawarcie przez spółkę umowy o kredyt.
7. Brak jednoznacznego stanowiska prawnego w zakresie stosowania przez uzdrowiskowe spółki Skarbu Państwa, działające w oparciu o kodeks spółek handlowych ustawy prawo zamówień publicznych⁷³.
8. Brak możliwości sprzedaży produktów leczniczych (lecznicza woda mineralna) w placówkach obrotu pozaaptecznego⁷⁴.

Ograniczenia aktywności gospodarczej gmin uzdrowiskowych i podmiotów prowadzących działalność na terenie gmin uzdrowiskowych wprowadza ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

- Obecny zapis powyższej ustawy (art.19) wprowadza obowiązek uzgadniania z Ministrem Zdrowia planu zagospodarowania przestrzennego dla stref „A”, „B” i „C”. W przypadku wielu uzdrowisk strefy te obejmują cały obszar gminy, co oznacza, że Minister Zdrowia musiałby uzgadniać plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru uzdrowiska położonego zarówno w jednej miejscowości np. w Cieplicach Zdroju oraz dla całego szeregu innych miejscowości znajdujących się na obszarze gminy, gdzie położone jest uzdrowisko. W praktyce oznaczałoby to, że Minister Zdrowia uzgadniałby plan zagospodarowania przestrzennego dla 23 miejscowości w gminie Połczyn Zdrój, dla 8 miejscowości w gminie Krynica Zdrój, dla 47 miejscowości w gminie Busko Zdrój. Kwestia uzgadniania planu zagospodarowania przestrzennego przez Ministra Zdrowia najbardziej dotyczy strefy „A” i tylko w niewielkim stopniu stref „B” i „C”.
- W strefie ochronnej „A” zabrania się lokowania obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko (art. 38), zgodnie z odrębnymi przepisami, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie ryb, garbarnie. Te odrębne przepisy to Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r.⁷⁵ w sprawie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których stosowanie w tym przypadku nie pozwala na: budowę np. dróg publicznych, sieci elektro-energetycznej, sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, gazyfikacyjnej, kotłowni olejowych czy

⁷¹ Dz. U. Nr 274, poz. 2724, z późn. zm.

⁷² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych (Dz. U. Nr 32, poz. 220 z późn. zm.); ustawa z dnia 6 września 2001 r. prawo farmaceutyczne (Dz.U. Nr 53, poz. 533 z późn. zm.); Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie wniosku o dopuszczenie do obrotu nieprzetworzonych surowców farmaceutycznych używanych w celach leczniczych, produktów leczniczych wytwarzanych metodami przemysłowymi i surowców farmaceutycznych przeznaczonych do sporządzania leków recepturowych i aptecznych oraz wykazu surowców i produktów (Dz. U. Nr 125, poz. 1167).

⁷³ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.).

⁷⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie dopuszczenia do obrotu w placówkach obrotu pozaaptecznego i punktach aptecznych produktów leczniczych (Dz. U. Nr 130, poz. 905, z późn. zm.).

⁷⁵ Dz.U. Nr 257, poz. 2573.

gazowych, zastępujących kottownie koksowo-węglowe, wykonywania wierceń za woda termalną i leczniczą itp. Zgodnie z tak przyjętym zapisem ustawowym inwestycje infrastrukturalne służące poprawie stanu środowiska naturalnego w uzdrowiskach nie mogą być realizowane.

- Zakaz wyrębu drzew leśnych i parkowych w strefie „A” i „B” (art. 38) nie pozwala nawet na niezbędne cięcia pielęgnacyjne, przebudowę drzewostanu czy prowadzenie właściwej gospodarki leśnej, czy parkowej. Taki zakaz mógłby w rezultacie doprowadzić do zachwiania równowagi ekosystemu leśnego.
- Narzucenie na podstawie art. 38 ust. 2 powyższej ustawy obowiązku sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego w terminie 2 lat od uzyskania statusu uzdrowiska skutkuje obowiązkiem zawieszenia postępowania administracyjnego w sprawie warunków zabudowy do czasu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego (art. 62 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁷⁶). Bowiem w tak krótkim terminie nie da się uzgodnić projektu planu ze wszystkimi organami, jednostkami i instytucjami i uchwalić planu zagospodarowania przestrzennego dla całego uzdrowiska. Zawieszenie postępowania wstrzymuje cały proces inwestycyjny w gminie i prowadzi w rezultacie do licznych konfliktów społecznych gdyż mieszkańcy i inwestorzy, ze szkodą dla siebie i gminy, nie mogą realizować żadnej inwestycji w gminie uzdrowiskowej. Co więcej obowiązek sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego w uzdrowiskach powoduje i inne konsekwencje prawne. W procedurze zatwierdzania podziałów nieruchomości ma zastosowanie art. 94 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami⁷⁷, który zobowiązuje gminę do zawieszania postępowania administracyjnego w sprawie podziału nieruchomości do czasu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Te przepisy nie tylko powodują całkowite wstrzymanie procesu inwestycyjnego, ale powodują w konsekwencji chaos przestrzenny w uzdrowisku poprzez uchwalanie planów częściowych, które dokonuje się zawsze w oderwaniu od pogłębianej analizy urbanistyczno-przestrzennej.

Ważne jest, aby ciągle dostosowywać polskie normy do wymogów prawa uzdrowiskowego obowiązującego w krajach Unii Europejskiej. Jest to istotne zarówno dla poprawienia konkurencyjności miejscowości uzdrowiskowych w Polsce, jak i dla podniesienia jakości obsługi.

Nie ma jednolitego systemu prawnego dotyczącego uzdrowisk dla krajów Unii Europejskiej. Prawie we wszystkich krajach europejskich istnieją ustawy krajowe, regulujące kwestie tworzenia i funkcjonowania uzdrowisk pod względem prawnym i ekonomicznym. Są to albo przepisy ogólne odnoszące się do całego systemu ochrony zdrowia, albo przepisy szczególne, regulujące jedynie kwestie kreowania uzdrowisk⁷⁸. Najbardziej rozbudowane i kompleksowo regulujące sprawy uzdrowisk prawo posiadają Niemcy, gdzie poza ogólną ustawą odnoszącą się do norm i standardów leczniczych, sprawy uzdrowisk uregulowane są przez ustawodawstwo poszczególnych landów.

Nie jest prawdą twierdzenie, że każde państwo europejskie ma aktualnie zmodyfikowany system prawny regulujący kwestie funkcjonowania uzdrowisk, czy też związanych z nim branż jak np. eksploatacja wód leczniczych. We Francji sprawy koncesji na eksploatację wód leczniczych reguluje jeszcze rozporządzenie królewskie z 18 czerwca 1823 r. dotyczące Policji wód mineralnych i rozporządzenie z 28 stycznia 1860 r. dotyczące nadzorowania eksploatacji źródeł, które zostały uzupełnione o nowe przepisy⁷⁹.

Jednak nie sam system prawny jest ważny, ale to, co ten system zawiera w zakresie funkcjonowania miejscowości uzdrowiskowych. We Francji, Austrii, Niemczech, Hiszpanii i Szwajcarii w przepisach ogólnych odnoszących się do funkcjonowania całej gospodarki narodowej znajdują się stosowne fragmentaryczne lub systemowe odniesienia do miejscowości uzdrowiskowych i są ustalone określone reguły wsparcia inwestycji uzdrowiskowych⁸⁰. Te reguły zależą przede wszystkim od tego jaką wagę do funkcjonowania uzdrowisk przykładają poszczególne kraje.

⁷⁶ Dz. U. Nr 80, poz. 7171, z późn. zm

⁷⁷ Ustawa o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 261, poz. 2603, z późn. zm.).

⁷⁸ J. Golba, *Uzdrowiska szansą rozwoju lokalnego i regionalnego w Zjednoczonej Europie*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 1-2, Krynica 2004, s. 57.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

Sytuacja ekonomiczna uzdrowisk statutowych województwa małopolskiego

Poważnym problemem z jakim borykają się podmioty uzdrowiskowe, znajdujące się w obrębie gmin uzdrowiskowych są małe środki finansowe, co spowodowane jest niewielkim udziałem nakładów na lecznictwo uzdrowiskowe w budżecie państwa i niekorzystnymi rozwiązaniami podatkowymi. W wyniku wprowadzonej z dniem 1 stycznia 1999 r. reformy służby zdrowia, a konkretnie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym funkcję płatnika za lecznictwo uzdrowiskowe przejęły Kasy Chorych, a od 1 kwietnia 2003 r. Narodowy Fundusz Zdrowia. Spowodowało to wiele negatywnych konsekwencji dla gmin uzdrowiskowych i zakładów lecznictwa uzdrowiskowego.

Finansowanie lecznictwa uzdrowiskowego przez Narodowy Fundusz Zdrowia odbywa się w oparciu o prognozę kosztów oraz projektów planów finansowych przekazywanych przez dyrektorów oddziałów wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia.

Podział ogółu środków pomiędzy oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia, dokonuje się zgodnie z art. 118 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁸¹ oraz Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 18 września 2007 w sprawie szczegółowego trybu i kryteriów podziału środków pomiędzy centralę i oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z przeznaczeniem na finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych⁸².

Narodowy Fundusz Zdrowia przeznacza coraz niższe środki finansowe na lecznictwo uzdrowiskowe wymuszając kontraktację mniejszej liczby miejsc w leczeniu uzdrowiskowym.

Malejące z roku na rok nakłady na lecznictwo uzdrowiskowe doprowadziły do zmniejszenia stawek za dzień pobytu, liczby kontraktowanych dni, co w konsekwencji wpłynęło na ograniczenie liczby łóżek w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i utratę miejsc pracy. Konieczne jest zabezpieczenie wzrostu finansowania świadczeń zdrowotnych w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe w planach NFZ, adekwatnie do poziomu procentowego wzrostu budżetu NFZ⁸³.

Spółki uzdrowiskowe nie mają środków finansowych na niezbędne inwestycje i remonty. Spółki posiadają potrzeby inwestycyjne, modernizacyjne i remontowe znacznie wykraczające poza ich zdolność do samofinansowania działalności rozwojowej. Wynika to głównie z faktu, że głównym źródłem przychodów spółek są kontrakty z narodowym Funduszem Zdrowia oraz z konstrukcji tzw. stawki za osobodzień, która nie uwzględnia odpisów na remonty i inwestycje. Niski poziom cen oferowany przez NFZ za świadczenia uzdrowiskowe, sprawia, że przychody z działalności podstawowej spółek nie pokrywają bieżących kosztów. Negatywną sytuację ekonomiczną spółek pogłębia brak możliwości otrzymania środków na inwestycje w ramach dokapitalizowania z Ministerstwa Skarbu Państwa. Ponadto spółki uzdrowiskowe mają ograniczone możliwości aplikowania o środki finansowe z funduszy strukturalnych UE bowiem z jednej strony uzdrowiskowe spółki Skarbu Państwa nie spełniają statusu małego przedsiębiorstwa, a z drugiej nie stać je na wymagany udział finansowy w staraniu się o środki unijne. W przypadku ograniczonych możliwości absorpcji środków z funduszy strukturalnych UE oraz zapowiedziami Ministerstwa Skarbu Państwa o braku możliwości dokapitalizowania spółek uzdrowiskowych, niezbędne jest podjęcie procesu prywatyzacji, który umożliwi pozyskanie inwestorów zdolnych zainwestować w nowoczesną bazę leczniczą i noclegową, co pozwoli spółkom skutecznie konkurować z innymi podmiotami uzdrowiskowymi na rynku krajowym i zagranicznym. Niepewna jest sytuacja spółek uzdrowiskowych, które nie będą podlegać prywatyzacji zgodnie z zapisem Rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa⁸⁴.

⁸¹ Dz. U. Nr 210, poz. 2135.

⁸² Dz. U. Nr 171, poz. 1210.

⁸³ J. Szymańczyk, op.cit., s. 71.

⁸⁴ Rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 8 października 2008 r. w sprawie wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji (Dz. U. Nr 192, poz. 1186).

Ponadto gminy uzdrowiskowe stosują nadmierny fiskalizm względem podmiotów realizujących świadczenia zdrowotne w ramach umowy z NFZ⁸⁵:

- chodzi o tzw. „podatek preferencyjny” od nieruchomości w zamian za co, (jedynie gminy uzdrowiskowe), pobierają opłatę uzdrowiskową⁸⁶ oraz otrzymują dotację budżetową proporcjonalną do pobranej opłaty uzdrowiskowej. Jest to znaczące wsparcie ze strony budżetu państwa, ale nie rekompensuje ono wszystkich nakładów, jakie gmina musi ponieść na spełnienie bardzo uciążliwych wymogów związanych z funkcjonowaniem uzdrowiska,
- zwiększone „daniny” z tytułu opłaty za użytkowanie wieczyste przez samorząd powiatowy i gminny od 400-500%,
- nierówne traktowanie świadczeniodawców w zakresie poboru podatku od nieruchomości (Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej i Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej).

Kolejną barierę ekonomiczną w rozwoju podmiotów uzdrowiskowych stanowi niekorzystna dla uzdrowiskowych spółek Skarbu Państwa interpretacja Ministra Finansów w sprawie podatku od nieruchomości⁸⁷. Dotychczasowe stanowisko Ministerstwa Finansów dopuszczało opodatkowanie preferencyjną stawką oprócz pomieszczeń zajętych bezpośrednio na udzielanie świadczeń zdrowotnych, również te, które nie były bezpośrednio związane ze świadczeniem usług leczniczych, lecz były niezbędne do prawidłowego funkcjonowania zakładu opieki zdrowotnej.

Sprzedaż usług leczniczych zwolniona jest z podatku VAT, tym samym nie jest możliwe odliczanie podatku VAT, odprowadzanego przez podmioty prowadzące działalność leczniczą w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego, z innego tytułu. Niezbędne jest umożliwienie rozliczania podatku VAT przez podmioty prowadzące działalność uzdrowiskową poprzez zmianę przepisów ustawy o podatku od towarów i usług⁸⁸. Istotne jest zniesienie zwolnienia podatkowego i wprowadzenie „zerowej” stawki podatku VAT za usługi lecznictwa uzdrowiskowego świadczone przez podmioty uzdrowiskowe.

Trudna sytuacja ekonomiczno-finansowa gmin uzdrowiskowych jest również wynikiem wielu niekorzystnych rozwiązań prawnych. Z tytułu posiadania statusu gminy uzdrowiskowej i związanych z tym dodatkowych zadań oraz ograniczeń w rozwoju, gmina uzdrowiskowa uzyskuje niższe wpływy z podatków niż to ma miejsce w przypadku innych gmin, co dotyczy:

- utraty dochodów budżetowych z tytułu obniżenia podatków od nieruchomości. Ustawa o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz zmianie niektórych innych ustaw⁸⁹, która obowiązuje od 1 stycznia 2003 r. wprowadza nową stawkę w wysokości 3,84 zł od 1 m² powierzchni zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń leczniczych, podczas gdy stawka dla działalności gospodarczej nie obejmującej świadczeń leczniczych jest pięciokrotnie niższa. Wprowadzenie odrębnej stawki dla podmiotów prowadzących działalność w zakresie udzielania świadczeń leczniczych powoduje, że gminy uzdrowiskowe straciły wpływy z tytułu podatku od nieruchomości,
- obniżenia (poczynając od 2003 r.) stawek opłat eksploatacyjnych z tytułu eksploatacji m.in. borowin, solanek i wód leczniczych na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z 27 października 2003 r. w sprawie stawek opłat eksploatacyjnych⁹⁰ i opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska zgodnie z prawem wodnym z 24 października 1974 r.⁹¹,
- wykonywania kosztownych opracowań związanych z wymogami prawa geologicznego i górniczego, strefami ochrony zieleni, ochroną środowiska naturalnego. Zgodnie z art. 145 ustawy prawo geologiczne i górnictwo⁹² koszty sporządzania projektu planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego przedsiębiorcy, który wydobywa surowiec ze złoża (kopalinę) ponosi w 50% gmina na terenie, której obszar górniczy jest położony,

⁸⁵ J. Szymańczyk, op.cit., s. 70.

⁸⁶ Art. 17 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 121 poz. 844 z późn.zm.).

⁸⁷ Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 121 poz. 844 z późn. zm.).

⁸⁸ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535, z późn. zm.).

⁸⁹ Dz. U. Nr 200, poz. 1683.

⁹⁰ Dz. U. Nr 185, poz. 1804.

⁹¹ Dz. U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.

⁹² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnictwo (Dz. U. Nr 27, poz. 96, z późn. zm.).

- ponoszenia o 100 % wyższych opłat z tytułu usuwania drzew i krzewów w uzdrowisku, co zazwyczaj czyni nieopłacalnymi inwestycje w zakresie budowy tras i wyciągów narciarskich (art. 47 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody⁹³),
- ponoszenia zwiększonych o 50 % opłat jednorazowych i rocznych oraz jednorazowych odszkodowań za tzw. przedwczesne wylesienia lasów pod każdą inwestycję w tym również wyciągi i trasy narciarskie (art.12 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych⁹⁴).

Generalnie w Europie nie ma i nie może być jednolitego systemu prawnego wspierającego realizację inwestycji uzdrowiskowych i pozauzdrowiskowych. Praktycznie rzecz ujmując każde państwo europejskie posiada swój system wspierania inwestycji w uzdrowiskach, który uzależniony jest od możliwości finansowych państwa, znaczenia lecznictwa uzdrowiskowego i turystyki w danym kraju, a także od przyjętej strategii rozwoju regionalnego⁹⁵.

W niektórych państwach nie ma w ogóle żadnego jednolitego systemu wspierania uzdrowisk w tym zakresie, a inwestycje wspiera się segmentowo. Oznacza to, że w jednym państwie nacisk kładzie się na ekologię i wspiera się wszelką aktywność uzdrowisk w tym zakresie, w innych najważniejszą sferą finansowego wspierania inwestycji jest infrastruktura transportowa, a w jeszcze innych obiekty sportowe i rekreacyjne.

W miarę spójny system wspierania rozwoju uzdrowisk mają Szwajcarzy, Niemcy i Austriacy, dlatego też w tych uzdrowiskach można zauważyć dogodne rozwiązania komunikacyjne i pełną infrastrukturę turystyczną w tym uzdrowiskową i paraturystyczną⁹⁶.

W krajach europejskich występują zasadnicze różnice odnoszące się do zastosowania rozwiązania w zakresie finansowania lecznictwa uzdrowiskowego, opierającego się bądź to o środki finansowe państwa, bądź to o środki towarzystw ubezpieczeniowych, ubezpieczeń społecznych czy też kas chorych (państwowych i prywatnych).

Cechą wspólną występującą we wszystkich państwach europejskich jest stopniowe odchodzenie od pełnego finansowania lecznictwa uzdrowiskowego przez sferę budżetową państwa, a także przez inne podmioty zajmujące się dotąd finansowaniem lecznictwa uzdrowiskowego. Obecnie poza Polską, nie ma już w Europie kraju, gdzie finansowanie leczenia uzdrowiskowego byłoby w 100% zabezpieczone przez państwo.

W podsumowaniu należy podkreślić, że w społeczeństwie polskim wykształciło się przekonanie, wiążące uzdrowiska jedynie z leczeniem ludzi ciężko chorych w starszym wieku. Ten wizerunek polskich uzdrowisk powinien ulec zmianie i powinien być dostosowywany do tego, jaki funkcjonuje w krajach europejskich. Jest to możliwe dzięki mocnym atutom, jakie posiadają polskie uzdrowiska m.in. unikatowe na skalę europejską naturalne surowce lecznicze i klimat, niska cena usług, wysoki poziom lecznictwa uzdrowiskowego, wysoki poziom wyszkolonej kadry itp. Jednak trwałe zachowanie przewagi konkurencyjnej na konkurencyjnym rynku europejskim będzie możliwe pod warunkiem zapewnienia właściwych rozwiązań prawnych m.in. ustabilizowania nakładów na lecznictwo uzdrowiskowe na określonym poziomie, zwolnienia inwestorów z opłat za przedwczesne wylesienia, rekompensaty gminom utraconych wpływów podatkowych itp., które przyciągną inwestorów do lokowania nowych inwestycji w uzdrowiskach, co w konsekwencji pozwoli na ich rozwój społeczno-gospodarczy.

⁹³ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.).

⁹⁴ Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, z późn. zm.).

⁹⁵ J. Golba, *Czy polskie uzdrowiska i gminy uzdrowiskowe sprostają konkurencji europejskiej? Jak rządy państw europejskich inspirują rozwój uzdrowisk*, XIV Kongres Uzdrowisk Polskich 12-15 maja 2005, Kołobrzeg 2005, s. 40.

⁹⁶ Ibidem.

2.3.2. Uwarunkowania planistyczno-strategiczne

W tabeli 25 przedstawiono wykaz dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego i przyczyniających się do rozwoju turystyki na tym terenie w układzie wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokonano charakterystyki powyższych dokumentów pod względem adresatów, celów strategicznych i przypisanych im zadań, które wyznaczają kierunki zmian i wskazują narzędzia ich realizacji.

Strategie rozwoju jednostki terytorialnej są kierunkowymi dokumentami uwzględniającymi zasady zarządzania strategicznego i szybkie zmiany w otoczeniu oraz umożliwiającymi osiągnięcie zasadniczych celów publicznych przy zachowaniu istotnych dla społeczności lokalnej wartości. Generalnie rzecz ujmując oznaczają one sposób osiągania wyznaczonych celów przez świadome i zaplanowane sterowanie rozwojem lokalnym.

Strategia stanowi dokument, który:

- formułuje cele długofalowe i sposób ich realizacji,
- ustala hierarchie tych celów,
- porządkuje proces decyzyjny.
- podporządkowuje działania doraźne celom długofalowym,
- jest stale aktualizowany i korygowany,
- ma charakter partnerski (społeczny),
- jest punktem wyjścia przy opracowywaniu pozostałych dokumentów planistycznych.

Strategia zawiera próby odpowiedzi na pytania:

- jaką jednostka powinna być?,
- co należy w niej osiągnąć, jak i kiedy?,
- jakimi narzędziami należy się posługiwać dla realizacji wyznaczonych celów.

Posiadanie dokumentu strategii umożliwia m.in.:

- ubieganie się o uzyskanie pomocy z zewnątrz,
- tworzenie długofalowej wizji rozwojowej jednostki,
- klarowny obraz celów i kierunków rozwoju społeczno-ekonomicznego akceptowanych przez mieszkańców,
- rozwiązywanie problemów we właściwy sposób,
- maksymalne wykorzystanie silnych stron i szans rozwojowych przy jednoczesnym ograniczeniu słabych stron i zagrożeń,
- lepsze zagospodarowanie zasobów,
- umocnienie pozycji gminy,
- bardziej efektywne gospodarowanie budżetem,
- zwiększenie wiarygodności wobec partnerów zewnętrznych,
- właściwą promocję jednostki.

Województwo małopolskie posiada strategię rozwoju i strategię rozwoju turystyki, zaś powiaty: nowosądecki, nowotarski i gorlicki mają jedynie swoje strategie rozwoju. Natomiast na poziomie gminnym można doszukać się braków odnośnie istnienia strategii rozwoju. W chwili obecnej Gmina Krynica-Zdrój nie posiada aktualnej Strategii Rozwoju. Aktualnym dokumentem jest Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Krynica-Zdrój⁹⁷. Z kolei gmina Uście Gorlickie posiada Strategię Rozwoju jakkolwiek dalece zdezaktualizowaną, bo sięgającą 1998r. Bardziej aktualnym dokumentem jest Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Uście Gorlickie z 2004 r. Na uwagę zasługuje fakt, że prawie wszystkie miasta i gminy uzdrowiskowe województwa małopolskiego posiadają plan rozwoju lokalnego, z wyjątkiem: Sękowej i Rabki-Zdroju. Jeśli chodzi o poziom uzdrowiska statutowego to prawie wszystkie uzdrowiska statutowe województwa małopolskiego posiadają plan rozwoju uzdrowiska poza uzdrowiskami takimi, jak: Rabka-Zdrój, Piwniczna-Zdrój i Krynica-Zdrój.

⁹⁷ Załącznik do Uchwały Nr XXXI/229/05 Rady Miejskiej w Krynicy-Zdroju z dnia 4 marca 2005 r., Fundacja „Instytut Karpacki” Stary Sącz 2005.

Tab. 25. Wykaz dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju turystyki w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce

Zakres przestrzenny dokumentu strategicznego	Nazwa dokumentu strategicznego	Główne cele zawarte w dokumencie strategicznym	Główne zadania zawarte w dokumencie strategicznym	Adresaci dokumentu strategicznego
Województwo małopolskie	Strategia rozwoju województwa małopolskiego 2011- 2020 ⁹⁸	1. Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej województwa,	Spółeczność wiedzy i aktywności 1. Poprawa jakości i poziomu kształcenia mieszkańców, 2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego, 3. Wsparcie przedsiębiorczości indywidualnej, 4. Rozwój rynku pracy, 5. Wsparcie i promocja talentów. Gospodarka regionalnej szansy 1. Wsparcie międzynarodowej konkurencyjności małopolskich przedsiębiorstw i instytucji, 2. Rozwój innowacji oraz nowoczesnych technologii, 3. Zrównoważone rolnictwo, w tym rolnictwo ekologiczne, 4. Przyciąganie bezpośrednich inwestycji do regionu, 5. Rozwój przemysłów czasu wolnego, 6. Rozwój przemysłów własności intelektualnej. Infrastruktura dla rozwoju regionalnego 1. Rozwój międzyregionalnych i wewnątrzregionalnych powiązań drogowych, 2. Rozwój infrastruktury dla społeczeństwa informacyjnego, 3. Zwiększenie roli transportu zbiorowego w obsłudze regionu, 4. Kompleksowe zagospodarowanie stref aktywności gospodarczej.	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, turyści

⁹⁸ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 roku.

	Krakowski Obszar Metropolitalny 1. Umocnienie europejskiej pozycji KOM i rozwój funkcji metropolitalnych, 2. Równoważenie struktury wewnętrznej KOM.		
	Spójność wewnątrzregionalna 1. Rozwój profilaktyki i ochrony zdrowia, 2. Integrująca polityka społeczna, 3. Poprawa kondycji rodziny małopolskiej, 4. Poprawa bezpieczeństwa obywateli, 5. Wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego oraz budowanie tożsamości regionalnej, 6. Rozwój sieci ośrodków usług publicznych. Ochrona środowiska 1. Ochrona zasobów wodnych, 2. Ochrona powietrza i zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii, 3. Gospodarka odpadami, 4. Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona przed skutkami klęsk ekologicznych. Dziedzictwo i przestrzeń regionalna 1. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego, 2. Ochrona bio- i georóżnorodności, 3. Opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym, 4. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych. Współpraca terytorialna 1. Promocja i wzmocnienie pozycji Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej, 2. Rozwój współpracy międzyregionalnej, 3. Promocja wewnątrzregionalna.	2. Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia, 3. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa.	

			Nowoczesne zarządzanie publiczne 1. Podniesienie sprawności działania urzędów administracji publicznej, 2. Systemowe doskonalenie kwalifikacji pracowników, 3. E-administracja, 4. „Przejrzysta Małopolska” , 5. Badania i analizy regionalne.	Władze lokalne i regionalne
Małopolska Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013⁹⁹	1. Rozwój turystyki jako ważnego sektora gospodarki województwa, poprzez rozwijanie konkurencyjnych, strategicznych, markowych produktów turystycznych bazujących na walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych Małopolski, w szczególności w zakresie turystyki w miastach i kulturowej oraz turystyki w miastach i kulturowej oraz turystyki rekreacyjnej, aktywnej i specjalistycznej	1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury czasu wolnego 2. Rozwój strategicznych, markowych produktów turystycznych - głównie w obszarze turystyki w miastach i kulturowej oraz turystyki rekreacyjnej, aktywnej i specjalistycznej, 3. Rozwój uzupełniających, lokalnych produktów turystycznych oraz działania uzupełniające na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej województwa. 4. Zapewnienie turystom zintegrowanej, łatwodostępnej informacji turystycznej i jednolita promocja turystyczna województwa. 5. Wzmocnienie przedsiębiorstw, instytucji i kadr dla regionalnej turystyki. 6. Wypracowanie koncepcji systemu transportu publicznego nastawionego na zrównoważoną obsługę ruchu turystycznego na terenie województwa		

⁹⁹ Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków 2006.

Kierunki rozwoju turystyki dla województwa małopolskiego na lata 2008-2013 ¹⁰⁰	1. Rozwój turystyki jako ważnego sektora gospodarki województwa małopolskiego, poprzez rozwijanie konkurencyjnych, markowych produktów turystycznych, 2. Rozwój strategicznych (markowych) i uzupełniających (lokalnych) produktów turystycznych,	1. Wzmocnienie istniejących dobrych produktów, poszerzenie oferty piegrzymkowej i kulturowej. 2. Uatrakcyjnienie i poszerzenie oferty kulturalnej, rozrywkowej i widowiskowo-sportowej w regionie. 3. Poprawa jakości krajobrazu Małopolski. 4. Dostosowanie infrastruktury turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. 5. Podwyższenie jakości oferty muzealnictwa. 6. Tworzenie dogodnych warunków dla dalszego rozwoju turystyki pieszej nizinnej, wyżynnej i górskiej, w tym nordic walkig. 7. Podniesienie jakości produktów związanych z turystyką zimową, w tym w szczególności z narciarstwem zjazdowym, narciarstwem biegowym, rakieta śniegową itp. 8. Doskonalenie produktów górskiej turystyki rowerowej. 9. Rozwój oferty turystyki aktywnej, np. motocrossy, quady, spadochroniarstwo, paralotniarstwo, sporty wodne, wspinaczka wysokogórska, taternictwo, speleologia, itp. 10. Wspieranie rozwoju turystyki rowerowej krajoznawczej. 11. Tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju turystyki wodnej. 12. Rozwój i upowszechnianie turystyki konnej. 13. Wspieranie rozwoju turystyki typu incentive – wyjazdy specjalistyczne typu obserwacja ptaków, zbieranie ziół. 14. Podniesienie jakości usług w uzdrowiskach małopolskich 15. Rozwój infrastruktury turystycznej i towarzyszącej dla gości celem podwyższenia aktywności turystycznej w regionie 16. Poszerzenie oferty turystycznej obszarów uprawiania turystyki uzdrowiskowej. 17. Budowa produktu turystycznego pod nazwą Agroturystyka Małopolska – znak jakości.	Mieszkańcy, turyści, władze lokalne i regionalne, podmioty gospodarcze
---	---	---	--

¹⁰⁰ Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2008.

	18. Tworzenie nowych i rozbudowa istniejących produktów turystyki sentymentalnej 19. Rozszerzenie oferty dla turystyki kongresowej i konferencyjnej. 20. Wspieranie turystyki związanej z uczestnictwem w targach, wystawach, giełdach. 21. Uatrakcyjnienie produktów związanych z wyjazdami motywacyjnymi. Wspieranie rozwoju turystyki przygranicznej 22. Tworzenie warunków do rozwoju turystyki tranzytowej.		
	1. Stworzenie i rozwój systemu analogowej informacji turystycznej w województwie małopolskim. 2. Stworzenie i rozwój regionalnego cyfrowego systemu informacji turystycznej. 3. Stworzenie systemu identyfikacji wizualnej Małopolskiego Systemu Informacji Turystycznej. 4. Stworzenie platformy współpracy jednostek informacji turystycznej w regionie. 5. Wzmocnienie wizerunku Małopolski jako destynacji turystycznej. 6. Prezentacja oryginalności i niepowtarzalności oferty turystycznej regionu. 7. Budowa silnej grupy wsparcia dla sprzedaży oferty turystycznej Małopolski	3. Zorganizowanie zintegrowanej, łatwodostępnej informacji turystycznej oraz jednolita promocja turystyczna województwa,	

		4. Wzmocnienie podmiotów i struktur sektora regionalnej turystyki,	1. Integracja środowisk turystycznych. 2. Wypracowanie systemu przepływu informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami rynku turystycznego. 3. Doskonalenie systemu kształcenia i szkolenia kadr dla turystyki.	
		5. Wspomaganie rozwoju produktów markowych.	1. Opracowanie planu rozbudowy uzupełniającej bazy noclegowej wzdłuż tras samochodowych odcinających miasta skupiające większość obiektów noclegowych 2. Opracowanie planu obsługi ruchu turystycznego transportem publicznym. 3. Opracowanie planu rozwoju infrastruktury i usług dla transportu rowerowego. 4. Rozbudowa technicznej infrastruktury podnoszącej dostępność miejsc i atrakcji turystycznych regionu. 5. Powołanie Forum Gmin Turystycznych dla rozwoju transportu publicznego. 6. Wspieranie rozbudowy bazy noclegowej.	
	Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 ¹⁰¹	1. Zintegrowany System Informacji Turystycznej w Małopolsce	1. Zintegrowana sieć punktów informacji turystycznej w regionie, 2. Kategoryzacja punktów informacji turystycznej, 3. Oznakowanie najważniejszych atrakcji turystycznych, 4. Regionalna karta turystyczna, 5. Regionalna cyfrowa baza danych informacji turystycznej, 6. Regionalny portal turystyczny.	Turyści, podmioty gospodarcze

¹⁰¹ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 780/07 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 4 października 2007 r. w sprawie przyjęcia Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

		2. Rozwój produktów turystycznych regionu	1. Budowa, rozbudowa i renowacja szlaków turystycznych, 2. Rozwój stacji narciarskich, 3. Rozwój turystyki na akwenach wodnych i inwestycje w zakresie infrastruktury rekreacyjnej, 4. Inwestycje w infrastrukturę targowo-wystawienniczą związana z turystyką biznesową.	
		3. Rozwój infrastruktury turystycznej	1. Budowa nowych obiektów hotelarskich, 2. Rozbudowa istniejących obiektów hotelarskich, 3. Podniesienie standardów istniejących obiektów noclegowych 4. Inwestycje w istniejące obiekty hotelarskie	
Powiat nowosądecki	Strategia Rozwoju Powiatu Nowosądeckiego na lata 2006-2013 ¹⁰²	1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego Powiatu	1 poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Powiatu, 2 wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, 3 tworzenie konkurencyjnych zasobów pracy, 4 rozwój nowoczesnego rolnictwa, 5 zwiększenie atrakcyjności turystycznej, 6 rozwój infrastruktury komunikacyjnej. 7 stworzenie nowoczesnej oferty edukacyjnej, 8 poprawa stanu środowiska naturalnego,	Mieszkańcy, Podmioty gospodarcze

¹⁰² Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2005.

		2. Poprawa warunków życia mieszkańców	1. zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom, 2. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, 3. zapewnienie warunków rozwoju kultury w Powiecie, 4. zagwarantowanie dostępności do szerokiej oferty sportowo-rekreacyjnej, 5. wzmocnienie partycypacji społecznej wśród mieszkańców Powiatu.	
	Perty Doliny Popradu-Strategia Rozwoju Zintegrowanego Produktu Turystycznego 6 Gmin: Krynica-Zdrój, Łabowa, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Rytyro, Stary Sącz¹⁰³	1. Rozwój gospodarki turystycznej opartej na zintegrowanych produktach turystycznych 6 Gmin	1. Diagnoza i ocena potencjału turystycznego 2. Identyfikacja produktów turystycznych, 3. Czynniki warunkujące rozwój efektywnej gospodarki turystycznej Gmin.	Mieszkańcy, turyści
	Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Perty Beskidu Sądeckiego. Gminy: Rytyro, Piwniczna Zdrój, Nawojowa, Łabowa, Muszyna¹⁰⁴	1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego, a szczególnie kapitału ludzkiego, informacyjnego oraz finansowego, 2. Zrównoważony rozwój całego analizowanego regionu.	1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości m.in. poprzez rozwój agroturystyki, 2. Odnowa „centrum” poszczególnych miejscowości, 3. Rozwój produktów lokalnych, 4. Zwiększenie liczby miejsc pracy, 5. Poprawa przepływu informacji zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz regionu.	Władze lokalne, podmioty gospodarcze, mieszkańcy, turyści

¹⁰³ Polska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Warszawa 2003.
¹⁰⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Rytyro 2008-2015.

Powiat nowotarski	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego 2006-2015 ¹⁰⁵	1. Prorodzinna polityka społeczna	1. Zorganizowanie interdyscyplinarnego zespołu wczesnej interwencji 2. Zawodowe rodziny zastępcze 3. Placówka opiekuńczo-wychowawcza (w tym młodzieżowy ośrodek wychowawczy) 4. Ośrodek interwencji kryzysowej 5. Specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy 6. Współpraca z NGO (organizacjami pozarządowymi): a) WTZ (Warsztaty Terapii Zajęciowej) b) ŚDS (Środowiskowy Dom Społeczny) c) nawiązanie współpracy z ogólnopolskimi NGO, działającymi na rzecz pomocy dziecku i rodzinie 7. Aktywizacja zawodowa osób młodych 8. Zapobieganie długotrwałemu bezrobociu oraz wykluczeniu społecznemu 9. Efektywne wykorzystanie środków 10. Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację lokalnych programów rynku pracy 11. Dopasowanie lokalnych zasobów pracy do zmieniających się wymagań rynku pracy	Władze lokalne, mieszkańcy
		2. Bezpieczny powiat	1. Realizacja Programu „Bezpieczny Powiat”	
		3. Bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców	1. Realizacja programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia w powiecie. 2. Rozszerzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży 3. Zapewnienie optymalnej dostępności do usług zdrowotnych. 4. Zwiększanie sprawności i skuteczności pomocy w sytuacjach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia	

¹⁰⁵ Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

	5. Modernizacja budynku głównego szpitala w Rabce-Zdroju 6. Kontynuacja budowy Szpitala im. Jana Pawła II w Nowym Targu / 7. Sprawny i przyjazny pacjentowi system ochrony zdrowia		
	1. Poprawa bazy Teatru Lalek RABCIO. 2. Poprawa bazy Ośrodka Pracy Pozaszkolnej w Rabce-Zdroju. 3. Termomodernizacja obiektów oświatowych i kultury Powiatu Nowotarskiego 4. Budowa budynku gospodarczo-dydaktycznego w Zespole Szkół Rolniczych im. A. Suskiego w Nowym Targu 5. Utworzenie i prowadzenie Centrum Kształcenia Praktycznego w Zespole Szkół Technicznych im. ST. Staszica w Nowym Targu 6. Budowa lub modernizacja bazy sportowej Szkół 7. Pracownie komputerowe i biblioteki multimedialne oraz ich modernizacja 8. Zmiana sieci szkół i placówek. 9. Zapobieganie patologiom wśród młodzieży 10. Rozwój zainteresowań w dziedzinie sportu i kultury fizycznej 11. Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Dziedzictwa Kulturowego	4. Wyrównanie szans edukacyjnych w stosunku do innych regionów i państw z zachowaniem dziedzictwa kulturowego regionu	

	1. Zbudowanie bazy danych o możliwościach inwestowania w priorytetowych dziedzinach rozwoju 2. Opracowanie i realizacja programu przekształceń gospodarstw i rozwoju rolnictwa górskiego na terenie powiatu 3. Uruchomienie i realizacja programu doradczo-szkoleniowego dla małych i średnich przedsiębiorstw 4. Opracowanie i realizacja programu wspomagania rozwoju obszarów słabo rozwiniętych. 5. Program zagospodarowania turystycznego góry Lubań 6. Zorganizowanie sieci ścieżek rowerowych na terenie całego powiatu, wraz z towarzyszącą infrastrukturą – np. „Szlak dookoła Tatr”. 7. Wspieranie działań mających na celu budowę linii kolejki turystycznej Szczawnica - Piwniczna 8. Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie turystyczne wód geotermalnych na trasie powiatu	5. Zrównoważony rozwój gospodarczy oparty na wykorzystaniu walorów naturalnych i współpracy międzysektorowej	
	1. Janosikowy Szlak” – modernizacja układu drogowego szansą aktywizacji turystycznej obszaru Pienin 2. Modernizacja układu drogowego szansą aktywizacji turystycznej i gospodarczej Powiatu Nowotarskiego 3. Przebudowa dróg powiatowych 4. Wypracowanie koncepcji i realizacja programu rozwoju społeczeństwa informacyjnego w powiecie nowotarskim	6. Rozwinięta i zmodernizowana infrastruktura komunikacyjna	

	1. Działanie na rzecz skanalizowania obszaru powiatu oraz modernizacji oczyszczalni ścieków w celu umożliwienia oczyszczania ścieków przemysłowych. 2. Działanie na rzecz powszechnego sortowania i odzyskiwania odpadów. 3. Działanie na rzecz zmniejszenia niskiej emisji na obszarze całego powiatu, w tym wprowadzenie planu działań na rzecz zminimalizowania niskiej emisji w sferach oddziaływania Powiatu. 4. Działanie na rzecz uwzględniania w planowaniu przestrzennym możliwości lokalizacji ekologicznych źródeł energii 5. Skuteczny nadzór nad korzystaniem z zasobów naturalnych. 6. Promowanie zachowania w planowaniu przestrzennym występujących form krajobrazowych. 7. Rekultywacja terenów zanieczyszczonych 8. Zalesianie, odbudowa i przebudowa powierzchni leśnych. 9. Działanie na rzecz prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej. 10. Działanie na rzecz zachowania tradycyjnej gospodarki rolnej	7. Zachowanie środowiska przyrodniczego poprzez kształtowanie świadomości ekologicznej społeczności lokalnej oraz realizację inwestycji proekologicznych	
	1. Wzmocnienie działań partnerskich na lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim rynku pracy. 2. Promowanie pozytywnego wizerunku Powiatu Nowotarskiego - jako przyjaznego swoim mieszkańcom i gościom. 3. Opracowanie zintegrowanego Programu Ochrony Dziedzictwa Kulturowego dla powiatu nowotarskiego, jako narzędzia koordynacji działań Powiatu i Gmin w tej dziedzinie. 4. Współdziałanie i lobbing na rzecz rozwiązań i inwestycji centralnych i wojewódzkich, które poprawią dostępność komunikacyjną powiatu.	8. Lokalne samorządy, instytucje użyteczności publicznej i mieszkańcy działają w sposób wspierający rozwój powiatu	

5. Realizacja programu zapoznawania młodzieży szkół ponadgimnazjalnych z zasadami funkcjonowania samorządu. 6. Przybliżenie działalności organów Powiatu społecznościom lokalnym 7. Wspieranie rozwoju trzeciego sektora. 8. Opracowanie zasad i skoordynowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi 9. Program spotkań z gminami dotyczącej aktualizacji planu rozwoju lokalnego powiatu nowotarskiego. 10. Nowoczesny kataster nieruchomości 11. Opracowanie i wprowadzenie programu rozwoju zawodowego pracowników Powiatu 12. Stworzenie systemu sprawnej obsługi inwestycji liniowych celu publicznego 13. Opracowanie i wprowadzenie motywacyjnej polityki kadrowej, wspierającej realizację celów Strategii.	

Powiat gorlicki	Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Gorlickiego na lata 2008-2015 ¹⁰⁶	1. Podnoszenie poziomu jakości życia mieszkańców	1. Wzrost poziomu wyposażenia technicznego Policji i Straży Pożarnej; 2. Odpowiedni stan kadrowy Policji i Straży Pożarnej; 3. Zapewnienie sprawności funkcjonowania na poziomie powiatu krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego; 4. Objęcie wyznaczonych obszarów powiatu monitoringiem wizyjnym; 5. Wzrost bezpieczeństwa drogowego; 6. Wzrost poziomu zabezpieczeń przeciwpowodziowych; 7. Tworzenie systemowych, zintegrowanych rozwiązań; 8. Podnoszenie efektywności pomocy społecznej; 9. Ograniczanie zjawisk patologii i marginalizacji społecznej; 10. Usuwanie barier dla osób niepełnosprawnych; 11. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług medycznych dla wszystkich mieszkańców powiatu; 12. Rozwój systemu ochrony zdrowia na terenie powiatu; 13. Promocja postaw prozdrowotnych społeczeństwa; 14. Wspieranie profilaktyki; zapewnianie wysokiego poziomu kształcenia w powiecie; 15. Wysoka dostępność szkół ponadgimnazjalnych i wyższych w powiecie; 16. Korelacja kierunków kształcenia i potrzeb rynku pracy; 17. Podnoszenie sprawności funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego 18. Działalność charytatywna; 19. Kulturowanie walorów historyczno-kulturowych.	Władze lokalne, mieszkańcy
-----------------	---	--	--	----------------------------

¹⁰⁶ FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

2. Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej powiatu	1. Zapewnienie kompleksowej informacji i doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej przez tzw. „starterów”; 2. Realizacja programów przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej grup wykluczonych społecznie; 3. Wdrażanie w szkołach powiatowych oraz gminnych autorskich programów z zakresu przedsiębiorczości, opartych na metodach aktywnych i praktycznych; 4. Objęcie młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych lokalnymi programami kształtowania kariery 5. Rozwój inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej 6. „Euro-Park” Mielec Obszar Gorlice; 7. Tworzenie stref aktywności gospodarczej w gminach powiatu, zgodnie z założeniami MRPO 2007-2013; 8. Przekształcanie nieużytkowanych i zdegradowanych terenów zurbanizowanych w tereny inwestycyjne; 9. Wzrost dostępności do infrastruktury komunalnej niezbędnej dla prowadzenia działalności gospodarczej; 10. Kształtowanie tzw. „szybkiej ścieżki administracyjnej” dla inwestorów, ułatwiającej i przyspieszającej proces inwestycyjny; 11. Preferowanie inwestycji nieszkodliwych dla środowiska naturalnego, wykorzystujących wysokie technologie i innowacje 12. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług doradczych i informacyjnych dla przedsiębiorców z terenu powiatu; 13. Praktyczne wsparcie w zakresie korzystania z dostępnych środków pomocowych przez gorlickie firmy; 14. Zapewnienie dostępu do niekomercyjnych usług finansowych dla lokalnych przedsiębiorców; 15. Wspieranie tworzenia sieci przez instytucje otoczenia 16. Biznesu oraz współpracy z partnerami zewnętrznymi; 17. Wspieranie tworzenia i działalności zrzeszeń lokalnych przedsiębiorców – samorząd gospodarczy;

18. Podwyższanie kwalifikacji pracowników powiatowych jednostek organizacyjnych;
19. Doskonalenie systemu współpracy organów administracji powiatowej i gminnej;;
20. Monitorowanie jakości usług świadczonych przez powiatowe jednostki organizacyjne;
21. Rozwój rolnictwa ekologicznego;
22. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego opartego na żywności wysokiej jakości;
23. Promocja produktów lokalnych;
24. Wsparcie w zakresie korzystania z funduszy pomocowych przez rolników;
25. Zapewnienie dostępu do usług doradczych i konsultacyjnych z zakresu tworzenia grup producenckich, kształtowania rynków zbytu, marketingu produktów;
26. Dbałość o profesjonalne materiały promocyjne i inwestycyjne;
27. Aktywny udział w imprezach promocyjnych oraz gospodarczych o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym;
28. Nawiązywanie trwałej współpracy z partnerami samorządowymi oraz gospodarczymi w kraju i zagranicą;
29. Upowszechnienie dostępu do Internetu na obszarach wykluczonych cyfrowo;
30. Tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu;
31. Wprowadzanie elektronicznych systemów obsługi mieszkańców;
32. Podnoszenie kwalifikacji urzędników i mieszkańców

	1. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; 2. Dbłość o czystość wód powierzchniowych i podziemnych; 3. Zastępowanie szkodliwych źródeł energii ciepłej technologiami mniej ingerującymi w środowisko; 4. Propagowanie alternatywnych źródeł energii; 5. Realizacja programów oszczędzania energii, m.in. poprzez termomodernizację obiektów publicznych; - zalesianie obszarów nieużytkowanych rolniczo i cennych przyrodniczo; 6. Ochrona obszarów prawnie chronionych i ich otulin; - realizacja programów z zakresu ochrony środowiska i świadomości ekologicznej w placówkach oświatowych na terenie powiatu; 7. Informowanie dorosłej części społeczeństwa (ulotki, broszury, kampanie, akcje) o zagrożeniach dla środowiska naturalnego; 8. Współpraca z organizacjami ekologicznymi; - wdrożenie efektywnego systemu odbioru, składowania i utylizacji odpadów; 9. Propagowanie segregacji odpadów i recyklingu; 10. Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańcówna temat produkowania odpadów.	3. Ochrona środowiska naturalnego i bioróżnorodności
	1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna; 2. Szeroka gama i wysoki poziom usług turystyczno-rekreacyjnych; 3. Promocja turystyczna, system komunikacji wizualnej w terenie; 4. Kierowane do różnych grup odbiorców atrakcyjne imprezy, wydarzenia; 5. Zasoby o wartości turystycznej; 6. Dbłość o harmonijny architektoniczny rozwój krajobrazu i zagospodarowanie terenu i produktów turystycznych powiatu; 7. Profesjonalizacja świadczonych usług turystycznych, uruchomienie ofert turystyczno-handlowych; 8. Tworzenie sieciowego produktu turystycznego na który powinny się składać lokalne produkty turystyczne	4. Podnoszenie atrakcyjności turystycznej powiatu gorlickiego

Gmina Krynica-Zdrój	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Krynica-Zdrój ¹⁰⁷	1. Zmiana w strukturze gospodarczej obszaru – wzrost przedsiębiorczości	1. Zagospodarowanie Centrum Wsi	Władze lokalne, społeczność lokalna i regionalna, turystyki
		2. Rozwój systemu komunikacji, infrastruktury i stanu środowiska naturalnego	1. Przebudowa i modernizacja dróg i chodników, 2. Poprawa oświetlenia ulic, 3. Program wodno-ściekowy, 4. Rekultywacja odpadów komunalnych, 5. Budowa wodociągów, 6. Likwidacja osuwisk.	
		3. Poprawa stanu środowiska kulturowego i oświatowego	1. Budowa szkoły podstawowej, 2. Utworzenie ścieżki edukacyjnej, 3. Modernizacja szkół, 4. Budowa wielofunkcyjnego obiektu.	
		4. Poprawa warunków i jakości życia, w tym zmiana w struk- turze zamieszkania	1. Rozbudowa systemów elektronicznej administracji, 2. Budowa świetlic, 3. Budowa bloków komunalnych, 4. Modernizacja rynku, remizy.	
		5. Poprawa warunków rozwoju turystyki i sportu	1. Budowa parku wodnego, 2. Rozwój obszarów wiejskich, 3. Budowa sztucznego toru saneczkowego, 4. Budowa ścieżki rowerowej, 5. Utworzenie lokalnego szlaku turystycznego, 6. Powstanie sieci gospodarstw agroturystycznych, 7. Budowa wyciągu narciarskiego.	

¹⁰⁷ Załącznik do Uchwały Nr XXXI/229/05 Rady Miejskiej w Krynicy-Zdroju z dnia 4 marca 2005 r., Fundacja „Instytut Karpacki” Stary Sącz 2005.

Gmina Krynica-Zdrój	Program Rewitalizacji Krynicy - Zdroju na lata 2008-2013 ¹⁰⁸	1. Przebudowa istniejących sieci infrastruktury technicznej, 2. Modernizacja obiektów do celów ogólnospołecznych, kulturowych i turystycznych, 3. Podniesienie walorów turystycznych, 4. Zwiększenie bezpieczeństwa na obszarze miasta	1. Zadania przestrzenne (techniczno-materialne) 1. Budowa Parku Sportowo-Rekreacyjnego na Czarnym Potoku – przygotowana dokumentacja 2. Rewitalizacja Deptaku w Krynicy-Zdroju – w fazie końcowego przygotowywania dokumentacji 3. Budowa Parku Jordanowskiego w Parku Zdrojowym – w fazie końcowego przygotowywania dokumentacji 4. Remont i rozbudowa alejek Parku Zdrojowego wraz z odnową altan parkowych – w fazie końcowego przygotowywania dokumentacji 5. Rewitalizacja Parku Słotwińskiego – remont i rozbudowa istniejących alejek Parku Słotwińskiego wraz z urządzeniem zieleni i wymianą oświetlenia – przygotowana dokumentacja 6. Ocieplenie sztucznego odnowa elewacji ścian, remont muru oporowego i budowa ogrodzenia w budynku przy ul. Piłsudskiego 40 – w trakcie przygotowywania dokumentacji 7. Podniesienie walorów turystycznych poprzez wytyczenie szlaków turystycznych i organizację „Święta Wód Mineralnych” – w trakcie opracowywania 8. Program wodno-ściekowy Gminy Krynica-Zdrój – w fazie realizacji 9. Budowa Punktu Informacji Turystycznej – w fazie realizacji 10. Iluminacja najatrakcyjniejszych obiektów na terenie miasta – w trakcie przygotowywania 11. Modernizacja budynku Urzędu Miejskiego – w trakcie realizacji 12. Budowa budynku Centrum Kultury – w fazie przygotowywania projektu 13. Budowa ścieżki rowerowej na kierunku północpołudnie w Krynicy-Zdroju – w fazie przygotowywania projektu 14. Budowa wielopoziomowych parkingów dla Krynicy-Zdroju - w fazie przygotowywania projektu 15. Budowa budynku socjalnego w Krynicy-Zdroju - w fazie przygotowywania projektu 16. Chodnik na ulicy Słonecznej w Krynicy-Zdroju – przygotowywanie dokumentacji	Władze lokalne, społeczność lokalna i regionalna, turyści
------------------------	---	--	---	--

¹⁰⁸ Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXII/239/09 Rady Miejskiej w Krynicy-Zdroju z dnia 14.01.2009r..

2. Zadania gospodarcze

1. Budowa sztucznego toru saneczkowobobslejowo-skeletonowego w Krynicy-Zdroju – realizowane
2. Regionalne Centrum Rozrywki – etap II „Park Wodny” – przygotowywanie dokumentacji
3. Realizacja wielofunkcyjnego obiektu na bazie istniejącego kina „Jaworzyna” w Krynicy- Zdroju – przygotowywanie dokumentacji

3. Zadania społeczne

1. Budowa budynku o funkcji oświatowospołecznej na ulicy Źródlanej – w trakcie realizacji
2. Budowa boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni w Parku Słotwińskim – przygotowana dokumentacja
3. Budowa Parku Rekreacyjnego na ulicy Nadbrzeżnej (boisko, plac zabaw, ścieżka spacerowo-rowerowa) - w trakcie przygotowania
4. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego w Krynicy-Zdroju - Remont i adaptacja istniejącego budynku biurowoadministracyjnego oraz adaptacja nie użytkowej części warsztatowej Komisarzatu Policji w Krynicy, obiektu usytuowanego przy ul. Polnej 4 oraz zakup i montaż systemu monitoringu na osiedlu Czarny Potok, Źródlane, Deptak, ul. Piłsudskiego – realizowane
5. Budowa placu zabaw przy ulicach Źródlana i Kościuszki – realizowane
6. Budowa boiska sportowego na ulicy Zieleniewskiego – realizowane
7. Budowa boiska sportowego w Krynicy-Zdroju – w trakcie przygotowywania dokumentacji

Gmina Muszyna	Strategia Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Miasta i Gminy Uzdrowiskowej Muszyna na lata 2008-2015 ¹⁰⁹	1. Muszyna jest ważnym ośrodkiem uzdrowiskowo- -turystycznym,	1. Zlecenie wykonania analizy „Określenie profilu klienta usług turystyczno-uzdrowiskowych w Muszynie, segmentacja klienta i rynku, diagnoza potrzeb odbiorców oferty turystyczno-uzdrowiskowej, 2. Powołanie Rady Koordynacyjnej (w skład której wejdą m.in. przedstawiciele UMiG U, właściciele bazy hotelowo-sanatoryjnej, przedsiębiorcy). 3. Systematyczne rozpowszechnianie informacji nt. prac i ustaleń Rady Koordynacyjnej (w formie komunikatów w lokalnej gazecie oraz na podstronie internetowej UMiG U oraz stworzenie mechanizmu konsultacji społecznych prac Rady. 4. Opracowanie, dystrybucja i odbiór ankiety badającej poziom zadowolenia oraz zidentyfikowane braki i niedogodności zauważone w czasie pobytu osób przybywających do Muszyny (ankieta miejska dystrybuowana w hotelach, pensjonatach, sanatoriach, domach wczasowych, restauracjach). 5. Przygotowanie programów szkoleniowych, wraz z uzyskaniem wsparcia finansowego na ich realizację, których celem będzie poprawa jakości świadczonych usług turystycznych i agroturystycznych. 6. Powołanie Stowarzyszenia Gospodarstw Agroturystycznych oraz koordynacja i rozwijanie Istniejących stowarzyszeń. 7. Certyfikacja jakości usług agroturystycznych, 8. Podejmowanie działań lobbujących na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej (drogowej i kolejowej) do Uzdrowiska. 9. Doprowadzenie ujęć wody mineralnej do sanatoriów: Korona oraz Muszyna, 10. Wdrożenie regulacji prowadzących do powszechnego udostępnienia zasobów mineralnych do wykonywania zabiegów balneologicznych. 11. Utworzenie zakładu balneologicznego w Żegiestowie. 12. Opracowanie i dystrybucja spójnej oferty promującej walory Uzdrowiska do zagranicznych Kas Chorych.	Mieszkańcy, władze lokalne, podmioty gospodarcze
--------------------------	---	---	---	--

¹⁰⁹ Załącznik do Uchwały Nr XIV/177/2007 Rady Miasta i Gminy Uzdrowiskowej Muszyna z dnia 28 grudnia 2007 roku

13. Organizacja Krajowego i Międzynarodowego Kongresu Gmin Uzdrawiskowych.
14. Wspieranie Forum Samorządowego działającego w ramach Forum Ekonomicznego w Krynicy.
15. Utworzenie funduszu rewitalizacyjnego dla odnowy historycznej tkanki miejskiej Muszyny (dopłata ze środków gminy do działań podejmowanych przy remoncie elewacji w historycznych obiektach stanowiących własność prywatną pod warunkiem zastosowania się do jednolitych wymogów konserwatorskich).
16. Stworzenie programu estetyzacji miasta (wspólne działania urzędu i mieszkańców: gmina ustawia na wiosnę donice na kwiaty przed domami, a mieszkańcy utrzymują kwiaty do jesieni).
17. Opracowanie założeń konkursu oraz przeprowadzenie konkursu architektonicznego na opracowanie projektów domów / zabudowy wykorzystujących elementy budownictwa regionalnego ziemi muszyńskiej.
18. Kształtowanie przestrzeni publicznej Muszyny – modernizacja rynku,
19. Kształtowanie przestrzeni publicznej,

2. Środowisko przyrodnicze Muszyny spełnia najwyższe standardy ekologiczne,	1. Podejmowanie działań edukacyjno-doradczych (pomoc w wypełnieniu wniosku) na rzecz realizacji KPR środowiskowego, rolnictwo ekologiczne łąk i pastwisk, ochrona zasobów genetycznych, rolnictwo zrównoważone. 2. Organizacja szkoleń z zakresu spełnienia standardów gospodarstw rolnych – ochrona środowiska, zwierząt i konsumentów (cross – compliance). 3. Prowadzenie indywidualnego doradztwa popularyzującego tematykę budowy i eksploatacji przydomowych oczyszczalni ścieków. 4. Szkolenie oraz doradztwo indywidualne w zakresie organizowania i promocji gospodarstw ekologicznych. 5. Popularyzacja żywności o podwyższonej jakości – doradztwo indywidualne dla rolników i gestorów bazy hotelowo-uzdrowiskowej. 6. Upowszechnianie zasad racjonalnego żywienia, dietytyki oraz zdrowego stylu życia – doradztwo indywidualne dla rolników i gestorów bazy hotelowo-uzdrowiskowej. 7. Popularyzacja wiedzy na temat produktów lokalnych i regionalnych – doradztwo indywidualne. 8. Organizacja spotkań mających doprowadzić do Porozumienia pomiędzy instytucjami zajmującymi się ochroną przyrody a UMiG U oraz potencjalnymi inwestorami – wypracowanie kompromisu. 9. Programy edukacyjne dla młodzieży organizowane np. przez Popradzki Park Krajobrazowy. 10. Projekty ekologiczne realizowane przez Popradzki Park Krajobrazowy – ścieżki edukacyjne.

		3. Gospodarka dostosowana do charakteru uzdrowiskowo-turystycznego gminy	1. Promocja rozwiązań ekologicznych w firmach oraz doradztwo w zakresie pozyskiwania środków na ich zakup. 2. Wdrożony system szkoleń z zakresu obsługi ruchu turystycznego i obsługi klienta. 3. Wdrożony system certyfikacji ośrodków hotelowych i pensjonatów na terenie gminy wraz z systemem promocji certyfikowanych ośrodków. 4. Organizacja corocznego konkursu na najlepszy obiekt (w kilku kategoriach) oraz atrakcję turystyczną Muszyny. 5. Pomoc w przygotowaniu projektów do MRPO w zakresie tworzenia sieci powiązań kooperacyjnych oraz kompleksowych usług turystycznych.	
		4. Gmina jest przyjazna przedsiębiorcom	1. Wprowadzenie ulg podatkowych dla firm Rozpoczynających działalność gospodarczą (wprowadzenie dolnej stawki podatku dla tej grupy). 2. Wprowadzenie ulg podatkowych dla firm Zatrudniających nowych pracowników z terenu Muszyny, 3. Uruchomienie na terenie UMiG U Muszyna dyżurów Lokalnego Punktu Konsultacyjnego dla przedsiębiorców. 4. Organizowanie szkoleń dla przedsiębiorców z terenu gminy. 5. Opracowanie i wdrożenie systemu wymiany informacji gospodarczej na terenie gminy (baza danych o ofertach inwestycyjnych, informacje o dostępnym doradztwie i szkoleniach). 6. Stworzenie i uruchomienie w ramach strony internetowej Urzędu Gminy portalu promującego lokalną przedsiębiorczość. 7. Przygotowanie programów wspierających przedsiębiorców (np. udział w targach i wystawach, promocja produktu, wizyty studyjne).	

		5. Działalność kulturalna na terenie Miasta i Gminy Uzdrawiskowej prowadzona jest na wysokim poziomie,	1. Stworzenie programu wsparcia dla instytucji kultury z terenu gminy (organizacja szkoleń i doradztwa, szczególnie w zakresie identyfikowania możliwych poza budżetowych źródeł finansowania projektów z zakresu kultury oraz zarządzania tymi projektami). 2. Włączenie organizacji pozarządowych w system alokacji środków przeznaczonych na cele kulturalne. 3. Poprawa funkcjonalności działania muzeum i dostosowanie go do oczekiwań zwiedzających, 4. Udostępnienie i promocja turystyczna zabytków sztuki sakralnej. 5. Zabezpieczenie obiektów sztuki sakralnej przed pożarem i kradzieżami. 6. Odnowa zabytkowych mogił. 7. Kompleksowy program restauracji przydrożnych kapliczek.	
		6. Lokalna tradycja i kultura jest kultywowana i rozwijana,	1. Rozbudowa portalu internetowego gminy o część poświęconą regionalizmowi. 2. Stworzenie i wypromowanie jako cyklicznej, dużej imprezy promującej miasto Spotkania Czterech Kultur. 3. Organizacja „Pikniku majowego” 4. Organizacja „Nocy świętojańskiej”. 5. Organizacja „Festiwalu poezji śpiewanej”. 6. Organizacja „Święta Wód Mineralnych”. 7. Organizacja „Jesieni Popradzkiej”. 8. Organizacja imprezy sportowej „Muszyńskie Złotka”. 9. Organizacja meczy dla dzieci i młodzieży „Od szmactanki do ekstraklasy”.	

			7. Współpraca transgraniczna pomiędzy Miastem i Gminą, a miejscowościami przygranicznymi wpływająca na rozwój regionu i poszerzenie oferty Muszyny,	1. Organizacja cyklicznych spotkań ze stroną słowacką oraz gminami ościennymi w celu identyfikacji wspólnych projektów i możliwości współpracy.	
			8. Muszyna prowadzi skuteczną promocję w środkach masowego przekazu w kraju i za granicą,	1. Identyfikacja możliwości współpracy w zakresie budowania wspólnej oferty kulturalnej. 2. Przygotowanie i publikacja map, ulotek uwzględniających atrakcje turystyczne gminy. 3. Rozszerzenie i intensyfikacja współpracy z regionalną prasą i telewizją w celu promocji oferty turystycznej.	
			9. Podstawowa infrastruktura służąca mieszkańcom jest dobrze rozwinięta,	1. Budowa obwodnicy centrum Muszyny wzdłuż potoku Muszynka Etap I: 2 km (2008- 2010 r); Etap II: 3 km (2010- 2015 r.). 2. Budowa podstawowej infrastruktury drogowej. 3. Modernizacja dróg. 4. Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych 5. Modernizacja drogi powiatowej w Żegiestow – Szczawnik – Muszyna. 6. Modernizacja dróg gminnych w Muszynie 7. Budowa mostu na potoku Jastrzębik w Muszynie 8. Budowa kładki przez Poprad „Wapienne”. 9. Budowa oświetlenia ulicznego w Muszynie. 10. Uszczelnienie głównego kolektora sanitarnego Złockie – Muszyna (Jasieńczyk) wraz z uzupełnieniem sieci. 11. Budowa kanalizacji sanitarnej w Muszynie 12. Budowa grupowej polsko-słowackiej oczyszczalni ścieków wraz z niezbędną siecią kanalizacji sanitarnej. 13. Budowa wodociągów na terenie miasta 14. Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Muszynie. 15. Prowadzenie akcji edukacyjnej promującej selektywną zbiórkę odpadów komunalnych.	

		10. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna służy mieszkańcom i turystom,	1. Budowa boisk rekreacyjnych w Muszynie 2. Budowa profesjonalnych placów zabaw w Muszynie 3. Budowa tras rowerowych wraz z małą infrastrukturą 4. Wytyczenie i oznakowanie tras rowerowych do istniejących rezerwatów przyrody wraz z małą infrastrukturą. 5. Wytyczenie i oznakowanie tras do jazdy konnej 6. Przygotowanie przez gminę infrastruktury służącej rozwojowi stacji narciarskiej Jasieńczyk – Jaworzyna 7. Budowa zbiorników o funkcji rekreacyjno-rentencyjnej	
		11. Infrastruktura turystyczna zachęca do odwiedzenia Muszyny,	1. Utrzymanie szlaków pieszych, rowerowych i konnych w należytym porządku (oznakowanie, remonty szlaków). 2. Wytyczenie i oznakowanie nowych szlaków gminnych, które połączą istniejące szlaki PTTK oraz ich bieżące utrzymanie. 3. Wyznaczenie oraz zagospodarowanie 15 punktów widokowych na terenie gminy. 4. Budowa platform widokowych w atrakcyjnych krajobrazowo miejscach 5. Zagospodarowanie ogólnodostępnych ujęć wody mineralnej (mała infrastruktura) oraz bieżące utrzymanie tych miejsc w należytym porządku.	
		12. Instytucje służące bezpieczeństwu publicznemu są dobrze wyposażone i przygotowane do wypełniania swoich zadań,	1. Zakup i montaż monitoringu wizyjnego w miejscach o dużym zagrożeniu przestępczością. 2. Zakup i instalacja progów zwalniających oraz doświetlenie przejść dla pieszych. 3. Budowa nowej remizy strażackiej w Muszynie 4. Bieżąca modernizacja posiadanych zasobów sprzętowych OSP w tym zakup pojazdów i sprzętu łącznościowego. 5. Wdrożenie systemu usprawniającego relacje pracodawca – ochotnik OSP 6. Wdrożenie systemu podnoszenia kwalifikacji ochotników w jednostkach OSP.	

			1. Zabezpieczenie skarp dróg powiatowych i gminnych przy potokach 2. Zabezpieczeni korony dróg gminnych przed wylewaniem potoków.	
13. Miasto i Gmina jest właściwie zabezpieczone przed skutkami powodzi,	14. Zapewniony jest wysoki standard usług z zakresu opieki zdrowotnej oraz społecznej,		1. Wdrożenie programów zdrowotnych (przeprowadzenie diagnozy stanu zdrowia populacji, określenie negatywnych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców, zdefiniowanie potrzeb zdrowotnych). 2. Udzielanie pomocy finansowej dla rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji. 3. Program dożywiania dzieci z rodzin ubogich. 4. Program aktywizacji rodzin. 5. Włączenie organizacji pozarządowych w system alokacji środków na pomoc społeczną. 6. Program integracji osób niepełnosprawnych i starszych ze środowiskiem. 7. Zapewnienie osobom potrzebującym dostępności usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w miejscu zamieszkania. 8. Zapewnienie osobom potrzebującym wsparcia finansowego 9. Organizacja ośrodków wsparcia dla osób Niepełnosprawnych (warsztaty terapii zajęciowych, Środowiskowy Dom Samopomocy). 10. Likwidacja barier architektonicznych	

15. Edukacja jest świadczona na wysokim poziomie oraz dostępna na wszystkich etapach kształcenia	1. Budowa Sali gimnastycznej wraz z jej wyposażeniem przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Żegiestowie. 2. Budowa basenu przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Muszynie. 3. Badania uzdolnień i predyspozycji dzieci z terenu miasta i gminy w celu stworzenia „ścieżki kariery”. 4. Zapoznanie młodzieży szkół gimnazjalnych z zasadami poruszania się na rynku pracy oraz z bieżącą sytuacją na rynku pracy (zawody/specjalności deficytowe). 5. Poprawa i racjonalizacja systemu dowozu dzieci do szkół 6. Dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych prowadzonych w szkołach podstawowych i gimnazjach (zarówno Sportowo-rekreacyjnych, jak i rozwijających zdolności uczniów). 7. Dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych prowadzonych w szkołach średnich. 8. Powierzenie zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu kultury fizycznej i sportu. 9. Podniesienie kwalifikacji kadry nauczycielskiej pracującej na terenie Miasta i Gminy Muszyna. 10. Szkolenia dla kadry kierowniczej placówek oświatowych przygotowujące do samodzielnego pozyskiwania środków zewnętrznych. 11. Opracowanie kompleksowych projektów programów zajęć pozalekcyjnych pod finansowanie z POKL.

Gmina Piwniczna-Zdrój	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój na lata 2008-2015 ¹¹⁰	1. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój,	1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzeni jednostki, 2. Opracowanie systemu przyciągania inwestorów zewnętrznych oraz zapewnienie lokalnym przedsiębiorcom dogodnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej, 3. Rozbudowa infrastruktury okołobiznesowej.	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, władze lokalne
		2. Rozbudowa potencjału turystycznego i uzdrowiskowego,	1. Wysoki potencjał infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej, 2. Promocja usług turystycznych i uzdrowiskowych obszaru, 3. Promocja produktów lokalnych, 4. Realizacja zadań z zakresu upowszechniania i ochrony kultury, 5. Wspieranie inicjatyw sportowo-rekreacyjnych, 6. Planowanie i przeprowadzanie inicjatyw turystycznych i uzdrowiskowych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.	
		3. Poprawa jakości życia mieszkańców.	1. Wysokiej jakości infrastruktura kultury, społeczna, zdrowotna i techniczna, 2. Poprawa jakości środowiska naturalnego w tym opracowanie i wdrożenie architektury zieleni, 3. Podniesienie jakości kształcenia, 4. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, 5. Realizacja zadań programu poprawy bezpieczeństwa w Mieście i Gminie 6. Wstąpienie i aktywne uczestnictwo w sieci Cittaslow.	

¹¹⁰ Załącznik do uchwały XIX/111/08 z dnia 27 marca 2008.

Gmina Rabka	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Rabka ¹¹¹	1. Poprawa jakości usług publicznych,	1. Poprawa bazy lokalowo-materiałnej dla działalności kulturalnej, 2. Opracowanie i realizacja strategii dostępności i jakości usług medycznych, 3. Modernizacja placówek oświatowych, 4. Wdrożenie programu „Bezpieczne Miasto”, 5. Opracowanie i realizacja długoterminowej polityki w zakresie mieszkalnictwa.	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, władze lokalne
		2. Rozwój infrastruktury technicznej i ochrony środowiska,	1. Likwidacja niskiej emisji, 2. Modernizacja i budowa nowej sieci kanalizacyjnej, 3. Rozwiązanie problemu utylizacji odpadów stałych 4. Budowa ujęcia wody na Lepietnicy, 5. Most na Rabie 6. Utrzymanie zieleni na potrzeby uzdrowiska, 7. Ograniczenie ruchu w strefie A, most na Poniczance 8. Przeniesienie spalarni odpadów szpitalnych.	
		3. Rozwój gospodarczy	1. Rozwój infrastruktury turystyczno-sportowej, rekreacyjnej i popularnej rozrywki, 2. Promocja Rabki jako ośrodka leczniczego i wypoczynku, 3. Działania Urzędu Miasta dla pozyskania środków finansowych, 4. Uporządkowanie i rozbudowa bazy leczniczej, 5. Program wspólnych działań miasta i ośrodków leczniczych dla wzmocnienia konkurencyjności miasta, 6. Program rozwoju agroturystyki, 7. Przygotowanie oferty terenów dla usług i in.	

¹¹¹ Strategię opracował wspólnie z członkami władz samorządowych, specjalistami i zainteresowanymi mieszkańcami Rabki zespół autorski konsultantów firmy: PUW Orgbudin Sp. z o.o., Rabka 1999r.

Gmina Rabka	Program rewitalizacji Obszarów Miejskich Rabki-Zdroju ¹¹²	1. Integracja mieszkańców i zasobów materialnych miasta w celu wzmocnienia funkcji uzdrowiskowo-turystycznej Rabki-Zdroju.	Cele w obszarze zagospodarowania przestrzennego: 1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej funkcji uzdrowiskowo-turystycznej centrum miasta w celu stworzenia innowacyjnej oferty produktowej obejmującej usługi: leczniczo-rehabilitacyjne, medyczne, turystyczne, poznawczo-historyczne oraz rekreacyjno-sportowe. 2. Modernizacja zasobów mieszkaniowych (spółdzielczych i komunalnych) na rewitalizowanym obszarze. 3. Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na rewitalizowanym obszarze. 4. Poprawa jakości powietrza w obszarze rewitalizowanym. 5. Poprawa dostępności do obiektów hotelowo-sanatoryjnych wraz z uporządkowaniem ruchu kołowego w centrum miasta. Cele w obszarze gospodarczym: 1. Nadanie czytelnych funkcji i kierunków rozwoju poszczególnym obszarom miasta. 2. Rozwijanie współpracy z samorządem gospodarczym i instytucjami otoczenia biznesu w celu wspólnego kształtowania pożądanych kierunków rozwoju gospodarczego zgodnie z podstawowym profilem Miasta. 3. Szeroka promocja oferty turystycznej, uzdrowiskowej i gospodarczej miasta. Cele w obszarze społecznym: 1. Budowa i modernizacja obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej wraz ze wzmocnieniem ich roli we wspieraniu podstawowych funkcji rozwojowych miasta oraz ochrona obiektów dziedzictwa kulturowo-historycznego, w szczególności poprzez modernizację, a częściowo także rozszerzenie ich funkcji	Władze lokalne, podmioty gospodarcze, mieszkańcy, turyści, kuracjusze
-------------	--	--	--	---

¹¹² Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXVI/244/09 Rady Miasta Rabka-Zdrój z dnia 14 stycznia 2009 r.

2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców oraz turystów i kuracjuszy na terenie miasta (bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo w ruchu drogowym).
3. Tworzenie programów w zakresie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dedykowanych specjalnie dla osób starszych.
4. Tworzenie systemów kształcenia ustawicznego, podnoszenie kwalifikacji pracowników sfery uzdrowiskowej oraz turystyczno-rekreacyjnej.
5. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży.
6. Poprawa komunikacji pomiędzy środowiskami zainteresowanymi rozwojem miasta.

Gmina Sękowa	Strategia Rozwoju Gminy Sękowa ¹¹³	1. Rozwinięty przemysł turystyczny na terenie gminy w oparciu o jej walory turystyczne - krajoznawcze oraz wyspecjalizowaną obsługę ruchu turystycznego	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, władze lokalne, turyści 1. Organizacja kursów i szkoleń mających na celu podniesienie poziomu obsługi turystycznej. 2. Budowa ścieżek dydaktycznych w oparciu o istniejące atrakcyjne formy przyrodnicze. 3. Oznaczenie nowych szlaków turystycznych (cmentarze z I wojny, szlak naftowy) i rozbudowa istniejących. 4. Założenie Stowarzyszenia Promocji Gminy Sękowa. 5. Promocja i organizacja gospodarstw agroturystycznych (radio, prasa, TV, targi i giełdy). 6. Opracowanie profesjonalnego folderu turystycznego gminy (strona internetowa). 7. Budowa jazów na Sękówce wraz z bazami rekreacyjno – sportowymi. 8. Zorganizowanie sieci pól biwakowych i kempingowych. 9. Podjęcie działań mających na celu wykorzystanie istniejącej koncesji na wydobywanie wód mineralnych. 10. Stworzenie stanowiska Gminnego Koordynatora Rozwoju i Promocji Turystyki. 11. Wytypowanie i wybór inwestora zainteresowanego budową kompleksu hotelowego w obrębie Magury w oparciu o ustalone warunki inwestycyjne. 12. Promocja kół łowieckich działających na terenie gminy. 13. Wspólne organizowanie imprez sportowo - turystycznych z sąsiednimi gminami i Słowacją. 14. Wznowienie / uaktualnienie planu przestrzennego zagospodarowania gminy pod kątem potrzeb inwestycyjnych w turystyce. 15. Uregulowanie stanu prawnego gruntów gminnych i opracowanie planu turystycznego i ich zagospodarowania. 16. Ustalenie kierunków i form promocji. 17. Organizacja cyklicznych imprez o charakterze ponadregionalnym. 18. Utworzenie kapeli regionalnej, zespołu młodzieżowego pieśni i tańca 19. Umowy partnerskie i programy wymian ze Słowacją i innymi krajami.
--------------	---	---	--

¹¹³ Załącznik do Uchwały Nr XX/160/2005 Rady Gminy Sękowa z dnia 27 kwietnia 2005r.

		2. Czyste środowisko naturalne gminy oraz dostępność komunikacyjna i telekomunikacyjna,	1. Modernizacja sieci telekomunikacyjnej. 2. Przebudowa mostów tymczasowych i półstałych na stałe. 3. Modernizacja dróg o nawierzchniach żwirowych i gruntowych. 4. Doprowadzenie dróg do dogodnego i bezpiecznego użytkowania. 5. Uporządkowanie gospodarki odpadami. 6. Budowa systemu kanalizacji sanitarnej. 7. Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy. 8. Wymiana źródła ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej na bezemisyjne. 9. Budowa nowych wodociągów.	
		3. Bogactwo gminy w oparciu o aktywność społecznogospodarcza mieszkańców, istniejącą ofertę inwestycyjną oraz profesjonalną i skuteczną promocję	1. Promowanie alternatywnych źródeł dochodów dla rolników: agroturystyka, drobne przetwórstwo spożywcze, rękodzieło. 2. Stworzenie gminnego Funduszu gwarancji kredytowych dla podmiotów gospodarczych. 3. Utrzymanie i wprowadzenie nowych ulg podatkowych dla podmiotów gospodarczych. 4. Utworzenie programu wsparcia dla inicjatyw społecznych (koło gospodyń, OSP). 5. Konkurs na najprężniej rozwijający się podmiot gospodarczy w gminie (kapituła). 6. Opracowanie materiałów promocyjnych. 7. Stworzenie i rozpowszechnianie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej. 8. Utworzenie w Urzędzie Gminy stanowiska do kompleksowej obsługi inwestora. 9. Wydzielenie specjalistycznych służb do promocji, marketingu i kontaktów zewnętrznych. 10. Upowszechnienie „logo” gminy. 11. Prowadzenie akcji promocyjnych w kraju i zagranicą.	

		4. Wysokie poczucie bezpieczeństwa w gminie	1. Uświadamianie o skutkach alkoholizmu i narkomanii. 2. Wyposażenie jednostek OSP w sprzęt specjalistyczny: samochód do ratownictwa drogowego, samochód gaśniczy (beczkowóz), aparaty tlenowe i umundurowanie. 3. Wyposażenie jednostek OSP w łączność do selektywnego wywołania. 4. Włączenie co najmniej 1 jednostki OSP do systemu krajowego. 5. Wybudowanie zbiorników wodnych przeciw pożarowych i hydrantów. 6. Utworzenie Komisarzatu Policji w gminie działającego w strukturze KPP. 7. Włączenie do działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego organizacji społecznych, rad społecznych oraz mieszkańców. 8. Opracowanie programów działań: bezpieczna gmina, bezpieczne sołectwo i włączenie ich do realizacji. 9. Zwalczanie przestępczości i patologii społecznej poprzez działania doraźne i szeroką propagandę. 10. Oświetlenie uliczne - rozbudowa. 11. Zakup autobusów szkolnych zapewniających dzieciom bezpieczeństwo. 12. Uzupelnienie oznakowania pionowego i wprowadzenie oznakowania poziomego dróg. 13. Zwiększenie bezpieczeństwa dzieci na drogach - chodniki przy drogach dojazdowych do szkół. 14. Bezpieczne zajęcia szkolne. 15. Szkolenie dzieci i młodzieży o przepisach drogowych.	
		5. Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców gminy w oparciu o wykształconą kadrę, odpowiednią bazę i aktywne poparcie mieszkańców,	1. Podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia. 2. Uzupelnienie bazy oświatowej dla potrzeb aktualnego programu. 3. Budowa boisk i sal gimnastycznych.	

	1. Organizacja grup producenckich w celu podwyższenia jakości produkcji i . 2. Poprawa estetyki wsi i gospodarstw np. poprzez organizację konkursów. 3. Podnoszenie kwalifikacji rolników. 4. Szkolenia w zakresie pozyskiwania środków unijnych dla rolnictwa.	6. Ekologiczne rolnictwo		
--	--	---------------------------------	--	--

Gmina Sękowa	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sękowa na lata 2008 – 2014 ¹¹⁴	1. Wyrównanie szans życiowych mieszkańców gminy,	1. Wzmocnienie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz podopiecznych GOPS, 2. Zwiększenie dostępności do informacji, internetu, ofert pracy, 3. Organizacja kursów, szkoleń podnoszących kwalifikacje i samoocenę, 4. Rozbudowa infrastruktury sportowej, 5. Organizacja zajęć dydaktycznych dodatkowo rozwijających uzdolnienia dzieci i młodzieży.	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze
		2. Doskonalenie systemu wsparcia osobom potrzebującym, zagrożonym niedostosowaniem społecznym i niepełnosprawnym.	1. Uruchomienie poradnictwa specjalistycznego psychologa – terapeuty, 2. Prowadzenie działalności profilaktycznej dla dzieci i młodzieży, 3. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i alkoholizmowi, 4. Praca socjalna, zajęcia z prowadzenia budżetu domowego, 5. Likwidacja barier architektonicznych i społecznych w odniesieniu do osób starszych i niepełnosprawnych, wykluczonych społecznie, 6. Zabezpieczenie pomocy opiekuńczej dla osób starszych, chorych, 7. Promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia.	
		3. Integracja społeczności lokalnej,	1. Organizacja cyklicznych imprez, festynów, 2. Realizacja programów przyczyniających się do integrowania społeczności lokalnej, 3. Wspieranie inicjatyw oddolnych po przez doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy poza budżetowych na realizację lokalnych przedsięwzięć. 4. Wspieranie działań wzmacniających identyfikację z regionem i kulturą lokalną 5. Wspieranie działań wzmacniających	

¹¹⁴ Zał. Nr 1 do Uchwały Nr XXIV/224/2009 Rady Gminy Sękowa z dnia 26 marca 2009 r.

4. Rozwój współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi

1. Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych poprzez przekazywanie do realizacji części zadań właściwych dla samorządu terytorialnego,
2. Aktywizacja organizacji pozarządowych po przez zawieranie partnerstw przy organizacji różnego rodzaju przedsięwzięć,
3. Realizacja fakultatywnych projektów we współpracy z organizacjami pozarządowymi,
4. Koordynowanie i inicjowanie współpracy po między NGO działającymi na terenie Gminy.
5. Organizowanie spotkań i szkoleń dla organizacji pozarządowych
6. Realizacja zadań własnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego w partnerstwie z organizacjami samorządowymi.

Gmina Kraków	Strategia Rozwoju Krakowa ¹¹⁵	1. Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu,	1. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego, zamieszkania i pobytu, 2. Poszerzanie zakresu i dostępności edukacji dla wszystkich grup wiekowych oraz podnoszenie jej jakości 3. Poprawa poczucia bezpieczeństwa publicznego 4. Rozwój mieszkalnictwa i rewitalizacja terenów zdegradowanych 5. Zapewnienie mieszkańcom właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego 6. Zapewnienie ochrony statusu i warunków bytowych rodziny 7. Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom i grupom zagrożonym wykluczeniem 8. Rozwój samorządności lokalnej i doskonalenie metod zarządzania, zwiększenie świadomości obywatelskiej i zainteresowania życiem miasta	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, władze lokalne, turyści
		2. Kraków miastem konkurencyjnej i nowoczesnej gospodarki,	1. Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju Miasta i ładu przestrzennego 2. Poprawa dostępności komunikacyjnej 3. Rozwój infrastruktury technicznej 4. Rozwój sektora małej i średniej przedsiębiorczości 5. Wzmacnianie konkurencyjności rynku pracy 6. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Miasta	
		3. Kraków europejską metropolią o ważnych funkcjach nauki, kultury i sportu	1. Poprawa warunków funkcjonowania krakowskiego ośrodka naukowego 2. Wspieranie instytucji współpracy nauki z gospodarką 3. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, w tym rewitalizacja zespołów zabytkowych Miasta 4. Tworzenie materialnych i instytucjonalnych warunków dla rozwoju kultury 5. Tworzenie warunków dla lokalizacji central i przedstawicielstw organizacji krajowych i międzynarodowych 6. Tworzenie warunków dla rozwoju sportu, kultury fizycznej i rekreacji	

¹¹⁵ Załącznik do Uchwały Nr LXXV/742/05 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2005 r.

Gmina Kraków	Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie w latach 2006-2013 ¹¹⁶	1. Nowoczesna infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna	1. Budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego 2. Budowa Parku Tematycznego w Nowej Hucie 3. Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej wraz z Muzeum Miejsca 4. Rozwój żeglugi pasażerskiej na Wiśle na odcinku Kraków – Oświęcim 5. Rozbudowa i modernizacja Portu Lotniczego w Balicach wraz z otoczeniem 6. Budowa parkingów podziemnych (z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego - system P&R) w ramach PPP 7. Realizacja Miejskiego Programu Rewitalizacji Krakowa -Lokalny Program Rewitalizacji 8. Rewitalizacja zespołu fortecznego Twierdzy Kraków 9. Budowa sieci parków kulturowych 10. Realizacja programu rozwoju ścieżek rowerowych oraz 11. Rewitalizacja i zagospodarowanie Bulwarów Wisły 12. Modernizacja obiektów Uzdrowiska w Swoszowicach wraz z otoczeniem 13. Zagospodarowanie obszaru wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie – Łagiewnikach 14. Modernizacja miejskich stadionów piłkarskich 15. Budowa wielofunkcyjnej hali widowiskowo – sportowej 16. Rewitalizacja Obozu Płaszów i wytyczenie ścieżek edukacyjnych na jego terenie. 17. Przygotowanie i promocja miejskich ofert inwestycyjnych w zakresie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej	Mieszkańcy, podmioty gospodarcze, władze lokalne, turyści
--------------	--	---	---	---

¹¹⁶ Business Mobility International Sp. z o.o.

2. Wysoka jakość krakowskiej turystyki	1. Utworzenie systemu turystycznych znaków jakości (m.in. konkursy, rekomendacje) 2. Rozwój działalności Convention Bureau 3. Wsparcie branży turystycznej w zakresie wdrożenia znormalizowanych systemów zarządzania jakością 4. Rozwój Sieci Informacji Miejskiej 5. Utworzenie interaktywnej internetowej sieci informacji turystycznej dostosowanej do potrzeb turystów 6. Rozwój systemu terenowego oznakowania turystycznego oraz sieci samoobsługowej informacji turystycznej.
3. Wzmocnienie pozycji Krakowa na rynku turystycznym	1. Organizacja kulturalnych imprez masowych o znaczeniu międzynarodowym 2. Wzbogacenie oferty Krakowa w zakresie turystyki religijnej 3. Kraków miastem konferencji i spotkań - rozbudowa oferty turystycznej 4. Opracowanie Krakowskiej Księgi Produktu Turystycznego 5. Po zdrowie i urodę - oferta turystyczna Swoszowic i Matecznego 6. Utworzenie szlaków krakowskich muzeów 7. Przygotowanie oferty turystycznej w oparciu o centra rozrywki 8. Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania miasta 9. Budowa oferty turystycznej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi 10. Budowa produktu - turystyka zainteresowań 11. Stworzenie turystycznych tras komunikacyjnych 12. Różnorodna, ukierunkowana działalność promocyjna na rynek zewnętrzny i wewnętrzny 13. Nawiązanie szerszej współpracy z miastami zaprzyjaźnionymi w celu wymiany doświadczeń i wzajemnej promocji produktów turystycznych 14. Współpraca z przedsiębiorstwami turystycznymi w zakresie promocji ich ofert 15. Monitoring skuteczności działań promocyjnych podejmowanych przez Miasto

		4. Wykwalifikowane kadry turystyczne	1. Doskonalenie zawodowe pracowników informacji turystycznej, kulturalnej i gospodarczej 2. Opracowanie i realizacja systemu szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego przewodników miejskich po Krakowie 3. Szkolenie straży miejskiej, policji, pracowników ochrony i instytucji miejskich w zakresie informacji turystycznej i obsługi ruchu turystycznego (w tym języki obce) 4. Wsparcie działań dotyczących utworzenia wyższych studiów menadżerskich w zakresie hotelarstwa i gastronomii 5. Utworzenie giełdy miejsc pracy w sektorze turystycznym	
		5. Prognozowanie i programowanie popytu potrzeb turystycznych	1. Prowadzenie badań jakościowych turystyki przyjazdowej do Krakowa 2. Kontynuacja badań wielkości i struktury ruchu turystycznego przyjazdowego 3. Waloryzacja przestrzeni miejskiej z punktu widzenia atrakcyjności dla ruchu turystycznego 4. Opracowanie narzędzi monitoringu gospodarki turystycznej z uwzględnieniem nowoczesnych metod badawczych 5. Monitoring oferty turystycznej przyjazdowej do Krakowa w kontekście potrzeb rynku 6. Monitoring konkurencji - dobre i złe praktyki 7. Monitoring potrzeb na rynku pracy w usługach turystycznych i okofoturystycznych	
		6. Partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki	1. Powołanie Krakowskiego Forum Turystycznego 2. Utworzenie Krakowskiego Kłustra Turystycznego 3. Organizacja społecznego Forum Turystyki Przyjazdowej 4. Wsparcie działań mających na celu rozwój lokalnych zrzeszeń działających w sektorze turystyki 5. Realizacja programu doradztwa dla MSP działających w sektorze turystyki	

Gmina Szczawnica	Strategia Rozwoju Miasta Szczawnica na lata 2004-2013 i Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szczawnica na lata 2007-2013	1. Rozwój Szczawnicy jako ośrodka turystycznokulturalnego o znaczeniu ogólnopolskim	1. Wykreowanie specyficznej i kompleksowej oferty turystycznej miasta 2. Prowadzenie aktywnej promocji turystycznej miasta 3. Stymulowanie rozwoju infrastruktury turystycznosportowej w mieście 4. Kulturowanie lokalnych tradycji i obrzędów 5. Wspieranie i rozwój aktywności społecznej mieszkańców miasta	Mieszkańcy, turyści, władze lokalne, podmioty gospodarcze
		2. Wzrost liczby kuracjuszy przybywających do uzdrowiska Szczawnica	1. Rewitalizacja części uzdrowiskowej miasta Szczawnica 2. Podniesienie jakości istniejącej bazy uzdrowiskowej i tworzenie nowych produktów lecznictwa uzdrowiskowego 3. Utworzenie systemu promocji ogólnopolskiej i zagranicznej miasta pod kątem lecznictwa uzdrowiskowego 4. Krzewienie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców miasta i gości	
		3. Rozwój infrastruktury komunalnej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną Szczawnicy oraz standardy zamieszkiwania społeczności	1. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej 2. Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz przepustowości wewnętrznego układu drogowego miasta 3. Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości powietrza w mieście 4. Usprawnienie systemu gospodarki odpadami 5. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców miasta i przybywających Gości 5. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	
		4. Zapewnienie mieszkańcom miasta dostępu do wysokiej jakości usług społecznych	1. Poprawa bazy lokalowej oraz poziomu wyposażenia szkół gminnych 2. Wspieranie działań z zakresu bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców 3. Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście	

	1. Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia organizacyjnego i merytorycznego dla małych i średnich przedsiębiorstw 2. Kreowanie korzystnego klimatu dla rozwoju lokalnych firm	5. Wspieranie działań służących rozwojowi małych i średnich firm – aktywizacja lokalnych przedsiębiorców oraz przyciąganie nowych podmiotów	
	1. Tworzenie nowych obiektów i terenów inwestycyjnych 2. Aktywna promocja ofert inwestycyjnych miasta oraz lokalnych walorów gospodarczych.	6. Kreowanie profesjonalnej oferty inwestycyjnej miasta	
	1. Podejmowanie działań ułatwiających osobom bezrobotnym i pracującym zdobycie nowych kwalifikacji 2. Rozwijanie systemu promującego przedsiębiorczość wśród dzieci i młodzieży	7. Tworzenie warunków do krzewienia postaw przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej	

Gmina Szczawnica	Strategia Rozwoju Kultury Miasta i Gminy Szczawnica na lata 2008-2013	1. Rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców i gości miasta, promocja szczawnickich działań kulturalnych wśród mieszkańców i gości miasta.	1. Stwarzanie sieci miejsc przyjaznych dla działań kulturalnych 2. Poprawa komunikacji, zwiększenie dostępności do informacji i koordynacja działań 3. Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie kultury: 4. Zróżnicowanie oferty kulturalnej (szczególne wspieranie kultury wysokiej, mecenat, sponsoring, tworzenie grup artystycznych)	Mieszkańcy, turyści
		2. Dbłość o zachowanie i eksponowanie dziedzictwa kulturowego.	1. Gromadzenie, dokumentowanie i opracowywanie materiałów oraz upowszechnianie w różnorodnej i atrakcyjnej formie wiedzy o dziedzictwie kulturowym miasta 2. Rewitalizacja zabytków oraz budowa obiektów kultury 3. Doposażenie techniczne i organizacyjne instytucji kultury poprzez zakup	
		3. Promocja miasta i regionu poprzez kulturę.	1. Organizacja imprez o zasięgu międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym, służących szerokiej promocji lokalnej kultury oraz tradycji: 2. Stworzenie profesjonalnej kampanii informacyjno – promocyjnej 3. Tworzenie warunków dla rozwoju mecenatu kultury: 4. Wspieranie i kreowanie markowych produktów kultury szczawnickiej 5. Uczestnictwo we współtworzeniu kultury europejskiej	

Gmina Uście Gorlickie	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Uście Gorlickie ¹¹⁷	1. Rozstawić gminę, a przez to przyciągnąć turystów i poprawić jakość życia mieszkańców	1. Rozwój agroturystyki, turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego 2. Poprawa infrastruktury technicznej w gminie 3. Wzrost standardu i jakości życia w gminie 4. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii 5. Rozwój i dbałość o środowisko naturalne 6. Rozwój rolnictwa ekologicznego 7. Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości	Mieszkańcy, turyści, kuracjusze, podmioty gospodarcze
------------------------------	---	---	--	---

¹¹⁷ Zespół Konsultantów IDE, 2004 r.

Źegiestów-Zdrój	Plan rozwoju miejscowości Źegiestów, gm. Muszyna ¹¹⁸ i Plan odnowy miejscowości Źegiestów, gm. Muszyna na lata 2009 - 2016 ¹¹⁹	Źegiestów - wieś kultywująca tradycje, atrakcyjna dla turystów, kuracjuszy i mieszkańców, dobrze zagospodarowana z atrakcyjnie urządzonego centrum i strefą uzdrowiskową, rozwijającą się w zgodzie ze środowiskiem naturalnym, wykorzystująca walory uzdrowiskowe dla bogacenia się i rozwoju	1. Modernizacja centrum wsi 2. Poprawa stanu dróg 3. Budowa kaplicy cmentarnej 4. Budowa kładki granicznej Źegiestów – Sulin nad rzeką Poprad 5. Modernizacja obiektu Szkoły Podstawowej w Źegiestowie 6. Urządzenie tras rowerowych 7. Remont lub budowa elementów małej infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej w tym systemów informacji wizualnej 8. Odnowa kapliczek przydrożnych 9. Uzupełnienie sieci kanalizacji sanitarnej	Kuracjusze, turyści, mieszkańcy
-----------------	--	--	---	---------------------------------

¹¹⁸ Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXXI/372/2005 Rady Miasta i Gminy Uzdrowiskowej w Muszynie z dnia 27 października 2005 r.

¹¹⁹ Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXVII/412/2009 Rady Miasta i Gminy Uzdrowiskowej Muszyna z dnia 27 marca 2009.

2.3.3. Uwarunkowania ekonomiczne

Struktura finansów budżetu miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego

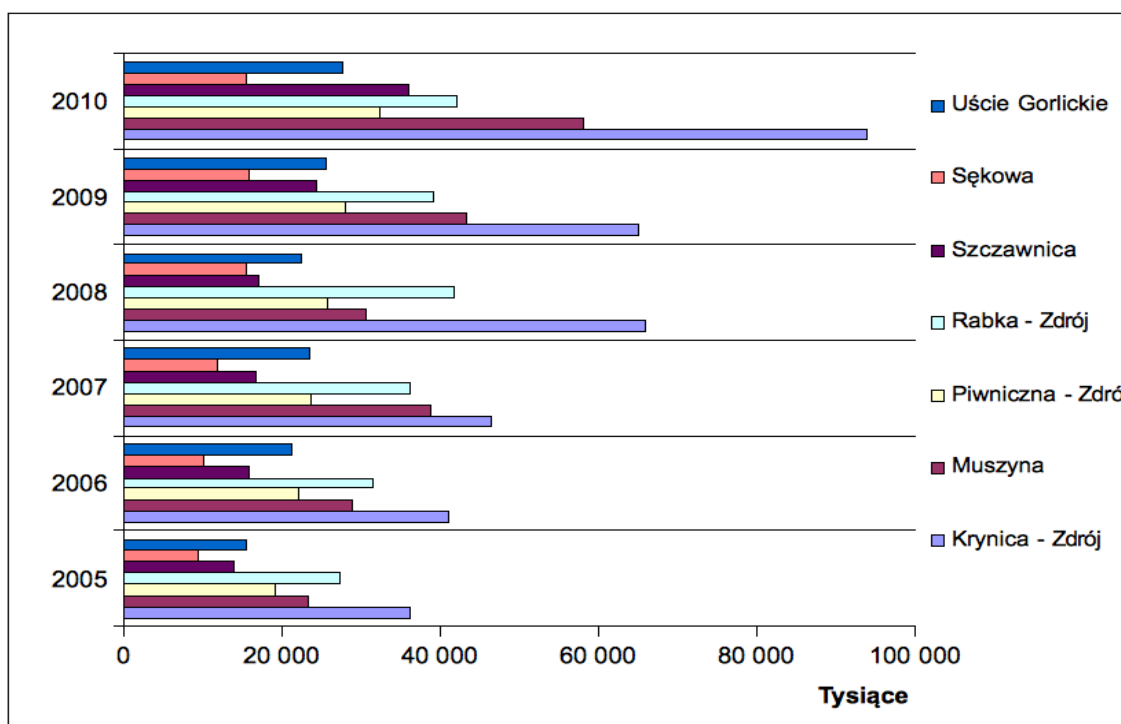
O pełnym potencjale rozwojowym danego regionu i całej zamieszkującej go społeczności decyduje między innymi zaplecze gospodarcze, które generuje podstawy lokalnego rozwoju. Współczesne podejście do zasobów gospodarki lokalnej jako siły napędowej jakości życia w regionie obejmuje nie tylko sektory tradycyjnej gospodarki, ale także sferę usług, w tym turystykę oraz wszystkie te obszary życia, które opierając się na wiedzy mogą przyczyniać się do rozwoju lokalnego i podnoszenia konkurencyjności danego regionu. Idea gospodarki opartej na wiedzy obejmuje zatem uwzględnienie wszystkich czynników rozwojowych danej lokalnej gospodarki.

Źródła dochodów budżetu gminy są określone ustawowo. Listę tych dochodów zawiera obecnie ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku, o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Rozwiązania szczegółowe dotyczące poszczególnych dochodów mają rozstrzygnięcia w przepisach regulujących kwestie tych dochodów. Gmina może dowolnie kształtować swoje dochody, jednak tylko w granicach określonych przepisami. Sposób opracowania projektu budżetu określony jest w art.124 ust.1 pkt 1 i 2 ustawy o finansach publicznych. Wynika z niego, że Rada Gminy może uchwalić dochody budżetu tylko według działów oraz ważniejszych źródeł ich pochodzenia, natomiast wydatki według działów i rozdziałów z wyodrębnieniem niektórych grup wydatków wydzielonych w załączniku Nr 2 do uchwały.

Kwestie związane z zadłużeniem gminy oraz jego spłatą, reguluje art. 113 i 114 ustawy o finansach publicznych.

Począwszy od 2005 łączne dochody analizowanych gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego wzrastały w każdym kolejnym roku. Dynamika zmian tych dochodów aż do 2010 wynosi 211,45%. W kategoriach bezwzględnych dochody z poziomu 144,3 mln zł. wzrosły do 305,0 mln zł. Gminą o najwyższym poziomie dochodów nieprzerwanie od 2005 pozostaje Krynica – Zdrój. Za wyjątkiem 2009 roku dochody tej gminy wzrastały regularnie, stąd w całym analizowanym okresie uzyskała ona dynamikę wzrostu w wysokości 259,49%. Udział dochodów Krynicy – Zdrój w całości dochodów gmin stanowi aż 30,74% i dystansuje drugą w kolejności gminę Muszyna aż o 11,76 pkt %. Jej budżet po stronie dochodów zamyka się bowiem kwotą 57,9 mln zł., co stanowi 18,98% dochodów wszystkich gmin uzdrowiskowych będących przedmiotem niniejszego opracowania. Dynamika wzrostu dochodów tej gminy w latach 2005-2010 wyniosła 250,67%, a jej potencjalny wzrost ograniczył spadek w roku 2008, kiedy to rok do roku gmina utraciła aż 21,27% dochodów. Trzecia w skali dochodów jest Rabka Zdrój z budżetem na poziomie 42,1 mln zł. Budżet ten w relacji do 2005 roku wzrósł jednak tylko o 54,11%, co jest najniższym wskaźnikiem zmiany spośród wszystkich gmin. Na czwartym miejscu w tej umownej klasyfikacji wg skali dochodów budżetowych znajduje się gmina Szczawnica (36,0 mln zł). Warto jednak zauważyć, iż to właśnie ta gmina najbardziej dynamicznie powiększyła swoje dochody w relacji do 2005 roku (wzrost o 161,07%). W szczególności zaważyły na tym ostatnie dwa lata, kiedy to wskaźniki dynamiki dochodów do roku poprzedniego wynosiły w 2009 roku – 142,23% i w 2010 roku – 147,62%. Następną w kolejności jest gmina Piwniczna Zdrój z dochodami w skali 32,2 mln zł. Gmina ta co prawda rok do roku generuje wyższe dochody, ale w porównaniu z najlepszymi gminami uzdrowiskowymi wzrosty te są dość skromne. Przekłada się to na dynamikę w latach 2005-2010 w wysokości 169,23%. Dochody gminy Uście Gorlickie w wysokości 27,5 mln zł. plasują tą gminę na przedostatnim miejscu tej umownej klasyfikacji małopolskich gmin uzdrowiskowych. Nie najwyższa jest też dynamika w całym analizowanym okresie (176,47%). Najniższym budżetem spośród analizowanych gmin legitymuje się Sękowa (15,5 mln zł.). Gmina ta nie zachwyca także dynamiką dochodów, które od 2005 roku wzrosły tylko o 67,25%, co jest drugim najniższym wskaźnikiem spośród wszystkich analizowanych gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego. Ostatnie dwa lata to stagnacja dochodów budżetu Sękowej.

Wykres 1. Dynamika zmian dochodów ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab. 26. Dochody ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

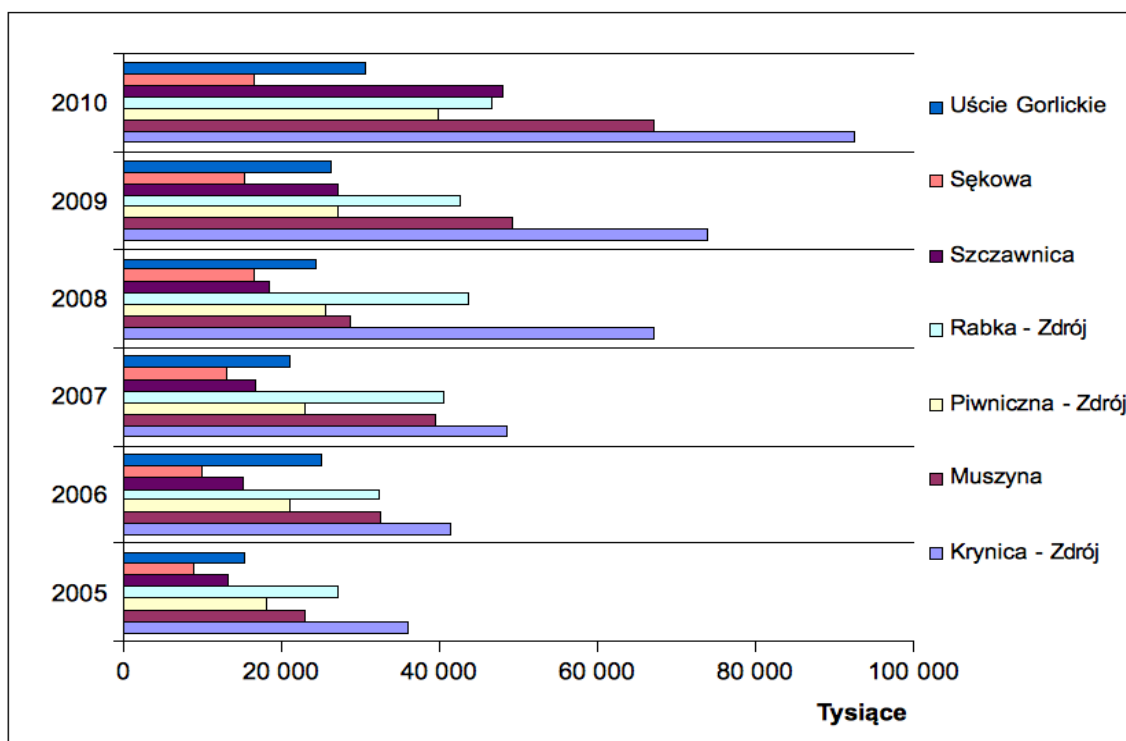
Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krynica - Zdrój Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	36 137 509 100,00% 100,00%	40 924 448 113,25% 113,25%	46 317 849 128,17% 113,18%	65 808 456 182,11% 142,08%	64 948 236 179,73% 98,69%	93 771 825 259,49% 144,38%
Muszyna Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	23 092 362 100,00% 100,00%	28 822 327 124,81% 124,81%	38 607 181 167,19% 133,95%	30 396 850 131,63% 78,73%	43 173 957 186,96% 142,03%	57 886 477 250,67% 134,08%
Piwniczna - Zdrój Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	19 045 819 100,00% 100,00%	22 046 701 115,76% 115,76%	23 735 135 124,62% 107,66%	25 783 150 135,37% 108,63%	27 892 453 146,45% 108,18%	32 230 826 169,23% 115,55%
Rabka - Zdrój Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	27 338 737 100,00% 100,00%	31 439 762 115,00% 115,00%	36 110 440 132,09% 114,86%	41 648 759 152,34% 115,34%	38 984 418 142,60% 93,60%	42 143 884 154,15% 108,10%
Szczawnica Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	13 796 292 100,00% 100,00%	15 734 384 114,05% 114,05%	16 589 486 120,25% 105,43%	17 155 155 124,35% 103,41%	24 399 472 176,86% 142,23%	36 018 222 261,07% 147,62%
Sękowa Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	291 063 100,00% 100,00%	10 074 320 108,43% 108,43%	11 897 617 128,05% 118,10%	15 471 832 166,52% 130,04%	15 689 944 168,87% 101,41%	15 539 149 167,25% 99,04%
Uście Gorlickie Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	15 566 307 100,00% 100,00%	21 146 609 135,85% 135,85%	23 390 638 150,26% 110,61%	22 228 993 142,80% 95,03%	25 447 734 163,48% 114,48%	27 470 244 176,47% 107,95%
RAZEM Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	144 268 089 100,00% 100,00%	170 188 550 117,97% 117,97%	196 648 347 136,31% 115,55%	218 493 195 151,45% 111,11%	240 536 213 166,73% 110,09%	305 060 627 211,45% 126,83%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki małopolskich gmin uzdrowiskowych na przestrzeni lat 2005-2010, podobnie jak dochody są w trendzie rosnącym. Dynamika zmian tych wydatków we wspomnianym okresie wynosząca 241,66% przekracza jednak poziom zmian dochodów. W ujęciu kwotowym łączne budżety analizowanych gmin po stronie wydatkowej w 2005 roku zamykały się kwotą 141,0 mln zł, by w 2010 roku wynieść 340,6 mln zł. Liderem w poziomie wydatkowanych kwot jest Krynica Zdrój, której 92,5 mln zł. stanowi 27,17% całości wydatków gmin. Dynamika wzrostu wydatków tej gminy od 2005 do 2010 roku wynosi 258,16%, a składają się na to wzrosty w każdym z kolejnych lat od 2005 roku. Gmina Muszyna posiada drugi co do skali wydatków budżet spośród porównywanych gmin (67,1 mln zł.). Podobnie jak w przypadku dochodów załamanie budżetu wydatkowego w 2008 roku (spadek rok do roku o 27,25%), ograniczyło dynamikę wzrostu w okresie 5 ostatnich lat, ale i tak wskaźnik dynamiki 2005 / 2010 w wysokości 292,31% to drugi najlepszy wynik spośród analizowanych gmin.

Trzecim budżetem dysponuje Szczawnica (47,9 mln zł.), która w 2010 wyprzedziła gminy Rabka Zdrój oraz Piwniczna Zdrój, do tego momentu wykazujące wyższe budżety wydatkowe. Tak znaczący awans wynika z dynamicznie rosnących kwot wydatkowych, w dwóch ostatnich latach, kiedy to budżety wydatkowe wrastały rok rocznie odpowiednio o 46,26% w 2009 roku i aż o 77,09% w 2010 roku. Z tej przyczyny Szczawnica jest liderem na tle analizowanych gmin pod kątem dynamiki wzrostu wydatków budżetu w latach 2005 – 2010, która wynosi 360,63%. Warto dodać, że jeszcze w 2005 roku Szczawnica posiadała drugi najmniejszy budżet wydatkowy w analizowanej grupie gmin (13,3 mln zł), wyprzedzając tylko gminę Sękowa. Na czwartym miejscu pod względem skali wydatków budżetu znajduje się gmina Rabka Zdrój wydatkująca kwotę 46,6 mln zł. Jeszcze w 2005 roku gmina ta dysponowała drugim najwyższym budżetem wydatkowym wśród małopolskich gmin uzdrowiskowych, ale w kolejnych latach dynamika wzrostów była umiarkowana, przerwana nawet spadkiem budżetu wydatkowego w 2009 roku (rok do roku o 2,26%). W efekcie Rabka Zdrój uzyskała najmniejszą dynamikę wzrostu wydatków budżetu w latach 2005 – 2010 na tle innych gmin w wysokości 172,80%. Generując rok do roku co raz wyższe wydatki budżetowe, gmina Piwniczna Zdrój legitymuje się budżetem wydatkowym w wysokości 39,7 mln zł. Za wyjątkiem roku 2010, kiedy to wzrost wydatków rok do roku był znaczący (o 46,56%), zmiany tych wydatków były umiarkowane, stąd wskaźnik dynamiki wzrostu wydatków w latach 2005 – 2010 na poziomie 222,56% jest dopiero czwartym wynikiem spośród analizowanych gmin uzdrowiskowych. Uście Gorlickie to gmina dysponująca drugim najmniejszym budżetem wydatkowym w analizowanej grupie gmin. Wynosi on 30,4 mln zł. i od 2005 roku wzrósł o 99,47%. Zdecydowanie najmniej pieniędzy wydatkuje gmina Sękowa (16,4 mln zł.) Szczególnie ostatnie dwa lata nie są dobre dla tej gminy, podobnie jak w przypadku wpływów budżetowych i w tej kategorii to okres stagnacji.

Wykres. 2. Dynamika zmian wydatków ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

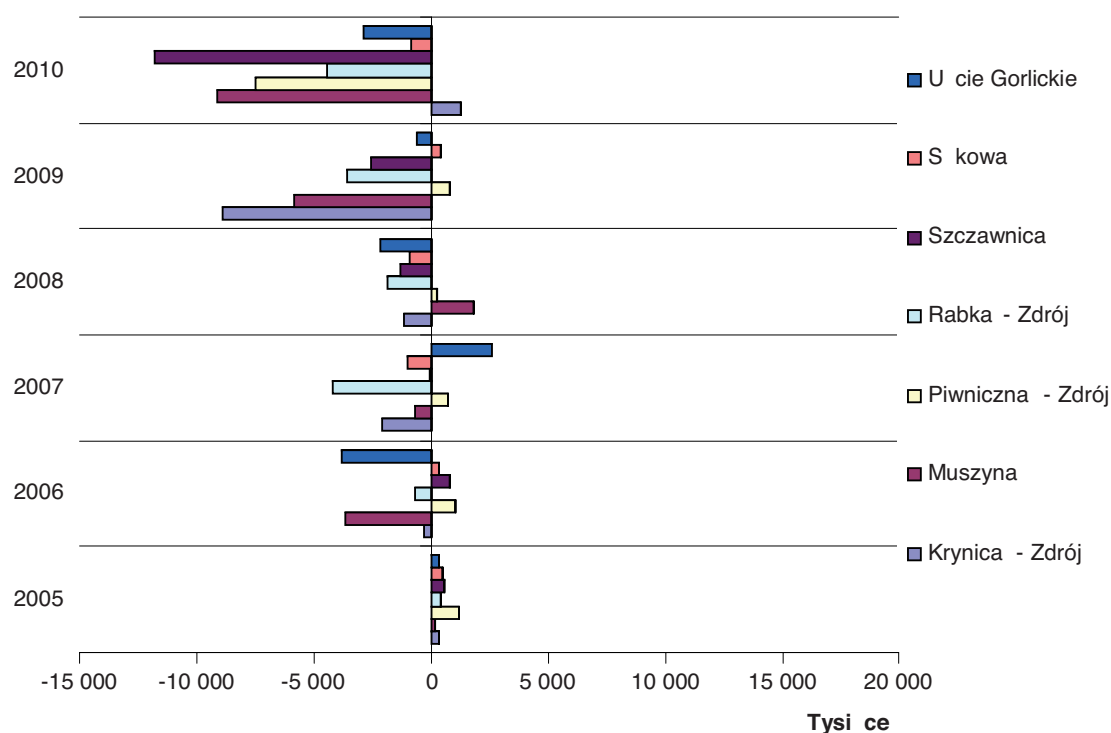
Tab. 27. Wydatki ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krynica - Zdrój Rok 2005 = 100(%) Rok poprzedni = 100 (%)	35 845 965 100.00(%)	41 267 849 115,13% 115,13%	48 435 718 135,12% 117,37%	66 980 545 186,86% 138,29%	73 864 931 206,06% 110,28%	92 540 053 258,16% 125,28%
Muszyna Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	22 938 939 100.00(%)	32 496 191 141,66% 141,66%	39 283 029 171,25% 120,89%	28 577 522 124,58% 72,75%	49 032 284 213,75% 171,58%	67 053 819 292,31% 136,75%
Piwniczna - Zdrój Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	17 845 911 100.00(%)	21 012 403 117,74% 117,74%	23 065 393 129,25% 109,77%	25 563 958 143,25% 110,83%	27 099 470 151,85% 106,01%	39 718 015 222,56% 146,56%
Rabka - Zdrój Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	26 981 845 100.00(%)	32 180 918 119,27% 119,27%	40 358 082 149,57% 125,41%	43 560 722 161,44% 107,94%	42 575 602 157,79% 97,74%	46 623 688 172,80% 109,51%
Szczawnica Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	13 271 800 100.00(%)	14 983 324 112,90% 112,90%	16 647 680 125,44% 111,11%	18 478 380 139,23% 111,00%	27 026 849 203,64% 146,26%	47 861 675 360,63% 177,09%
Sękowa Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	8 823 571 100.00(%)	9 801 000 111,08% 111,08%	12 923 528 146,47% 131,86%	16 392 841 185,78% 126,84%	15 286 701 173,25% 93,25%	16 423 809 186,14% 107,44%
Uście Gorlickie Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	15 243 169 100.00(%)	24 979 326 163,87% 163,87%	20 829 523 136,65% 83,39%	24 403 657 160,10% 117,16%	26 103 007 171,24% 106,96%	30 405 781 199,47% 116,48%
RAZEM Rok 2005 = 100 (%) Rok poprzedni = 100 (%)	140 951 200 100.00(%)	176 721 009 125,38% 125,38%	201 542 952 142,99% 114,05%	223 957 625 158,89% 111,12%	260 953 343 185,16% 116,53%	340 626 840 241,66% 130,51%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zestawienie wpływów i wydatków budżetowych daje odpowiedź na pytanie jakie saldo w poszczególnych latach wykazały małopolskie gminy budżetowe. W 2005 roku wszystkie bez wyjątku gminy legitymowały się nadwyżką budżetową. Suma nadwyżek budżetowych wszystkich gmin wynosiła wówczas 3,3 mln zł. co stanowiło 2,30% dochodów budżetowych. W kolejnych latach miejsce nadwyżki w sumie sald budżetów gmin zajęły deficyty. W 2010 roku łączny deficyt wszystkich gmin wynosi 35,6 mln zł. tj. aż 11,66% dochodów budżetowych. To najwyższy wskaźnik deficytu notowany w całym okresie objętym analizą. Tylko jedna gmina – Krynica Zdrój wykazuje nadwyżkę budżetową, z resztą po raz pierwszy od 2005 roku. Pozostałe gminy wykazały deficyty swoich budżetów. Proporcjonalnie do dochodów najwyższy poziom deficytu notuje gmina Szczawnica (32,88%). Także kwotowo - 11,8 mln zł. to najwyższa wartość spośród wszystkich analizowanych gmin. Drugi w kolejności procentowej deficyt notuje Piwniczna Zdrój, stanowi on bowiem -23,23% jej dochodów. Co ciekawe, poczynawszy od 2005 roku to dopiero pierwszy przypadek, kiedy to gmina ta wykazała w ogóle deficyt, gdyż pięciokrotnie notowała nadwyżkę. Kwotowo deficyt tej gminy jest trzeci co do bezwzględnej wartości (-7,5 mln zł.) Drugą kwotowo wartością jest deficyt Muszyny (-9,1 mln zł.), stanowiący 15,84% jej dochodów. Gminy Uście Gorlickie, Rabka Zdrój i wykazują podobną skalę deficytu w ujęciu do dochodów, a wynosi ona odpowiednio -10,69% i -10,63%. Najniższy deficyt, nie licząc wspomnianej nadwyżki Krynicy Zdrój tak kwotowo, jak i procentowo wykazuje Sękowa (-0,9 mln zł i -5,69% dochodów).

Wykres 3. Saldo budżetu miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom inwestowania w małopolskich gminach uzdrowiskowych jest dość zróżnicowany. Wysoki udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem świadczy o wysokim poziomie inwestowania. Rekordzistą w tym względzie jest gmina Szczawnica, w której aż 68% wydatków ogółem stanowią wydatki inwestycyjne. W tym świetle można zrozumieć olbrzymią skalę deficytu w tej gminie. Średni poziom inwestowania w małopolskich gminach wynosi 39%, a powyżej tego poziomu oprócz wspomnianej Szczawnicy plasuje się jeszcze tylko Muszyna (45%). Na drugim biegunie pozostają Piwniczna Zdrój i Rabka Zdrój – po 26%, a przede wszystkim Sękowa, która tylko 18% swoich wydatków przeznacza na inwestycje.

Wydatki ogółem z budżetów gmin przeliczone na 1 mieszkańca wynoszą średnio 4.588 zł. Powyżej tego poziomu wydatkują gminy Krynica - 5.688 zł., Muszyna - 5.042 zł i Szczawnica – 4.894 zł. Niewiele poniżej średniej wydaje Uście Gorlickie (4.321 zł).

Pozostałe gminy są zdecydowanie mniej szczodre dla swoich mieszkańców, a najstąbiej w tym względzie prezentuje się Rabka wydająca zaledwie 2.442 zł.

Tab. 28. Podstawowe wskaźniki budżetowe dla miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Dochody w tys. zł		Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	Wydatki w tys. zł		Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Liczba mieszkańców	Wydatki na 1 mieszkańca
	Razem	Dochody własne		Razem	Wydatki inwestycyjne			
Krynica	93 772	51 751	55%	92 540	31 767	34%	16 457	5 688
Muszyna	57 886	21 377	37%	67 054	30 837	45%	11 494	5 042
Piwniczna	32 231	9 649	30%	39 718	10 481	26%	10 494	3 063
Rabka	42 144	16 970	40%	46 624	12 294	26%	17 219	2 442
Szczawnica	36 018	14 566	40%	47 862	32 739	68%	7 351	4 894
Sękowa	15 539	3 600	23%	16 424	3 000	18%	4 841	3 222
Uście Gorlickie	27 470	5 907	22%	30 406	7 785	25%	6 385	4 321
Razem:	305 060	123 820	41%	340 627	128 903	39%	74 241	4 588

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dochody własne miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego wynoszą łącznie 123,8 mln zł., stanowią 40,59% całości dochodów budżetowych. Największy poziom dochodów własnych wykazuje gmina Krynica (55,19%) i Szczawnica (40,44%), najmniejszy zaś Uście Gorlickie (21,50%) i Sękowa (23,17%). Uzupełnieniem strony dochodowej łącznych budżetów są dotacje (33,27%) i subwencje ogólne (26,14%). W kategoriach poszczególnych gmin struktura ta nie jest jednorodna. Dotacje dominują w budżetach Szczawnicy (43,58%) i Muszyny (39,78%), najmniejsze znaczenie mają za to dla Rabki Zdrój (24,70%) i Sękowej (28,07%). Subwencje ogólne stanowią podstawę w budżetach Sękowej (48,76%), Uścia Gorlickiego (43,08%) i Piwnicznej Zdrój (41,61%).

Tab. 29. Dochody budżetów miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego według rodzajów (w tys. zł) w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Dochody ogółem w tys.	Dochody własne w tys.		Dotacje ogółem w tys.	Subwencje ogólne w tys.
		razem	W tym udziały w podatkach stanowiących dochód BP		
Krynica Zdrój	93 772	51 751	7 622	29 098	12 923
Muszyna	57 886	21 377	4 954	23 030	13 480
Piwniczna Zdrój	32 231	9 649	2 263	9 171	13 410
Rabka Zdrój	42 144	16 970	7 917	10 410	14 764
Szczawnica	36 018	14 566	2 008	15 697	5 755
Sękowa	15 539	3 600	931	4 362	7 577
Uście Gorlickie	27 470	5 907	1 343	9 730	11 833
Razem:	305 061	123 821	27 038	101 499	79 741

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki majątkowe wszystkich analizowanych gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego to 128,9 mln zł., co w budżecie wydatkowym stanowi 37,84%. Zdecydowanie najwięcej swoich wydatków na ten cel przeznacza Szczawnica – aż 68,40%, nie mało także Muszyna – 45,99%. Na drugim biegunie są Sękowa 18,26%, Uście Gorlickie (25,60%), Piwniczna Zdrój (26,39%) i Rabka Zdrój (26,37%). Pozostała część wydatkowa w budżetach to wydatki bieżące. Tu oczywiście sytuacja jest odwrotna i ww. gminy które przodowały w wydatkach majątkowych są na końcu w wydatkach bieżących. Wydatki bieżące gmin to przede wszystkim te związane z bieżącą obsługą jednostek budżetowych. Na ten cel wszystkie gminy wydają 154,5 mln. zł. czyli 72,98% wszystkich wydatków bieżących. Relatywnie najwięcej wydaje Krynica Zdrój (78,64%), a najmniej Muszyna (66,61%). Kolejną pozycją w wydatkach bieżących są świadczenia na rzecz osób fizycznych (41,1 mln zł i 19,46%). Tu liderem pozostaje Muszyna (25,06%), a outsiderem Krynica Zdrój (12,97%). Dotacje ogółem stanowią 6,04% wydatków bieżących analizowanych gmin. Największym relatywnie obciążeniem są dla Szczawnicy (8,52%), a najmniejszym – tylko 2,21% dla Piwnicznej Zdrój. Obsługa długu publicznego gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego kosztuje 3,1 mln zł. tj. 1,48% wydatków bieżących. W poszczególnych gminach udział procentowy mieści się w przedziale od 0,36% (Sękowa i Piwniczna Zdrój) do 2,69% (Szczawnica).

Tab. 30. Wydatki budżetów miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego według rodzajów (w tys. zł) w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe ogółem	Wydatki Bieżące ogółem					
			Razem	Dotacje ogółem	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	Wydatki bieżące jednostek budżetowych	Obsługa długu publicznego	Pozostałe wydatki
Krynica Zdrój	92 540	31 767	60 773	4 288	7 885	47 789	807	3
Muszyna	67 054	30 837	36 216	2 188	9 076	24 124	781	47
Piwniczna Zdrój	39 718	10 481	29 237	646	6 871	21 595	105	20
Rabka zdroj	46 624	12 294	34 330	1 984	6 301	25 486	653	6
Szczawnica	47 862	32 739	15 123	1 288	3 121	10 306	407	0
Sękowa	16 424	3 000	13424	892	3 037	9 443	49	5
Uście Gorlickie	30 406	7 785	22 621	1 504	5 002	15 778	333	4
Razem	340 627	128 903	211 724	12 790	41 193	154 521	3 135	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dochody budżetowe analizowanych miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego wyniosły w sumie 305,1 mln zł. Głównie źródło dochodu, patrząc globalnie stanowią Rozliczenia różne, które wygenerowały 27,88% całości kwoty, niewiele mniej przyniosły Dochody od osób prawnych, fizycznych, innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, które stanowią 23,44% ogółu dochodów, warto też zwrócić uwagę na Gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (12,36%), Pomoc społeczną (11,98%), Transport i łączność (7,47%), Gospodarkę mieszkaniową (5,00%), Kulturę fizyczną i sport (3,43 %), a także Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (2,28%). Wyżej wymienione kategorie skumulowały 93,83% ogółu dochodów osiągniętych przez analizowane gminy w 2010 roku.

Patrząc na szczegółową strukturę poszczególnych gmin, zauważamy niewielkie różnice jeśli chodzi o główne źródła dochodu, ciekawostką natomiast jest fakt że żadna z tych gmin nie czerpie dochodów z handlu, hoteli i restauracji, jedynie dwie (Piwniczna Zdrój i Uście Gorlickie) czerpią z Działalności usługowej, a wartość za uwzględnienia dochody z Turystyki odnotowuje jedynie Muszyna (5,08%). Z drugiej strony pewnym zaskoczeniem są stosunkowo wysokie dochody Szczawnicy z tytułu wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę, stanowiące aż 9,35%.

Jeśli przyglądnijemy się bliżej Krynicy Zdrój, czyli gminie która z tych wszystkich posiada największe dochody, zauważymy że główne ich źródło stanowią trzy grupy: Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (24,90%), Dochody od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej (24,86%), oraz Rozliczenia różne (16,83%). Daje to w sumie prawie 67% dochodów.

W drugiej znaczącej gminie - Muszynie, najwięcej dochodu przyniosły Rozliczenia różne (24,04%), nieco mniej Dochody od osób fizycznych, prawnych i innych jednostek (23,37%), wyróżnić należy jeszcze Pomoc społeczną (13,89%), Transport i łączność (12,25%) i Gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (6,32%). Bardzo podobną kolejność obserwujemy w Rabce Zdrój, jednak tu trzy pierwsze pozycje dominują wyraźnie stanowiąc w sumie aż 85,95% (rozliczenia różne – 36,30%, dochody od osób prawnych, fizycznych itd. - 36,21%, pomoc społeczna – 13,44%).

Szczawnica, czyli kolejna gmina mieszcząca się w środku stawki dochodów ogółem, główne dochody generuje z Gospodarki komunalnej ochrony środowiska (20,69%), Dochodów od osób prawnych, fizycznych itp. (20,46%), Rozliczeń różnych (19,25%), oraz Transportu i łączności (15,20%).

W pozostałych trzech miejscowościach, tj. Piwnicznej Zdroju, Uściu Gorlickim i Sękowej zdecydowanie dominują Rozliczenia różne (odpowiednio: 41,90%, 43,79% i 48,76%), istotnym źródłem dochodu pozostaje tam też Pomoc Społeczna (18,72% - Sękowa, 17,65% - Piwniczna i 16% - Uście Gorlickie).

Tab. 31. Dochody budżetowe miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego (w %) według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 r

Wyszczególnienie	Krynica-Zdrój	Muszy-na	Piwn-iczna-Zdrój	Rabka-Zdrój	Sękowa	Szcza-wnica	Uście Gor-lickie
Rolnictwo i łowiectwo	0,10%	0,03%	3,07%	0,05%	3,05%	0,05%	4,71%
Leśnictwo	0,22%	0,33%	4,40%	0,00%	1,02%	0,17%	0,39%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	3,82%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	9,35%	0,00%
Transport i łączność	5,20%	12,25%	7,56%	1,54%	4,21%	15,20%	5,79%
Turystyka	0,03%	5,08%	0,00%	0,00%	0,01%	0,06%	0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	6,56%	6,32%	2,51%	6,56%	0,83%	3,23%	2,08%
Działalność usługowa	0,00%	0,00%	0,11%	0,00%	0,00%	0,00%	0,14%
Administracja publiczna	0,82%	1,13%	0,38%	0,43%	0,60%	0,28%	0,35%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,17%	0,15%	0,17%	0,27%	0,27%	0,11%	0,28%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,41%	0,64%	0,81%	0,41%	0,81%	0,28%	0,49%
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	24,86%	23,37%	18,42%	36,21%	14,91%	20,46%	13,76%
Różne rozliczenia	16,83%	24,04%	41,90%	36,30%	48,76%	19,25%	43,79%
Oświata i wychowanie	1,29%	1,08%	1,15%	0,64%	2,96%	0,61%	0,46%
Pomoc społeczna	7,43%	13,89%	17,65%	13,44%	18,72%	7,98%	16,00%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,15%	0,82%	0,21%	0,28%	1,10%	0,32%	0,44%
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,11%	0,43%	1,57%	0,26%	0,50%	0,16%	0,91%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	24,90%	8,00%	0,08%	0,02%	2,20%	20,69%	6,96%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,00%	0,22%	0,00%	0,00%	0,05%	1,52%	0,05%
Kultura fizyczna i sport	7,10%	2,20%	0,00%	3,58%	0,00%	0,27%	3,42%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze wydatków ogółem analizowanych gmin najważniejsze pozycje stanowią: Oświata i wychowanie (21,47%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (17,27%), Transport i łączność (15,29%) i Pomoc społeczna (13,05%), warto też zauważyć są wydatki związane z Administracją publiczną (7,5%), Kulturą fizyczną i sportem (4,73%), a także Gospodarką mieszkaniową (4,65%). Wyżej wymienione pozycje stanowią 83,97% całości.

Różnie w poszczególnych gminach wyglądają główne pozycje, i tak np. w Krynicy Zdrój najwięcej wydaje się na Gospodarkę komunalną (aż 33,42%), sporo na to przeznacza też Szczawnica (25,61%), ale już Muszyna 9,48%, a Rabka Zdrój, Piwniczna Zdrój i Sękowa tylko w granicach 5% (odpowiednio: 6,02%, 4,42% i 4,67%). Te trzy ostatnie miejscowości z kolei główny nacisk kładą na Oświatę i wychowanie, w Sękowej wydatki na ten cel wynoszą: 31,36%, Rabce Zdrój 30,23%, Piwnicznej Zdrój: 29,40%. Podobne akcenty na oświatę i wychowanie kładzie Uście Gorlickie (27,40%). Wspominana na początku największa Krynica Zdrój, na ten cel wydaje tylko 17,09%, a Szczawnica 12,02%.

W Szczawnicy właśnie i Muszynie główną pozycję stanowi Transport i łączność (26,08% i 20,09%), w Sękowej natomiast istotne pieniądze idą na Pomoc społeczną, aż 20,75%, podczas gdy w większych miejscowościach wydaje się na ten cel zdecydowanie mniej (Muszyna: 13,40%, Krynica Zdrój: 11,21%, a Szczawnica ledwie: 7,21%).

Mając w pamięci strukturę dochodów, nie dziwią też spore wydatki Szczawnicy na Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, co jest pewnym ewenementem pośród tych miejscowości (aż 15,97% całości), Muszyna z kolei czerpiąc korzyści z turystyki, notuje też na nią spore wydatki, wynoszące 13,50%. Podobnie też jak to było z brakiem dochodów z tytułu handlu, hoteli i restauracji, tak i nie ma w tym względzie wydatków, co na pierwszy rzut oka może trochę dziwić.

Tab. 32. Wydatki budżetowe miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego (w %) według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 r.

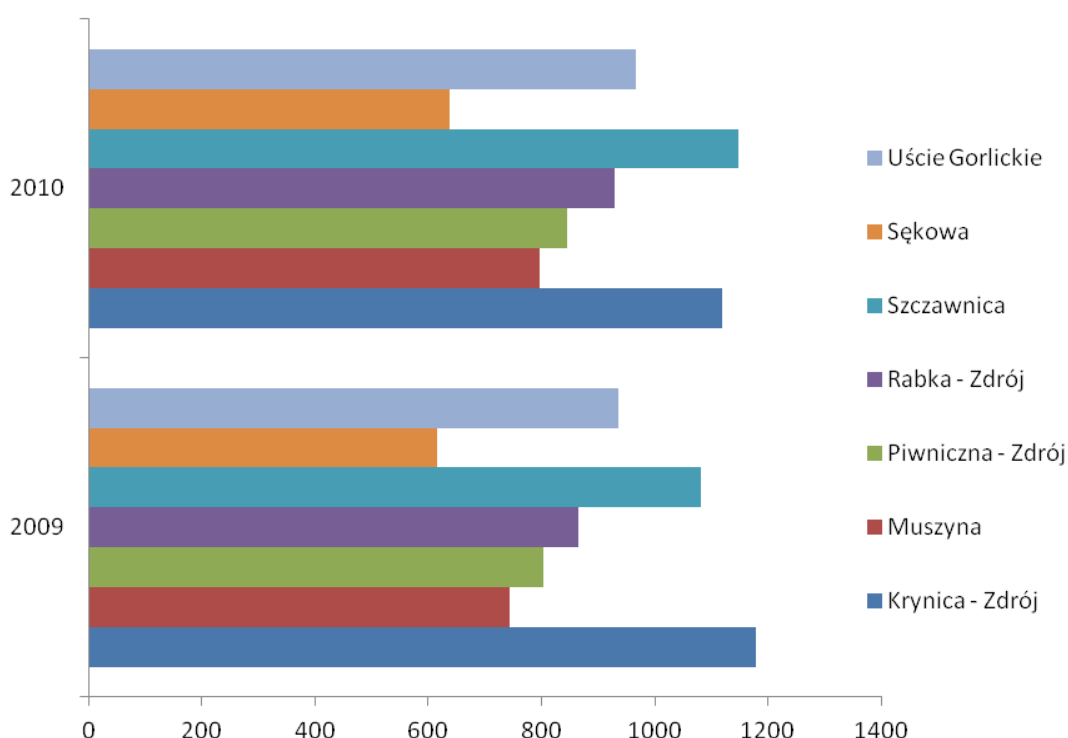
Wyszczególnienie	Krynica-Zdrój	Muszy-na	Piwn-iczna-Zdrój	Rabka-Zdrój	Sękowa	Szcza-wnica	Uście Gor-lickie
Rolnictwo i łowiectwo	0,08%	0,03%	15,17%	0,04%	4,37%	0,04%	0,85%
Leśnictwo	0,16%	0,33%	3,35%	0,00%	0,35%	0,12%	0,25%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00%	0,00%	0,00%	0,21%	0,14%	15,97%	0,52%
Transport i łączność	10,47%	20,09%	13,37%	13,51%	9,33%	26,08%	10,88%
Gospodarka mieszkaniowa	4,95%	6,20%	1,57%	10,73%	4,88%	0,78%	1,02%
Działalność usługowa	0,99%	0,18%	0,25%	0,19%	0,06%	0,22%	0,89%
Administracja publiczna	6,92%	7,23%	6,64%	10,71%	11,09%	4,61%	8,68%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,17%	0,13%	0,14%	0,25%	0,25%	0,08%	0,25%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,21%	1,35%	1,86%	1,70%	2,77%	1,35%	3,76%
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0,39%	0,08%	0,08%	0,22%	0,28%	0,11%	0,41%
Obsługa długu publicznego	0,87%	1,16%	0,26%	1,40%	0,30%	0,85%	1,13%
Oświata i wychowanie	17,09%	18,36%	29,40%	30,23%	31,36%	12,02%	27,40%
Ochrona zdrowia	0,79%	0,36%	0,43%	1,20%	0,28%	0,47%	0,38%
Pomoc społeczna	11,21%	13,40%	17,28%	14,00%	20,75%	7,21%	15,94%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,17%	0,72%	0,17%	0,25%	1,05%	0,24%	0,46%
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,42%	0,75%	1,96%	1,09%	1,22%	0,14%	1,42%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	33,42%	9,48%	4,42%	6,02%	4,67%	25,61%	12,99%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,00%	2,22%	3,31%	2,23%	4,25%	3,09%	3,68%
Kultura fizyczna i sport	7,62%	4,42%	0,24%	5,99%	1,65%	0,37%	9,07%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura podmiotów gospodarki narodowej miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego

W miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego wzrasta liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON. W 2010 roku ich liczba przeliczona na 10 tys. mieszkańców wynosiła 6.445 i względem roku poprzedniego wzrosła o 3,55%. Spośród siedmiu analizowanych gmin województwa małopolskiego w sześciu odnotowaliśmy wzrost tego parametru, a największą dynamikę wzrostu notujemy w Rabce Zdrój – wzrost o 7,39%, Muszynie – wzrost o 7,13% i Szczawnicy – wzrost o 6,10%. Jedyne spadki – o 4,92% notuje Krynica Zdrój, która w wyniku tego utraciła prowadzenie w kategoriach wartości bezwzględnych (1.120 podmiotów na 10 tys. mieszkańców) na rzecz Szczawnicy (1.148 podmiotów). Zdecydowanie najmniejsze zagęszczenie firm jest w Sękowej – tylko 638.

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2009-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie miast i gmin uzdrowisk województwa małopolskiego istnieją 6.403 podmioty gospodarki narodowej zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Najwięcej podmiotów lokuje się w Krynicy Zdrój - 1.742 i Rabce - Zdrój - 1.379, a zdecydowanie najmniej w Sękowej (287). Przeważająca większość w ogólnej liczbie to podmioty sektora prywatnego - 6.224 czyli 97,20%. Gminę o największym udziale sektora prywatnego - Szczawnicę (98,66%) oraz najmniejszym - Sękowa (95,12%) dzieli tylko 3,54 pkt %. Ilościowo najwięcej przedsiębiorstw sektora publicznego zlokalizowanych jest w Rabce Zdrój (39), a najmniej w Szczawnicy (10). Zdecydowanie dominującą rolę w strukturze sektorowej odgrywają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej analizowanych gmin wynosi aż 89,41%. Drugie w kolejności spółki handlowe stanowią jedynie 3,83% ogólnej liczby podmiotów. Procentowo największy udział osób fizycznych w analizowanej strukturze notuje Szczawnica (aż 93,58%), a najniższy Sękowa (83,52%).

Tab. 33. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według sektorów w 2010 r.

Nazwa	Krynica-Zdrój	Muszy-na	Piwn-iczna-Zdrój	Rabka-Zdrój	Sękowa	Szcza-wnica	Uście Gor-lickie
Podmioty sektora publicznego:	33	32	21	39	14	10	30
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	28	28	21	39	14	9	28
Przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0	0	0	0
Spółki handlowe	5	3	0	6	0	0	2
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0	0
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	0	1	0	0	0	1	0
Podmioty sektora prywatnego:	1709	825	811	1340	273	738	528
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1527	740	765	1271	240	700	482
Spółki handlowe	93	41	18	58	8	18	9
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	11	2	1	7	5	3	0
Spółdzielnie	7	4	5	0	3	0	0
Fundacje	2	2	0	2	0	1	0
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	69	36	22	2	17	16	37
Razem:	1742	857	832	1379	287	748	558

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podmioty działające w sektorze usług mają dominujące znaczenie w strukturze podmiotowej gospodarki narodowej według sekcji PKD małopolskich gmin uzdrowiskowych. Ich udział w ogóle podmiotów to 70,19%, 24,80% podmiotów działa w przemyśle i budownictwie, a 5,01% w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie. Największy udział podmiotów usługowych w ogóle występuje w gminie Szczawnica (79,62%) oraz Krynica Zdrój (79,22%). W Krynicy sytuuje się w ogóle najwięcej podmiotów gospodarki narodowej wg tej klasyfikacji w ogóle (2.007 podmiotów). We wszystkich analizowanych gminach sektor usług ma przeważający udział z wyjątkiem gminy Uście Gorlickie. W tej drugiej po Sękowej najmniejszej gminie wg tej klasyfikacji (617 podmiotów) dominują podmioty działające w przemyśle i budownictwie (47,00%). Gmina ma też duży udział (15,88%) w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie (15,88%), ale największy udział tego sektora wykazuje Sękowa (17,48%).

Tab. 34. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według sekcji PKD w 2010 r.

Nazwa	Krynica-Zdrój	Muszy-na	Piwn-iczna-Zdrój	Rabka-Zdrój	Sękowa	Szcza-wnica	Uście Gor-lickie
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	68	43	38	29	54	29	98
Przemysł i budownictwo	349	250	342	327	78	143	290
Usługi	1590	622	508	1236	177	672	229
Razem	2007	915	888	1602	309	844	617
Ogółem	7182						

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.3.4. Uwarunkowania społeczno-demograficzne

Struktura ludności

O pozycji i potencjale miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego decyduje w znacznym stopniu czynnik ludzki i jego kondycja. To właśnie mieszkańcy – członkowie lokalnej społeczności tworzą podstawy do ich rozwoju, przy wykorzystaniu wszelkich dostępnych zasobów naturalnych i technicznych. Z tego też względu konieczne jest prześledzenie platformy rozwojowej gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego pod kątem zasobów ludzkich i szerzej społecznych.

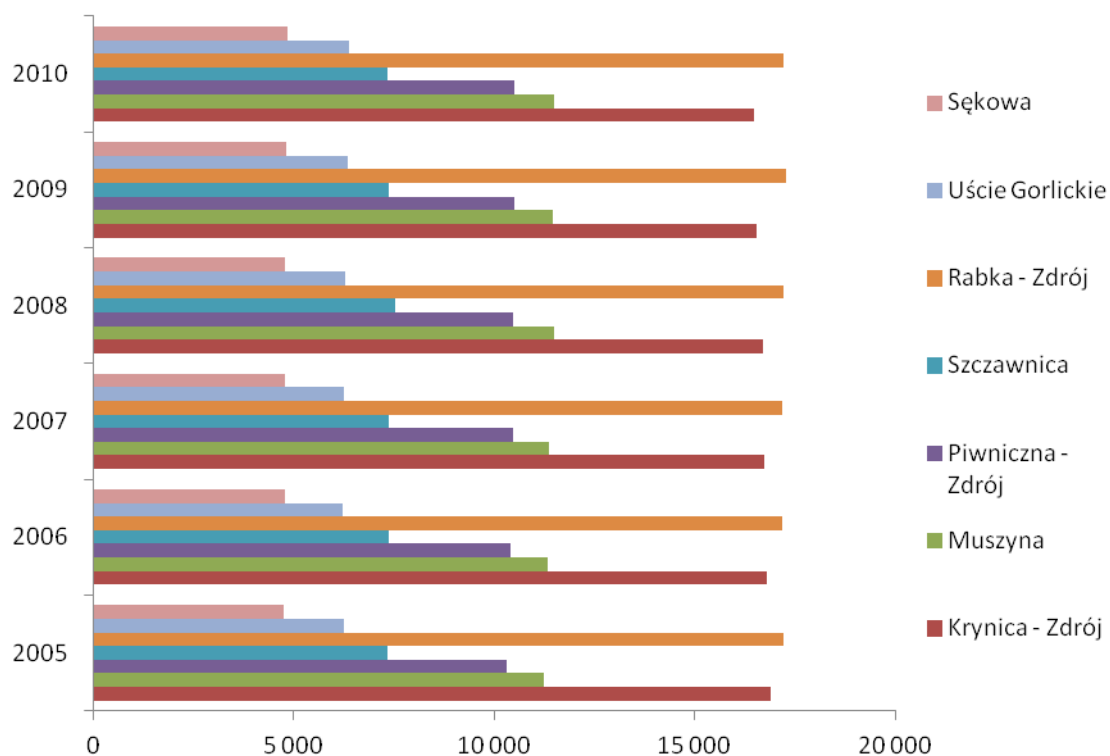
Na terenie województwa małopolskiego można wyodrębnić 8 miast i gmin z uzdrowiskami statutowymi: Kraków, Krynica-Zdrój, Muszynę (Żegiestów-Zdrój), Piwniczną-Zdrój, Rabkę-Zdrój, Sękową, Szczawnicę, Uście Gorlickie. W analizie uwarunkowań społecznych uzdrowisk statutowych pominięto Kraków, w bliskości, którego znajduje się uzdrowisko statutowe (Kraków-Swoszowice) ze względu na specyfikę tego miasta, którego dane liczbowe mogłyby zaburzyć trafność oceny tego zjawiska w stosunku do pozostałych uzdrowisk statutowych województwa małopolskiego.

Liczba ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego wynosi 74.241 osób. Pod względem ilości mieszkańców wśród gmin przodują: Rabka Zdrój, – 17.219 mieszkańców, co stanowi 23,19% ludności miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego oraz Krynica Zdrój – 16.457 mieszkańców (22,17%). Zdecydowanie najmniejszymi pod względem liczby ludności gminami są: Sękowa – 4.841 mieszkańców (6,52%) i Uście Gorlickie – 6.385 osób (8,60%). Liczba ludności pozostałych, średnich gmin zawiera się w przedziale 7,3 tys. – 11,5 tys. mieszkańców.

Najwyższa gęstość zaludnienia występuje w gminie Rabka Zdrój (249 osób/km²) Krynica Zdrój (113 osób/km²). Te dwie gminy wykazują wyższą gęstość zaludnienia niż średnia w małopolskich gminach uzdrowiskowych wynosząca 93,86 osób/km². Pozostałe gminy legitymują się wskaźnikami zaludnienia niższymi niż średnia, a najniższe parametry, podobnie jak w przypadku liczby ludności wykazują Sękowa (25 osób/km²) i Uście Gorlickie (22 osób/km²).

Na przestrzeni ostatnich sześciu lat do roku 2010 liczba ludności gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego utrzymywała się na w miarę jednolitym poziomie. Świadczy o tym wskaźnik dynamiki, który analizowany rok do roku nie przekroczył nigdy 0,7 pkt. %. Przyjmując za bazę rok 2005 wzrost łącznej liczby ludności analizowanych gmin jest symboliczny i wynosi 238 osób, a wskaźnik dynamiki 2010 / 2005 to 100,32%.

Wykres 5. Dynamika zmian liczby ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny ludności gmin uzdrowiskowych w 2010 roku wyniósł w liczbach bezwzględnych 173 osoby. Przekłada się to na współczynnik przyrostu naturalnego na poziomie 2,33‰. Należy podkreślić, że we wszystkich gminach uzdrowiskowych przyrost naturalny jest dodatni, co jest zjawiskiem pozytywnym. Skala tego przyrostu jest jednak różna dla poszczególnych gmin i tak największy przyrost naturalny w 2010 r. odnotowano w gminach Uście Gorlickie (7,10‰), Muszyna (3,23‰) oraz Piwniczna Zdrój (2,48‰), a najniższy w gminie Rabka Zdrój (0,46‰), i Szczawnica (1,49‰).

Tab. 35. Struktura zaludnienia w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Liczba ludności		Gęstość zaludnienia (osób/km ²)	Przyrost naturalny	Napływ ludności do gmin ogółem	Odpyw ludności z gmin ogółem	Saldo migracji ludności
	miasto	wieś					
Krynica - Zdrój	10758	5699	113	36	121	238	-117
Muszyna	4946	6548	81	37	108	120	- 12
Piwniczna - Zdrój	5805	4689	83	26	88	126	-38
Szcza- wnica	6022	1329	84	11	44	85	-41
Rabka -Zdrój	13033	4186	249	8	128	174	-46
Uście Gorlickie	6385		22	45	66	56	10
Sękowa	4841		25	10	57	34	23
razem:	74241		średnia 93,86	średnia 24,71	612	833	-221

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ostatnim roku miasta i gminy uzdrowiskowe województwa małopolskiego odnotowują ujemne saldo migracji wynoszące 221 osób czyli -2,79‰. Ujemne wskaźniki notuje pięć na siedem analizowanych gmin. Największa ujemna migracja ma miejsce w Krynicy Zdrój (-7,08‰) oraz w Szczawnicy (-5,55%). W dwóch najmniejszych gminach tj. Sękowej i Uściu Gorlickim i przeważają napływy ludności stąd dodatnie saldo migracji w wysokości odpowiednio +4,97% i 1,58%.

Tab. 36. Struktura ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według płci i wieku w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Płeć		Wiek							
	K	M	0-9 lat	10-19 lat	20-29 lat	30-39 lat	40-49 lat	50-59 lat	60-69 lat	70 i więcej
Krynica-Zdrój	8 558	7 899	1 729	2 051	2 884	2 132	2 078	2 325	1 489	1 769
Muszyzna	5 870	5 624	1 338	1 631	1 995	1 624	1 480	1 536	942	948
Piwniczna-Zdrój	5 314	5 180	1 214	1 509	1 816	1 524	1 416	1 309	736	970
Szczawnica	3 806	3 545	778	922	1 226	1 040	952	996	623	814
Rabka - Zdrój	8 973	8 246	1 686	2 232	2 893	2 320	2 359	2 237	1 574	1 918
Uście Gorlickie	3 108	3 277	839	911	1 196	888	763	805	461	522
Sękowa	2 407	2 434	531	686	762	675	667	610	394	516
razem:	38 036	36 205	8 115	9 942	12 772	10 203	9 715	9 818	6 219	7 457

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza struktury ludności gmin uzdrowiskowych według płci pokazuje, że kobiety stanowią 51,23% ludności gmin uzdrowiskowych. Największy procent kobiet zamieszkuje gminę Rabka Zdrój – 52,11% oraz w drugiej kolejności Krynica Zdrój - 52,00%. Przewaga kobiet w strukturze ludności wg płci występuje jeszcze w trzech gminach: Szczawnica (51,78%), Muszyzna (51,07%) oraz Piwniczna Zdrój (50,64%). Jedynie dwie gminy – Uście Gorlickie oraz Sękowa wykazują niższy udział kobiet niż mężczyźni i wskaźniki na poziomie odpowiednio 48,68% i 49,72%. W strukturze wieku gmin uzdrowiskowych najwięcej jest osób w przedziale wiekowym od 20 do 29 lat (12.772 osób tj. 17,20% ogółu). Najmniej liczne są dwie najstarsze grupy tj. 60-69 lat (8,38%) oraz 70 i więcej (10,04%). Niewysoki jest także udział osób najmłodszych w przedziale 0-9 lat, wynoszący 10,93%. Gmina Uście Gorlickie zwraca uwagę wysokim udziałem ludzi młodych (0-29 lat), których jest aż 46,14%. Dla porównania najmniej młodych ma gmina Rabka Zdrój (39,56%). W przypadku osób starszych (ponad 60 lat) proporcje są odwrotne tj. najwięcej wykazuje Rabka Zdrój (20,28%), a zdecydowanie najmniej Uście Gorlickie (15,40%).

Tab. 37. Struktura wieku ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według ekonomicznych grup wiekowych w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Wiek przedprodukcyjny (0-17 lat)		Wiek produkcyjny (18-60 lat kobiety/65 mężczyźni)		Wiek poprodukcyjny (61 lat i więcej kobiety/66 lat i więcej mężczyźni)	
	K	M	K	M	K	M
Krynica- Zdrój	1 833	1 947	4 724	4 695	2 001	1 257
Muszyna	1 459	1 510	3 294	3 341	1 117	773
Piwniczna -Zdrój	1 363	1 360	2 924	3 141	1 027	679
Szczawnica	852	848	2 074	2 140	880	557
Rabka- Zdrój	1 900	2 018	4 934	4 875	2 139	1 353
Uście Gorlickie	832	918	1 715	1 937	561	422
Sękowa	591	626	1 284	1 430	532	378
razem:	8 830	9 227	20 949	21 559	8 257	5 419

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bardzo ważnym wskaźnikiem sytuacji demograficznej jest struktura ludności pod kątem wieku produkcyjnego. Analiza danych statystycznych wskazuje na przewagę osób w wieku produkcyjnym w stosunku do nieprodukcyjnym, rozumianym jako sumę wieku przedprodukcyjnego oraz poprodukcyjnego. W kategoriach wskaźników ogółem dla wszystkich analizowanych gmin udział osób w wieku produkcyjnym wynosi 57,26%. Wartość tego wskaźnika w poszczególnych gminach niewiele odbiega od tej średniej. Najwyższy jest udział w gminie Piwniczna Zdrój (57,79%), a najniższy w Sękowej (56,06%). Rozbieżność pomiędzy tymi parametrami to zatem jedynie 1,73 pkt %.

Liczebność osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia w gminach uzdrowiskowych wynosi 24,32%, jest zatem wyższa niż ludności w wieku produkcyjnym (18,42%).

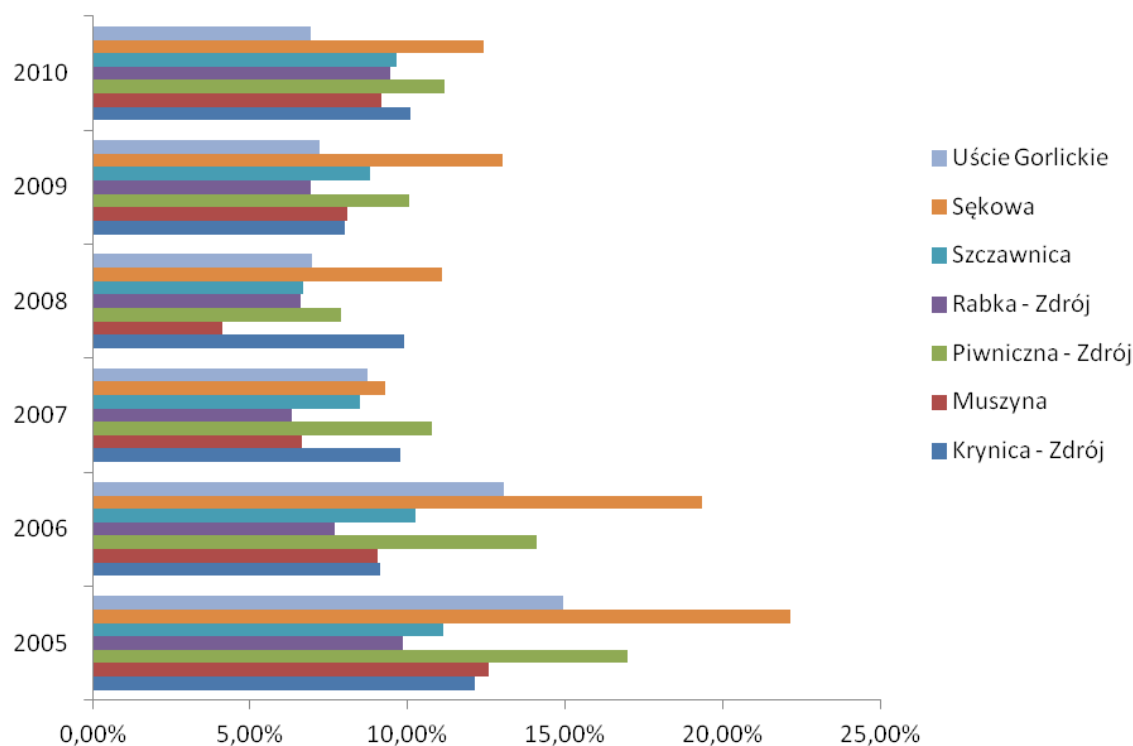
Podobnie jak w przypadku analizy wg grup wiekowych, także w zakresie wieku produkcyjnego największym potencjałem dzieci i młodzieży do 17 roku dysponuje gmina Uście Gorlickie (27,41%), a najniższym Rabka Zdrój (22,75%). Rabka z kolei dominuje wśród gmin o najwyższym udziale osób w wieku poprodukcyjnym (20,28%), pozostawiając na drugim biegunie Uście Gorlickie (15,40%).

Struktura rynku pracy

Położenie bezrobotnych w gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego jest odbiciem sytuacji, jaka odnotowywana jest w województwie, a także w całym kraju. Dlatego także wraz ze spadkiem poziomu bezrobocia w kraju oraz Małopolsce w latach 2005-2008 spadało bezrobocie w gminach uzdrowiskowych województwa. W całej Polsce w ciągu tych lat wskaźnik bezrobocia spadł z poziomu 17,6% do 9,5%, czyli aż o 8,1 pkt. %. Warto dodać, iż był to najniższy poziom bezrobocia notowany od początku transformacji. Stopa bezrobocia w Małopolsce w 2008 roku wynosiła wówczas tylko 7,6%. Światowy kryzys gospodarczy odcisnął niestety swoje piętno także i na rynku pracy. W 2009 i 2010 roku obserwujemy wzrost stopy bezrobocia w skali kraju, województwa i gmin uzdrowiskowych w Małopolsce. W rezultacie dane na temat stopy bezrobocia w roku 2010 są następujące: Polska 12,3%, woj. małopolskie 10,4%, gminy uzdrowiskowe 9,9%. Pozytywną informacją w kontekście analizowanych małopolskich gmin uzdrowiskowych jest fakt, iż wykazywana w ich przypadku stopa bezrobocia jest mimo wszystko niższa niż w skali kraju (o 2,4 pkt. %), a także niższa o 0,5 pkt. % niż w całym województwie małopolskim. W poszczególnych gminach uzdrowiskowych wskaźnik bezrobocia jest najwyższy dla gminy Sękowa (12,4%), najniższy dla gminy Uście Gorlickie (6,95%). Pomimo wspomnianego kryzysu poziom bezrobocia wszystkich gmin uzdrowiskowych w 2010 roku jest jednak niższy niż w 2005 roku. W spadku bezrobocia przodują również dwie najmniejsze ludnościowo gminy tj. Sękowa i Uście Gorlickie, gdzie wskaźniki obniżyły się odpowiednio o 9,74 pkt. % i 8,00 pkt. %. Obie gminy startowały jednak z wysokich pułapów bezrobocia, w szczególności w Sękowej w 2005 roku wynosiło ono aż 22,14%.

Gmina Rabka w najmniejszym stopniu obniżyła wskaźnik bezrobocia w stosunku do 2005 roku, gdyż spadł on jedynie o 0,38 pkt. %. Niewielki postęp w tym zakresie notuje także Szczawnica (spadek o 1,51 pkt. %). Kryzys lat 2009-2010 najbardziej dotknął gminę Muszynę, która w 2008 roku wykazywała najniższą stopę bezrobocia spośród wszystkich analizowanych gmin (4,10%). Był to poziom uznawany w ekonomii za bezrobocie naturalne, czyli poziom występujący w gospodarce gdy rynek znajduje się w stanie równowagi. Niestety Muszyna utraciła ten status, gdyż stopa bezrobocia w stosunku do 2008 roku wzrosła aż o 5,08 pkt. %, do poziomu 9,18%.

Wykres 6. Stopa bezrobocia w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2010 roku w analizowanych gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego zarejestrowanych było 4.408 osób bezrobotnych

Absolwenci szkół wyższych w wieku do 27 lat, w liczbie 70 stanowili jedynie 1,59% ogółu bezrobotnych. Tak niski wskaźnik świadczy o tym, iż wykształcenie powiązane z niewielkim nawet doświadczeniem pozwala lepiej odnaleźć się na rynku pracy.

Sytuacja osób młodszych tj. do 25 roku życia jest bez porównania gorsza. Liczba bezrobotnych w tej grupie w analizowanych gminach to 1.128 osób, co stanowi 25,59%. Największy udział tych najmłodszych bezrobotnych wykazuje gmina Uście Gorlickie (32,69%), a najniższy Krynica Zdrój (23,75%).

Znaczna liczba bezrobotnych (732 osoby) znajduje się także wśród osób powyżej 50 roku życia, zatem w okresie przed uzyskaniem prawa do świadczeń emerytalnych czy przedemerytalnych. Liczba ta stanowi 16,61% ogółu bezrobotnych w analizowanych gminach.

Stosunkowo najlepsza jest sytuacja tych bezrobotnych, którzy posiadają prawo do zasiłku. We wszystkich analizowanych gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego znajdujemy 974 bezrobotnych o takim statusie. Oznacza to równocześnie, że aż 77,90% zarejestrowanych bezrobotnych prawa do zasiłku nie posiada. Porównując poszczególne gminy można zauważyć znaczące różnice. Relatywnie najlepsza jest sytuacja w gminach Muszyna i Krynica Zdrój, gdzie prawo do zasiłku ma odpowiednio 36,31% oraz 28,74%. Krańcowo odmienna jest sytuacja bezrobotnych w gminach Rabka Zdrój (11,10%) i Sękowa (11,21%).

Tab. 38. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Liczba ludności		Stopa bezrobocia	Osoby, które ukończyły, szkołę wyższą do 27 lat	osoby w wieku do 25 r.ż.	Osoby posiadające prawo do zasiłku	osoby pow. 50 r.ż.
	miasto	wieś					
Krynica - Zdrój	668	348	10,11%	17	241	292	201
Muszyna	280	381	9,38%	8	165	240	97
Piwniczna - Zdrój	426	276	11,18%	14	188	166	86
Szcza-wnica	352	78	9,64%	4	103	71	97
Rabka -Zdrój	763	228	9,45%	16	254	110	179
Sękowa	348		12,40%	3	92	39	43
Uście Gorlickie	260		6,95%	8	85	56	29
razem:	3097	1311	9,87%	70	1128	974	732

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu, Powiatowego Urzędu Pracy w Gorlicach, Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Problem bezrobocia dotyczy w większym stopniu kobiet niż mężczyzn. We wszystkich analizowanych gminach stopa bezrobocia wśród kobiet jest wyższa niż wśród mężczyzn. Najlepszym przykładem są tu gminy Sękowa, Piwniczna Zdrój oraz Uście Gorlickie. Wskaźniki dla kobiet i mężczyzn w pierwszej wymienionej gminie dzieli aż 7,60 pkt. %, w drugiej 4,66 pkt. %, a w trzeciej 4,31 pkt. %. Warto dodać, że we wszystkich gminach wskaźnik bezrobocia wśród mężczyzn jest jednocyfrowy, a najwyższym legitymuje się Krynica Zdrój (9,83%). Wśród kobiet poziomy bezrobocia są znacznie wyższe i tak najwyższe jest w Sękowej (16,20%), dalej w Piwnicznej Zdrój (13,51%) i w Krynicy Zdrój (10,39%).

Tab. 39. Stopa bezrobocia według płci w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Stopa bezrobocia kobiety	Stopa bezrobocia mężczyźni
Krynica Zdrój	10,39%	9,83%
Muszyna	9,93%	8,83%
Piwniczna Zdrój	13,51%	8,85%
Szczawnica	9,74%	9,54%
Rabka Zdrój	9,57%	9,34%
Sękowa	16,20%	8,60%
Uście Gorlickie	9,10%	4,79%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu, Powiatowego Urzędu Pracy w Gorlicach, Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Bezrobocie jest problemem przede wszystkim młodego pokolenia. Świadczy o tym struktura wieku bezrobotnych w 2010 roku. W dwóch grupach kumulujących osoby w wieku 18-24 lat oraz 25-34 we wszystkich analizowanych małopolskich gminach uzdrowiskowych znajdujemy odpowiednio 1.128 i 1.304 bezrobotne osoby. Wynika z tego, że 55,17% bezrobotnych stanowią osoby młode, do 34 roku życia. W kolejnych dwóch przedziałach wiekowych grupujących ludzi w średnim wieku liczba bezrobotnych jest niższa i wynosi odpowiednio 825 osób (18,72% ogółu bezrobotnych) w grupie 45-54 lat oraz 826 osób (18,74%) w grupie 55-59 lat. Kolejne grupy wiekowe kumulują już znacznie mniej bezrobotnych, co niewątpliwie wiąże się z objęciem znacznej części osób w tym wieku świadczeniami emerytalnymi lub rentowymi, co wyklucza uzyskaniu statusu bezrobotnego. W przedziale 55-59 osób znajdujemy 278 bezrobotnych, tj. 6,31% liczby bezrobotnych analizowanych gmin, a w grupie najstarszej 60-64 lata jest już jedynie 47 bezrobotnych (1,07%). W kategoriach poszczególnych gmin najwięcej młodych bezrobotnych do 34 roku życia jest w gminie Uście Gorlickie (63,36%), a najmniej w Szczawnicy (50,00%).

Analiza danych bezrobotnych wg wieku pokazuje nieczynny gospodarczo stan populacji od 18 do 34 roku życia, która w nowoczesnym społeczeństwie powinna przejmować wiele funkcji społecznych i ekonomicznych oraz wykazywać się największą aktywnością. Bezrobocie w tej grupie ma wiele przyczyn, nie zawsze związanych z sytuacją społeczną czy ekonomiczną kraju, np. wiele osób pozostając na bezrobociu, korzystając z opieki socjalnej, znajduje zatrudnienie w tzw. szarej strefie w Polsce, Europie i USA. Ponadto należy wymienić czynniki mentalne: specyficzne stosunki rodzinne, przyzwolenie na brak samodzielności, akceptację dla postaw biernych, długoletnie finansowanie przez rodziców tzw. startu życiowego młodych.

Poziom wykształcenia nie pozostaje bez wpływu na rynek pracy. Statystyka bezrobotnych wg wykształcenia pokazuje bowiem najniższą liczbę osób bezrobotnych wśród tych najlepiej wykształconych, czyli osób z wyższym wykształceniem (361 osób tj. 8,19% wszystkich bezrobotnych). Dalej znajduje się grupa bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, których jest łącznie 570 osób (12,93%). Wydaje się, iż ta relatywnie niewysoka liczba bezrobotnych w tej grupie, wynika ze ścieżki naukowej wielu młodych ludzi, którzy zwykle po szkole ogólnokształcącej wybierają naukę na studiach. Zdecydowanie najwięcej bezrobotnych znajduje się w grupach osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 1.291 osób tj. 29,29% ogółu bezrobotnych w analizowanych gminach oraz z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 1.158 osób (26,27%). Szczególnym powodem do zmartwienia wydaje się być grupa bezrobotnych z najniższym wykształceniem tj. gimnazjalnym i niższym. We wszystkich małopolskich gminach uzdrowskich notujemy 1.028 takich osób, które nie kontynuując nauki nie odnalazły się na rynku pracy.

Analizując poszczególne gminy można potwierdzić tezę o znaczącej roli wyższego wykształcenia na rynku pracy. We wszystkich analizowanych gminach udział osób najlepiej wykształconych w ogóle bezrobotnych jest jednocyfrowy, najwyższy w Krynicy – 9,06%, a najniższy w Szczawnicy – 5,08%. Z kolei Rabka Zdrój oraz Szczawnica to gminy, w których udział osób najłabiej wykształconych w ogóle bezrobotnych jest najbardziej znaczący. W Szczawnicy znajdujemy 134 osoby bezrobotne z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (31,16%), zaś w Rabce Zdroju 304 osoby tj. 30,68% ogółu bezrobotnych w tej gminie.

Tab. 40. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowskich województwa małopolskiego według wieku i wykształcenia w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowskiej	Wiek						Wykształcenie				
	18-24 lat	25-34 lat	35-44 lat	45-54 lat	55-59 lat	60 - 64 lat	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
Krynica- Zdrój	241	284	195	203	78	15	92	271	141	288	224
Muszyna	165	220	105	133	34	4	52	188	92	211	118
Piwniczna- Zdrój	188	217	140	128	26	3	57	193	86	231	135
Rabka -Zdrój	254	293	174	175	80	15	89	230	144	224	304
Szczawnica	103	112	82	94	31	8	22	91	63	120	134
Sękowa	92	98	83	61	12	2	28	107	19	126	68
Uście Gorlickie	85	80	46	32	17	0	21	78	25	91	45
razem:	1128	1304	825	826	278	47	361	1158	570	1291	1028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu, Powiatowego Urzędu Pracy w Gorlicach, Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

Nie bez znaczenia dla zjawiska bezrobocia jest czas pozostawania bez pracy. Według przyjętych zasad w statystyce urzędowej za osoby długotrwale bezrobotne przyjmuje się te, których czas pozostawania bez pracy przekracza 12 miesięcy. W małopolskich gminach uzdrowiskowych udział takich osób w strukturze bezrobotnych wynosi 28,79%. Bezrobotni najszybciej znajdują pracę w gminie Muszyna, gdyż tylko 17,55% osób bezrobotnych uznaje się tam za długotrwale pozbawione pracy. Zdecydowanie gorzej na rynku pracy odnajdują się bezrobotni w Rabce Zdrój i Sękowej, gdzie długotrwale bezrobocie dotyka odpowiednio 37,94% i 35,06% bezrobotnych w każdej z tych gmin.

Staż pracy osób bezrobotnych małopolskich gmin uzdrowiskowych pokazuje, iż najwięcej bezrobotnych znajduje się w grupach osób o najniższym zawodowym doświadczeniu. W trzech badanych grupach tj. osób bez stażu, do 1 roku oraz od 1 do 5 lat znajdujemy łącznie aż 58,10% ogółu bezrobotnych w analizowanych gminach. Osób ze średnim stażem (5-20 lat) jest łącznie 29,95%, zaś najmniej liczną grupą są osoby najbardziej doświadczone (powyżej 20 lat pracy) jest 11,96%. Długość stażu pracy jest zatem pozytywnym czynnikiem odnajdywania się na rynku pracy. Tylko 2,84% bezrobotnych sytuuje się w grupie osób ze stażem przekraczającym 30 lat, co z pewnością wynika z faktu uzyskania przez znaczną część tych starszych ludzi prawa do rent lub emerytur. Planowane wydłużenie wieku emerytalnego może w przyszłości znacząco zmienić te statystyki, gdyż co raz więcej osób z tak dużym stażem będzie zmuszonych wciąż konkurować na rynku pracy.

Gminą dotkniętą najwyższym bezrobociem wśród najmniej doświadczonych osób jest Uście Gorlickie. Spośród 260 bezrobotnych w tej gminie aż 173 osoby mają staż poniżej 5 lat. Stanowi to 66,54% bezrobotnych w tej gminie, zatem wskaźnik jest wyższy niż wyliczony dla wszystkich gmin łącznie aż o 8,44 pkt. %. W każdej z analizowanych gmin udział ten przekracza połowę, a najniższy jest w Muszynie i wynosi 51,13%.

Tab. 41. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach)						Staż pracy (w latach)						
	do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	pow. 24	do 1 roku	1-5	5-10	10-20	20-30	30 i więcej	bez stażu
Krynica- Zdrój	108	233	188	225	166	96	151	210	153	178	110	39	175
Muszyna	113	202	106	124	85	31	93	157	110	107	84	22	88
Piwniczna- Zdrój	70	170	121	141	110	90	119	171	102	121	41	11	137
Rabka -Zdrój	63	147	201	204	220	156	116	223	107	147	77	29	292
Szczawnica	37	114	73	79	83	44	49	114	57	76	43	14	77
Sękowa	30	80	58	58	82	40	52	85	47	53	29	3	79
Uście Gorlickie	24	67	61	42	51	15	28	66	28	34	18	7	79
razem:	445	1013	808	873	797	472	608	1026	604	716	402	125	927

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu, Powiatowego Urzędu Pracy w Gorlicach, Urzędu Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego

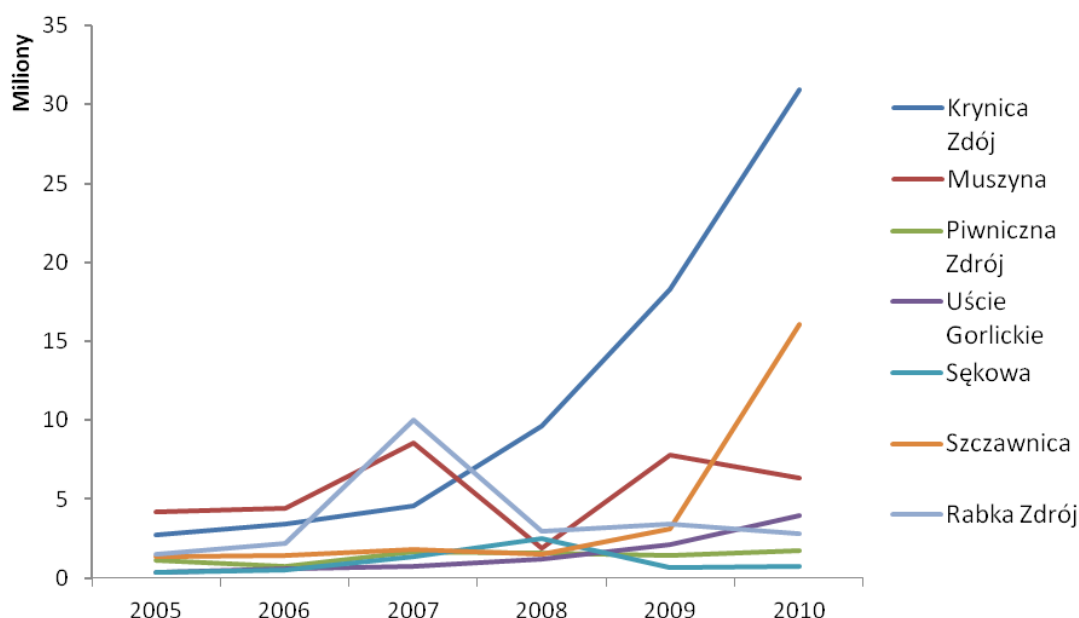
2.3.5. Uwarunkowania ekologiczne

Na większej części Obszaru istnieją dogodne warunki do produkcji zdrowej żywności i rozwoju gospodarstw ekologicznych.

Istotą gospodarstwa ekologicznego (w odróżnieniu od agroturystycznego) jest łączenie naturalnej produkcji i aktywnej ochrony terenu uprawy z przetwórstwem lub konserwacją żywności, bez chemicznych substancji. W przypadku takiej produkcji do minimum musi być skrócona droga od producenta do odbiorcy.

W sensie gospodarczym, produkcja ekologiczna to jeden z największych potencjałów Obszaru. Dogodne tereny wymagają niewielkich inwestycji w przygotowanie gruntu i narzędzi, natomiast dużych pieniędzy i inicjatyw w dziedzinie edukacji społeczeństwa w zakresie zmiany nawyków żywieniowych, edukacji grup rolniczych w zakresie zmiany profili produkcyjnych oraz pomocy w organizowaniu własnych, kooperatywnych systemów przetwórstwa i dystrybucji zdrowej żywności.

Wykres 7. Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w mln złotych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nakłady na ochronę środowiska w miastach i gminach uzdrowiskowych są uzależnione od aktualnych indywidualnych potrzeb oraz od roli czy wielkości danej miejscowości. Posiłkując się powyższym wykresem łatwo dostrzec, iż miastem najbardziej inwestującym w ochronę środowiska jest Krynica Zdrój. Tutaj też nastąpił największy oraz systematyczny przyrost inwestycji na rzecz ochrony środowiska od 2005 roku. W roku 2010 gmina na ochronę środowiska wydała ponad 30 mln zł. W Muszynie pomiędzy 2005 a 2007 roku nastąpiła tendencja wzrostowa wydatków na ochronę środowiska, która w 2008 roku została przerwana gwałtownym spadkiem inwestycji w tym dziale (z ponad 8,5 mln zł do niemalże 1,9 mln zł). Po roku 2008 wysokość inwestycji znów wzrosła. Piwniczna od 2005 do 2010 roku wydatkuje na dział ochrony środowiska kwoty utrzymujące się na jednolitym poziomie nieprzekraczające 2 mln zł. W gminie Uście Gorlickie corocznie na ochronę środowiska wydawane są wyższe kwoty (od niecałych 400 tys. zł w roku 2005 do niemalże 4 mln zł w roku 2010). W gminie Sękowa tylko w dwóch latach tj. 2007 i 2008 wydatki w tym dziale przekroczyły 1 mln zł. Gmina Szczawnica w 2010 roku zainwestowała w ochronę środowiska ponad 16 mln zł co w porównaniu z rokiem poprzednim (3,1 mln zł) jest wyraźnym skokiem. Rabka Zdrój na przełomie pięcioletnia najczęściej zainwestowała w roku 2007, bo aż 10 mln zł. W latach pozostałych wydatki na ochronę środowiska w tej gminie kształtują się na poziomie około 3 mln zł.

Tab. 42. Ochrona środowiska powiatów województwa małopolskiego w 2009 r., w skład których wchodzi gminy uzdrowiskowe

Gmina uzdrowiskowa	Powiat	Wydatki na ochronę środowiska w powiecie		Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi w hm ³	Emisja zanieczyszczeń przemysłowych w tonach		Odpady wytworzone	
		w mln zł	na 1 mieszk. w zł		pyłowe	gazowe	w tonach na 1 km ²	W tys. ton
Uście Gorlickie	Gorlicki	18,6	174	2,3	90	297	15,7	15,2
Sękowa								
Krynica Zdrój	Nowosądecki	48,4	239	2,9	3	26	227,2	352
Muszyzna Zdrój								
Piwniczna Zdrój								
Szczawnica	Nowotarski	44,5	240	4,0	77	193	18,5	27,3
Rabka Zdrój								

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska powiatu gorlickiego wynosiły w 2009 r. 18,6 mln zł, natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca 174 zł. Jest to najniższy wynik spośród badanych powiatów. Najwięcej wydatkowane było w powiecie nowosądeckim tj. 48,4 mln zł, a na 1 mieszkańca 239 zł. W powiecie nowotarskim zainwestowano w ten dział 44,5 mln zł, natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnięto najlepszy wynik spośród badanych powiatów tj. 240 zł.

Ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód powierzchniowych lub do ziemi najwięcej było w powiecie nowotarskim: 4,0 hm³. W powiecie nowosądeckim zostało wytworzone 2,9 hm³ ścieków, natomiast najmniej było ich w powiecie gorlickim tj. 2,3 hm³.

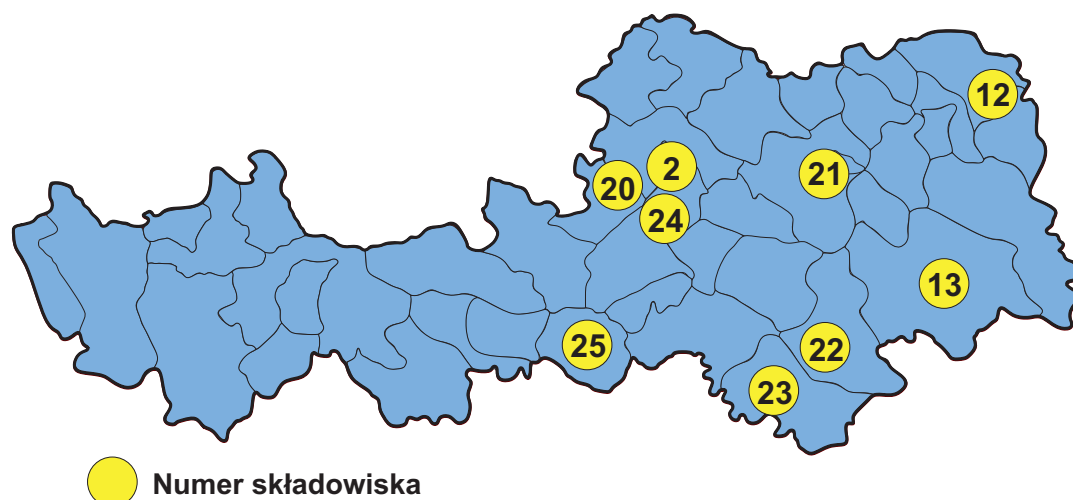
Emisja przemysłowych zanieczyszczeń w powiecie nowosądeckim w 2009 r. kształtowała się następująco: pyły – 3 t, gazy (z dwutlenkiem węgla) – 26 t i był to najniższy wynik spośród badanych powiatów. W ciągu roku 2009 w powiecie gorlickim wyemitowano 90 ton pyłów przemysłowych, a 297 gazowych – był to wynik znacznie wyższy od dwóch pozostałych powiatów. Na ziemiach powiatu nowotarskiego zanotowano emisję na poziomie 77 ton pyłów i 193 ton gazów.

Odpadów komunalnych najwięcej wytworzono w 2009 r. w powiecie nowosądeckim, tj. 352 tysięcy ton, co w przeliczeniu na 1 km² daje 227,2 tony i jest to wartość wielokrotnie wyższa niż w pozostałych powiatach. Pośrodku rankingu wytwarzania odpadów znalazł się powiat nowotarski z wynikiem na poziomie 27,3 tysięcy ton wszystkich odpadów oraz 18,5 tony na 1 km². Najmniej odpadów zostało wytworzonych w powiecie gorlickim – 15,2 tysięcy ton, a na 1 km² 15,7 tony.

W zakresie gospodarki odpadami wszystkie gminy realizują programy gospodarki odpadami komunalnymi. Na terenie powiatu funkcjonuje obecnie 5 składowisk odpadów w gminach Grybów (Biała Niżna „NOWE”), Krynica Zdrój (Uroczysko-Głębokie), Muszyna (Andrzejówka), Stary Sącz (Piaski), Podegrodzie (Osowie). Zajmują one powierzchnię 5,68 ha i są wypełnione w ponad 48%. Największą jednak część odpadów komunalnych, pochodzących z terenu powiatu, bo ok. 46% absorbuje składowisko zlokalizowane w mieście Nowy Sącz – Zabetcze. Warto także wspomnieć, iż 4 stare składowiska na terenie powiatu są obecnie albo przeznaczone do, albo w trakcie rekultywacji.

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego wszystkie składowiska zostały przeznaczone do likwidacji – w gminie Piwniczna do 2005 r., a w pozostałych gminach do 2010 r. Także do roku 2010 wszystkie gminy powiatu weszły w system gospodarki odpadami utworzony w oparciu o Zakład Unieszkodliwiania Odpadów (ZUO) w Nowym Sączu i wysypisko Zabetcze.

Rys. 11. Składowiska odpadów komunalnych, stan na 31.12.2008 roku

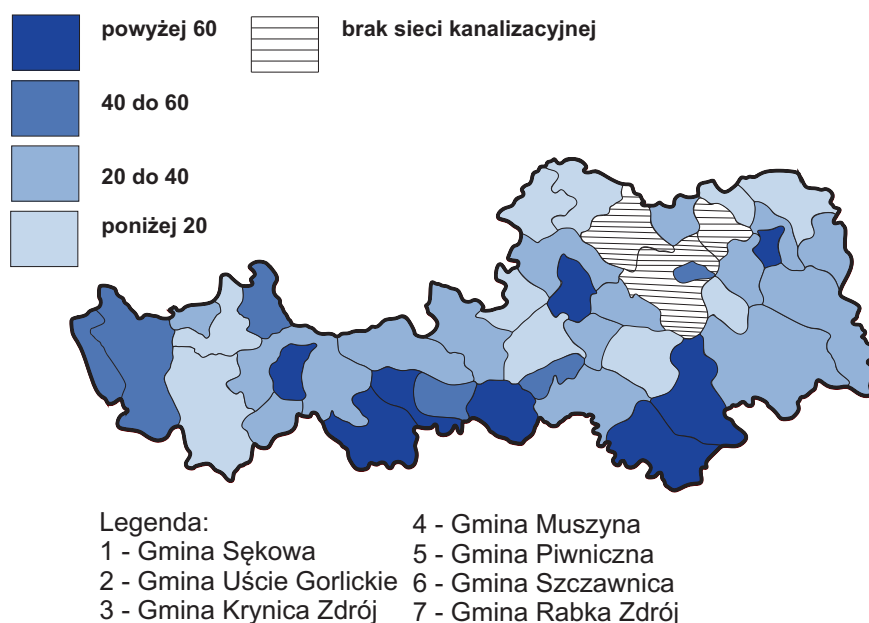

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WSO

Stan gospodarki ściekowej w gminach położonych w granicach województwa małopolskiego, pomimo budowy, rozbudowy i modernizacji szeregu oczyszczalni ścieków oraz wykonaniu znaczących odcinków sieci kanalizacyjnej sanitarnej i deszczowej, jest w dalszym ciągu niezadowalający. Dotyczy to w szczególności obszarów wiejskich. Do gmin, na obszarze których występuje najmniejsza ilość zorganizowanych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, należą: Sękowa, Uście Gorlickie oraz Piwniczna Zdrój. W pozostałych gminach stopień skanalizowania wynosi powyżej 60%, z wyjątkiem Rabki Zdrój gdzie odsetek osób korzystających w kanalizacji oscyluje pomiędzy 40-60%.

Rys. 12. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim

Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na badanym obszarze występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie odsetka ludności korzystającej z sieci wodociągowej – północne obszary cechują się niskim udziałem ludności korzystającej z wodociągów w odróżnieniu od obszarów południowych, gdzie wskaźnik ten jest bardzo wyższy.

Tab.43. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim

Powiat	Mieszkańcy korzystający z oczyszczalni	Mieszkańcy korzystający z oczyszczalni w %
Gorlicki	46 848	43,7
Nowosądecki	59 780	29,3
Nowotarski	99 249	53,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo faktu, iż w powiecie nowosądeckim występuje największa ilość oczyszczalni ścieków odsetek mieszkańców z nich korzystających nie przekracza na tym terenie 30%. Najkorzystniejszą sytuację kształtuje się w powiecie nowotarskim, gdzie rozmieszczonych jest 24 oczyszczalni, z których korzysta ponad 53% mieszkańców. W najmniejszym z powiatów z usług kanalizacyjnych w 15 oczyszczalniach korzysta prawie 44% ludności.

Rys. 13 Rodzaj oraz rozmieszczenie oczyszczalni ścieków w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie gorlickim dwie omawiane gminy uzdrowiskowe posiadają w sumie 5 oczyszczalni komunalnych. Cztery z nich znajdują się w gminie Uście Gorlickie – największej w powiecie. W gminach Krynica Zdrój, Szczawnica oraz Rabka Zdrój znajdziemy po jednej oczyszczalni komunalnej. Na terenach gmin Piwniczna Zdrój oraz Muszyna funkcjonują po 4 oczyszczalnie: w Muszynie 3 przemysłowe i 1 komunalna, natomiast w Piwnicznej 3 komunalne, a jedna przemysłowa.

Duże znaczenie mają **zasoby wód mineralnych** – ok. 102 m³/h (01.01.2001 – 96,14 m³/h), występujących w Krynicy Zdroju (34,6m³/h), Muszynie (41,5m³/h), Piwnicznej-Zdroju (23,7m³/h), m.in. dla lecznictwa uzdrowiskowego. Ich pobór roczny oceniany jest na ok. 152,6 tys. m³. Pod względem ilości wód podziemnych województwo należy zaliczyć do średniozasobnych-340 mln m³-6% zasobów kraju. Największe zasoby wód znajdują się w północnej i południowej części województwa oraz w dolinie Wisły. Obszarem o wyraźnym deficycie są obszary wschodnie i południowo-wschodnie.

Dodatkowo na terenach gmin Krynica Zdrój, Muszyna oraz Gródek nad Dunajcem zlokalizowane są **złoża wód geotermalnych**. Powiat nowosądecki jest zasobny w wody podziemne; w wody dobrej jakości szczególnie obfituje południowa i zachodnia część powiatu. Obszar powiatu zlokalizowany jest na 6 głównych zbiornikach wód podziemnych (GZWP) Masywu Karpackiego. Zbiorniki 434, 435, 437 należą do zbiorników wód czwartorzędowych o ośrodku porowym, które są szczególnie podatne na antropopresję. Zbiorniki fliszowe 436, 438, 439 są zbiornikami trzeciorzędowymi (o ośrodkach szczelinowo-porowych) stosunkowo dobrze izolowanymi od powierzchni terenu. Wody w zbiornikach 436, 437 i 438 mieszczą się w wysokiej klasie jakości wód (Ib). Również na terenie Rabki występują źródła geotermalne, ale ich wydobycie jest kosztowne, a poszukiwanie obarczone jest ryzykiem niepowodzenia.

Wody podziemne są ważnymi elementami nie tylko przyrodniczymi, ale również gospodarczymi, gdyż stanowią wyłączone źródło zasilania rzek i jezior w okresach bezopadowych oraz w znacznym stopniu kształtują warunki siedliskowe roślinności, a przede wszystkim stanowią zasoby magazynowe wody pitnej.

Tab. 44. Zasoby wód podziemnych występujących na terenie miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Nazwa gminy uzdrowiskowej	Zasoby wód podziemnych	
	Nazwa zbiornika	Pow. GZWP (km ²)
Krynica Zdrój	Zbiornik warstw Magura – Nowy Sącz	250
Muszyna	Zbiornik warstw Magura – Nowy Sącz	250
Piwniczna Zdrój	Zbiornik warstw Magura – Nowy Sącz, Dolina Rzeki Dunajec	250 145
Uście Gorlickie	Dolina rzeki Biała Tarnowska	54
Sękowa	Dolina rzeki Wiśłoka	181
Szczawnica	Zbiornik warstw Magura – Nowy Sącz	250
Rabka Zdrój	Zbiornik warstw Magura – Gorce	440

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Na obszarze badanych gmin uzdrowiskowych występują cztery zbiorniki wód podziemnych. Pod terenami gminy Krynica Zdrój oraz Szczawnicą rozciąga się zbiornik warstw Magura – Nowy Sącz o powierzchni 250 km². W omawianych gminach powiatu gorlickiego jedynie szczątkowo można doszukać się występowania podziemnych zbiorników wodnych, takich jak Dolina rzeki Biała Tarnowska i Wiśłoka. Pod terenami gminy Rabka Zdrój rozciąga się największy z występujących zbiornik warstw Magura – Gorce o powierzchni 440 km².

Tab. 45. Rodzaje wód mineralnych występujących w siedmiu gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego

Gmina	WODY MINERALNE	
	Nazwa źródła	Rodzaj wód mineralnych
Krynica Zdrój	Zdrój Główny, Zdrój Stotwinka, Jan, Józef, Mieczysław, Tadeusz, Zuber, "Krynicańska"	Szczawy, wodorowęglanowo-wapniowe, wodorowęglanowowapniowo-sodowo-magnezowe, krzemowe, żelaziste, kwasowęgłowe, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe
Muszyna	Graniczne, Grunwald, Na wapiennym, Piotr, Milusia, Antoni, Anna, Łukasz, Stanisław, Józef, Iwona, Zdrój w Szczawniku	Szczawy, wody kwasowęgłowe, wodorowęglanowo-magnezowo-sodowo-wapniowe
Piwniczna	Piwniczanka, Łomniczanka, Stefan, Wierchomlańska, Julian, Zdrój	Szczawy, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowo-sodowe
Uście Gorlickie	Anna, Aleksandra, Bronisław, Franciszek, Henryk, Józef I, Józef II, Słone	Szczawy, wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe, wodorowęglanowosodowo-wapniowe, żelaziste, jodkowe
Sękowa	Marta, Kamila, Zuzanna	Stabo zmineralizowane, wodorowęglanowo-wapniowo-sodowosiarczkowe, wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowo-siarczkowe
Szczawnica	Józefina, Stefan, Magdalena, Jan, Szymon, Wanda, Pitokaniówka	Szczawy, wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowo-wapniowe, wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe, jodkowe
Rabka Zdrój	Rabka 18, Rabka 19, Helena, Krakus, Rafała, Bolesław, Warzelnia	Chlorkowo-sodowe, jodkowe
Swoszowice	Zdrój Główny, Napoleon	Siarczanowo-wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe, siarczkowe (unikalna w skali światowej woda mineralna z zawartością siarki — 5 miejsce w świecie)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zaczerpniętych z internetu

Prawie cały teren powiatu nowosądeckiego jest obszarem o wysokich walorach przyrodniczych. Na terenie południowej części powiatu (półd. część gmin Grybów, Kamionka Wielka, Łącko oraz gminy Krynica Zdrój, Łabowa, Muszyna, Piwniczna Zdrój, Rytro i Nawojowa tworzą obszar węzłowy sieci ECONET o charakterze międzynarodowym (43M). Północna część powiatu – gminy Gródek nad Dunajcem Łososina Dolna i półn. część gminy Korzenna tworzą obszar węzłowy o charakterze krajowym (31K), a dolina Dunajca stanowi międzynarodowy korytarz ekologiczny.

Ochroną prawną objęte jest 58% powierzchni województwa, co plasuje je na drugim miejscu w kraju. System obszarów i obiektów chronionych stanowią między innymi:

- sześć parków narodowych: 5 w całości - Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański, oraz część parku Magurskiego;
- 84 rezerваты przyrody, w tym m.in. 44 leśne, 13 krajobrazowych, 10 przyrody nieożywionej, 9 florystycznych, 5 stepowych;
- 11 parków krajobrazowych, w tym Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych, Zespół Parków Krajobrazowych Pogórza, Popradzki Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Beskidu Niskiego;
- 10 obszarów chronionego krajobrazu;
- 3 obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Gorce, Puszcza Niepołomska, Tatry);
- 26 projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.

W skali całego kraju powierzchnia **parków narodowych** objęta ochroną ścisłą stanowi 21% powierzchni wszystkich parków. Natomiast w województwie małopolskim ochroną ścisłą objęte jest 46,3% całości terenów parków narodowych w województwie, co wskazuje na wyjątkowe bogactwo przyrodnicze i środowiskowe tego rejonu kraju. W województwie małopolskim obszarem największym parkiem narodowym jest Tatrzański PN, a najmniejszym Ojcowski PN. Spośród sześciu małopolskich parków narodowych jedynie Gorczański PN i Ojcowski PN nie leżą na terenach przygranicznych. Pozostałe parki graniczą z Republiką Słowacji. Tatrzański PN i Pieniński PN posiadają swoje słowackie odpowiedniki – TANAP i PIENAP. Wszystkie 9 parki narodowe mają wyznaczone otuliny, które są ważnymi obszarami mającymi zabezpieczać środowisko parku przed zagrożeniami zewnętrznymi. Na terenie województwa małopolskiego łączna powierzchnia zajęta przez parki narodowe wynosi 38118 ha powierzchni. Stanowi to 12,1% ogółu powierzchni wszystkich parków narodowych w kraju.

Największy udział powierzchni znajdującej się pod ochroną ścisłą w ogólnej powierzchni parku wykazują: Tatrzański PN – 54,4% oraz Gorczański PN – 51,4% powierzchni. Są to obszary rodzimej przyrody zachowane w stanie naturalnym lub zmienionym w niewielkim stopniu, obejmujące ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej i krajobrazy, cenne z punktu widzenia nauki, kultury, historii, krajobrazu itd. Dwa parki: Babiogórski i Tatrzański są Rezerwatami Biosfery UNESCO.

Istniejące **rezerваты przyrody** zajmują 3024 ha, co stanowi niewiele ponad 0,19 % powierzchni całego województwa (ok. 1,6% powierzchni wszystkich rezerwatów w kraju). Wśród rezerwatów przyrody najliczniejszą grupę stanowią rezerваты leśne w liczbie 44, chroniąc najcenniejsze i najbardziej charakterystyczne zespoły roślinne. Kolejną grupę o wysokiej liczebności tworzą rezerваты krajobrazowe, chroniące najcenniejsze krajobrazy zróżnicowanego środowiska województwa małopolskiego. Na terenie województwa znajduje się także po jednym rezerwacie faunistycznym (Pieniny), torfowiskowym (Podhale) oraz wodnym (Puszcza Niepołomska). Na terenie powiatu znajduje się 14 rezerwatów przyrody, Popradzki Park Krajobrazowy i Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy oraz 171 pomników przyrody.

Parki krajobrazowe w Małopolsce usytuowane są głównie w północno-zachodniej i zachodniej części województwa (Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych), a także w części centralnej (Zespół Parków Krajobrazowych Pogórza Wiśnickiego i Ciężkowickiego) oraz na południu województwa. Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych jest w części otoczony otuliną, zaś w części obszarem chronionego krajobrazu. Również Popradzki PK i PK Beskidu Małego posiadają własne otuliny. Wokół parków krajobrazowych Pogórza utworzono obszary chronionego krajobrazu: Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Wiśnickiego oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego.

Niektóre obszary w województwie, o wybitnych walorach przyrodniczych, dotychczas nie objęte prawną ochroną przyrody, włączane są w systemy lub sieci obszarów przyrodniczych, ważnych zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej. W przyszłości przewidywane są do udziału w ekologicznych strukturach europejskich (ECONET, NATURA 2000).

Tab. 46. Obszary chronione na terenie miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

Gmina uzdrowiskowa	Nazwa obszaru				
	Park Narodowy	Park Krajobrazowy	Rezerwat przyrody	Obszar Chronionego Krajobrazu	Pomniki przyrody
Krynica Zdrój		Popradzki PK / pow. 6385,3 ha	Okopy Konfederackie / pow. 2,6 ha	pow. 8129, 7 ha	Pomniki przyrody
Muszyna	-	Popradzki PK / pow. 14199,0 ha	Las Lipowy Obrozyska, Żebracze Hajnik, / pow. 161,8 ha	-	14
Piwniczna Zdrój	-	Popradzki PK / pow. 12511,1 ha	Lembarczek, Wierchomla / pow. 214,9 ha	pow. 157,5 ha	18
Uście Gorlickie	-	-	-	pow. 29757 ha	19
Sękowa	Magurski PN / pow. 893, ha	-	Jelenie Góra / pow. 11,9 ha	pow. 18128,4 ha	3
Szczawnica	Pieniński PN / pow. 31 ha	Popradzki PK / pow. 4841,4 ha	Lasek, Nad Kotelnickim Potokiem, Biała Woda, Zaskalskie, Bednarówka, Wąwóz Homole / pow. 126,1 ha	pow. 3899,9 ha	26
Rabka Zdrój	-	-	-	pow. 4163,6 ha	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wszystkie formy ochrony przyrody występują w Szczawnicy, tam też znajdziemy najwięcej pomników przyrody. Tereny gminy Sękowa fragmentarycznie pokrywają się z obszarami Magurskiego Parku Narodowego. Jedynym, acz rozległym parkiem krajobrazowym na tym obszarze jest Popradzki PK, na terenie którego leżą cztery gminy. Żaden rezerwat przyrody nie występuje jedynie w Uściu Gorlickim oraz Rabce Zdrój. Obszary krajobrazu chronionego nie występują jedynie w Muszynie, co spowodowane jest całkowitym położeniem tej gminy na terenie Popradzkiego PK. Do innych form ochrony przyrody można zaliczyć pomniki przyrody, które występują na całym badanym obszarze z różnym natężeniem. Najwięcej występuje ich w Szczawnicy oraz kolejno w Piwnicznej Zdroju, Muszynie, Krynicy Zdroju, Rabce Zdroju, jednostkowo pojawiają się w Uściu Gorlickim oraz Sękowej.

Tereny Popradzkiego Parku Krajobrazowego zostaną wyznaczone jako tereny ostoi siedliskowej Specjalne Obszary Ochrony (SOO) oraz ostoi ptasiej Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) w ramach europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000. Na terenie Parku wyznaczono 12 typów siedlisk 17 gatunków podlegających ochronie.

Na terenie powiatu nowosądeckiego znajdują się inne formy ochrony przyrody, a mianowicie – na terenie gminy Rytró: użytk ekologiczny „Stary Kamieniołom” o powierzchni 0,2 ha oraz na terenie gminy Gródek nad Dunajcem: zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wyspa Grodzisko” o powierzchni 4,0 ha. Lasy publiczne zajmują powierzchnię 44,9 tys. ha, a lasy prywatne 23,1 tys. ha. Najwyższy poziom zalesienia charakteryzuje południową część powiatu; w gminach Rytró, Łabowa, Piwniczna-Zdrój oraz Muszyna wskaźnik ten zawiera się w granicach 60-70%. Stan zdrowotny lasów powiatu nowosądeckiego należy określić jako dobry.

Obszar Natura 2000

Na terenie gmin znajdują się następujące obszary Natura 2000:

- Krynica (PLH 120039) to obszar o pow. 163,8 ha zaklasyfikowany do sieci NATURA 2000 ze względu na obecność obszarów siedliskowych i miejsc żerowania dwóch gatunków nietoperzy: nocka dużego (*Myotis myotis*) oraz podkowca małego (*Rhinolophus hipposideros*). Kolonie obu gatunków nietoperzy zajmują strych cerkwi grekokatolickiej pw. św. Piotra i Pawła znajdującej się na skraju miasta Krynicy.
- Ostoja Popradzka (PLH 120019) o pow. 57 930,99 ha pokrywa się w dużej mierze z Popradzkim Parkiem Krajobrazowym i 14 rezerwatami przyrody, w tym z rezerwatem „Okopy Konfederackie” znajdującym się na terenie gminy Krynica-Zdrój. Ostoja Popradzka jest jednym z najcenniejszych terenów pod względem walorów przyrodniczych w Polsce, stanowiącym refugium dla wielu typów roślinności o charakterystycznym piętrowym układzie. Tereny Ostoi Popradzkiej to także siedliska dla wielu gatunków zwierząt kręgowych i bezkręgowych, wpisanych również do Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W obrębie gminy Krynica-Zdrój na uwagę zasługują: niżowe i górskie łąki ekstensywne, górskie i niżowe ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe oraz górskie murawy acidofilne.

3. Wielkość i struktura ruchu turystycznego w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce

Pojęcie turystyki z ekonomicznego punktu widzenia podkreśla aspekty związane z przemieszczaniem, czasową zmianą miejsca pobytu, wyszczególnia cele wyjazdów turystycznych oraz uwzględnia sferę jego obsługi i efektów gospodarczych¹²⁰.

Z tego wynika, że turystyka to ruch turystyczny (popyt), podaż, umożliwiająca dojazd, pobyt i powrót (sfera obsługi ruchu turystycznego) oraz szeroko rozumiane skutki gospodarcze, związane z istnieniem obu tych kategorii ekonomicznych¹²¹.

Turystyka jest zjawiskiem znacznie szerszym niż ruch turystyczny. Jego istotą jest dobrowolna zmiana miejsca pobytu, natomiast podmiotem-człowiek, który wykazuje różne upodobania w zakresie organizacji wypoczynku¹²². Badanie ruchu turystycznego ma duże znaczenie w kształtowaniu produktu turystycznego uzdrowisk, bowiem jego uczestnicy reprezentują określony popyt na produkt turystyczny uzdrowisk.

Analiza ruchu turystycznego w uzdrowiskach statutowych w Polsce przeprowadzona została na podstawie sprawozdawczości statystycznej prowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny dla okresu od 2005 do 2010 roku. Zakres wykonywanych analiz obejmuje zarówno turystyczne obiekty noclegowe, jak i placówki lecznictwa uzdrowiskowego. Przyjazdowy ruch turystyczny w uzdrowiskach województwa małopolskiego pokazano w przekroju rodzajowym i przestrzennym. W układzie rodzajowym uwzględniono 8 rodzajów turystycznych obiektów noclegowych. W zakresie turystycznych obiektów noclegowych posłużono się wyselekcjonowanymi informacjami GUS z badania opartego na formularzu KT- 1 i KT – 1a. W ramach turystycznych obiektów noclegowych GUS wyróżnia zakłady uzdrowiskowe, które określa jako zakłady opieki zdrowotnej położone na terenie uzdrowiska i wykorzystujące przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. W przeciwieństwie do placówek lecznictwa uzdrowiskowego zakłady uzdrowiskowe ujmowane są zespołowo i zlicza się do nich zgodnie z formularzem KT-1 szpitale i sanatoria uzdrowiskowe położone na terenie uzdrowiska.

Przekroje przestrzenne odnoszą się do całego województwa małopolskiego oraz miast i gmin uzdrowiskowych.

Przedstawione dane obejmują zbiór 7 miast i gmin uzdrowiskowych znajdujących się na terenie województwa małopolskiego: Krynicy-Zdrój, Muszynę (Żegiestów-Zdrój), Piwniczną-Zdrój, Rabkę-Zdrój, Szczawnicę, Uście Gorlickie, w których znajduje się 7 uzdrowisk statutowych. Ze względu na brak danych GUS dotyczących gminy Sękowa, niemożliwym było przeprowadzenie analizy dla uzdrowiska Wapienne. W analizie turystycznej bazy noclegowej pominięto Kraków, w bliskości którego znajduje się uzdrowisko statutowe (Kraków-Swoszowice) ze względu na specyfikę tego miasta, którego dane liczbowe mogłyby zaburzyć trafność oceny tego zjawiska w uzdrowiskach statutowych województwa małopolskiego.

Prezentowane badania dotyczą rejestrowanej bazy noclegowej, należy jednak pamiętać o tzw. obiektach nie rejestrowanych, które nie są objęte sprawozdawczością GUS.

Badania ruchu turystycznego w gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego uzależnione są od jakości danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego. Należy pamiętać, że dane te obarczone są znacznym marginesem błędu. Wynika to przede wszystkim z faktu, że podmioty gospodarcze nie wywiązują się z obowiązku statystycznego.

Analiza przyjazdowego ruchu turystycznego w gminach uzdrowiskowych w województwie małopolskim przeprowadzona została z punktu widzenia 5 następujących zagadnień:¹²³

- wielkość ruchu turystycznego,
- rodzaj ruchu turystycznego,
- długość pobytów turystycznych,
- rozmieszczenie przestrzenne ruchu turystycznego,
- struktura populacji uczestnicząca w ruchu turystycznym.

¹²⁰ *Kompendium wiedzy o turystyce*, praca zbiorowa pod red. G. Gołembskiego, op. cit., s. 23

¹²¹ S. Wodejko, *Ekonomiczne zagadnienia turystyki*, Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie, Warszawa 1997, s. 12

¹²² J. Warszyńska, A. Jackowski, op. cit., s. 24

¹²³ A. Matczak, *Model badań ruchu turystycznego. Studium metodologiczne*, Łódź 1992, s. 36

Wielkość ruchu turystycznego w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce w noclegowej bazie turystycznej

Wielkość ruchu turystycznego ma swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w liczbie korzystających z obiektów noclegowych, w stopniu ich wykorzystania i liczbie udzielonych noclegów.

Tabela 47. Ruch turystyczny w turystycznej bazie noclegowej w Piwnicznej Zdroju w latach 2005 - 2010

Wyszczególnienie	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Korzystający z turystycznych obiektów noclegowych	20516	28756	35924	40370	38381	30707
Liczba udzielonych noclegów	159032	152549	186115	208993	196874	160005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2005 –2010 charakterystyczne jest wahanie wielkości wyżej wymienionych danych liczbowych.

Z danych zawartych w tabeli 47 można wnioskować, że liczba turystów korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w 2010 r. wzrosła o 10191 osób (49,6 %) w stosunku do 2005 roku. Liczba udzielonych noclegów wzrosła o 0,6 % (973 os.) w stosunku do 2005 w Piwnicznej-Zdrój.

W całym omawianym okresie można wyróżnić charakterystyczne etapy. Do roku 2008 następował wzrost wartości, a po tym roku spadek wielkości korzystających z turystycznych obiektów noclegowych. Biorąc pod uwagę liczbę udzielonych noclegów spadkiem charakteryzowały się lata 2006, 2009 oraz 2010.

Z danych zawartych w tabeli 48 można wnosić, że w latach 2005-2010 stopień wykorzystania miejsc noclegowych zmniejszył się w Piwnicznej-Zdrój o niecały 1 %.

Tabela 48. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010 (w %)

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krynica - Zdrój	40,62	42,33	43,14	44,48	45,80	42,88
Muszyzna	33,7	31,49	35,70	37,23	37,75	33,05
Piwniczna - Zdrój	28,99	25,66	31,83	32,61	32,14	28,17
Rabka - Zdrój	32,74	34,87	36,66	33,99	38,92	35,18
Szczawnica	38,77	39,70	42,47	41,59	43,12	35,62
Uście Gorlickie	32,83	35,92	36,95	44,03	44,51	53,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2006 roku obserwuje się spadek stopnia wykorzystania miejsc noclegowych o 3,33%, następnie dwuletni wzrost tej wartości, który w 2009 roku znów zastępuje spadek trwający przez następny rok.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 49 w strukturze rodzajowej obejmującej 7 rodzajów obiektów noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych z uzdrowiskami statutowymi największy stopień wykorzystania bazy noclegowej w Piwnicznej okresie 2005-2010 posiadały zakłady uzdrowiskowe. Spadek stopnia wykorzystania miejsc noclegowych na przestrzeni omawianych lat odnotowano w pensjonatach, hotelach, innych obiektach hotelowych, schroniskach, zakładach uzdrowiskowych i pozostałych obiektach niesklasyfikowanych. Natomiast w domach wycieczkowych, ośrodkach wczasowych, ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych oraz polach biwakowych odnotowano wzrost stopnia wykorzystania bazy noclegowej. W 2010 roku największy wzrost stopnia wykorzystania miejsc noclegowych (o ponad 5 % w stosunku do 2005 roku) zarejestrowano w ośrodkach wczasowych, a największy spadek w pensjonatach (o 29,5 %). W 2010 roku podobnie jak w latach ubiegłych najwyższe obłożenie miały zakłady uzdrowiskowe (52,75 %) i ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (34,54%), a najniższe pola biwakowe (6,45%). Ze względu na niekompletne dane nie można dokonać analizy zmian pośród hoteli, innych obiektów hotelowych, ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, domów pracy twórczej i zespołów domków turystycznych.

Tabela 49. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Piwnicznej Zdroju w latach 2005 -2010 według rodzaju obiektów noclegowych (w %)

Rodzaje obiektów	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	33,56%	29,04%	30,82%	31,54%	30,24%	29,85%
hotele	b.d.	20,09%	37,61%	30,46%	29,65%	20,98%
pensjonaty	35,38%	33,62%	39,10%	44,70%	27,10%	b.d.
inne obiekty hotelowe	15,42%	17,06%	12,16%	9,36%	12,12%	33,09%
schroniska	b.d.	b.d.	11,40%	8,66%	6,61%	8,68%
ośrodki wczasowe	20,64%	18,10%	20,70%	26,44%	23,55%	20,81%
zakłady uzdrowiskowe	80,02%	74,80%	83,33%	83,78%	93,34%	78,02%
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	16,33%	10,54%	11,41%	17,42%	19,27%	17,49%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Piwnicznej-Zdrój w 2010 r. wynosił 29,85 %, a więc był o prawie 4 punkty procentowe niższy niż pięć lat wcześniej. W badanym czasokresie latami spadków są 2006, 2009 i 2010, natomiast lata 2007 i 2008 poprawy koniunktury. W 2010 roku spadek wartości w porównaniu do roku wcześniejszego wyniósł 0,4%.

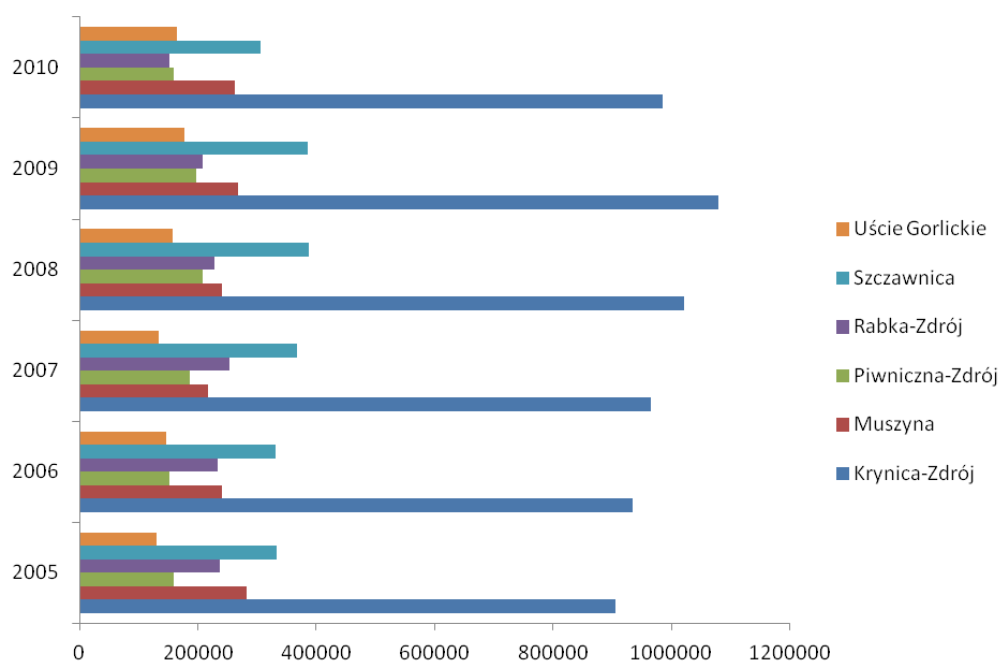
Piwniczna-Zdrój jest piątym uzdrowiskiem statutowym pod względem liczby udzielonych noclegów. W 2010 roku udzielono ich ponad 160 tysiącom gości. Mimo tego na przestrzeni badanych lat wystąpił ich spadek o niecały 1%.

Tabela 50. Liczba udzielonych noclegów w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	2047218	2039429	2122002	2243198	2314121	2029565
Krynica-Zdrój	905485	935183	964605	1021587	1080107	985326
Muszyzna	281918	240768	217726	240359	267205	261984
Piwniczna-Zdrój	159032	152549	186115	208993	196874	160005
Rabka-Zdrój	237711	233040	253006	228026	207261	152528
Szczawnica	333279	331426	366643	387386	385255	305775
Uście Gorlickie	129793	146463	133907	156847	177419	163947

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 8 .Liczba udzielonych noclegów w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze rodzajowej na przestrzeni lat 2005-2010 najwięcej noclegów udzielono w zakładach uzdrowiskowych i ośrodkach czasowych, a najmniej w pozostałych obiektach niesklasyfikowanych (por. tab. 51).

Tabela 51. Liczba udzielonych noclegów w Piwnicznej Zdroju według rodzajów obiektów noclegowych w latach 2005-2010

Rodzaje obiektów	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	159032	152549	186115	208993	196874	160005
hotele	b.d.	25147	47088	46697	45454	32159
pensjonaty	8265	6381	7422	8484	7321	b.d.
inne obiekty hotelowe	2533	2802	2886	3928	5087	6039
schroniska	859	b.d.	2080	1580	1207	1585
ośrodki wczasowe	85208	61191	63852	84157	66362	61990
zakłady uzdrowiskowe	58412	54604	60829	61159	68137	56955
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	3755	2424	1958	2988	3306	1277

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spadek udzielonych noclegów w omawianym okresie zarejestrowano w pensjonatach, ośrodkach wczasowych, zakładach uzdrowiskowych i pozostałych obiektach niesklasyfikowanych a ich wzrost w hotelach (w stosunku do 2006 r.), innych obiektach hotelowych i schroniskach. Największym spadkiem liczby udzielonych noclegów w stosunku do 2005 roku charakteryzowały się pozostałe obiekty niesklasyfikowane (o 66 %), a największym wzrostem inne obiekty hotelowe (prawie 2,5-krotny wzrost). Ogółem pośród wszystkich obiektów udzielających noclegów w Piwnicznej-Zdrój w badanym czasokresie nastąpił wzrost o niemalże 1%. Lata 2006, 2009 i 2010 są recesyjne, pozostałe charakteryzował wzrost. W 2010 roku podobnie jak w latach ubiegłych najwięcej noclegów udzieliły zakłady uzdrowiskowe i ośrodki wczasowe (74 % ogółu), a najmniej inne obiekty niesklasyfikowane.

Rodzaj ruchu turystycznego i długość pobytów turystów i kuracjuszy w miastach i gminach uzdrowiskowych z uzdrowiskami statutowymi w Małopolsce

Przyjazdowy ruch turystyczny w miastach i gminach uzdrowiskowych ma charakter pobytów długoterminowych. Jednak na przestrzeni lat 2005-2010 średnia długość pobytu jednej osoby w turystycznej bazie noclegowej obniżyła się z niecałych 8 do 7 dób, co należy uznać za dość krótki okres, zważywszy, że turnusy lecznicze w uzdrowiskach trwają zazwyczaj od 21 do 24 dni, a wyjazdy turystyczno - wypoczynkowe od 10-14 dni. W samej Piwnicznej-Zdrój długość pobytu uległa skróceniu z 7,75 dni do 5,21 dni, czyli o 33%.

Tab. 52. Długość pobytów turystów i kuracjuszy w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005 - 2010

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	7,76	7,40	7,41	7,48	7,52	6,90
Krynica-Zdrój	5,98	6,17	6,16	6,27	6,29	6,19
Muszyń	10,14	9,84	10,67	10,76	8,53	7,56
Piwniczna-Zdrój	7,75	5,30	5,18	5,18	5,13	5,21
Rabka-Zdrój	8,67	8,27	8,53	7,68	8,51	6,91
Szczawnica	6,28	6,88	6,62	6,56	6,45	5,27
Uście Gorlickie	7,75	7,96	7,32	8,46	10,25	10,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozmieszczenie przestrzenne ruchu turystycznego w miastach i gminach uzdrowiskowych i struktura populacji w nim uczestniczącej

Osoby przebywające w uzdrowiskach można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- kuracjuszy i pacjentów przebywających w szpitalach uzdrowiskowych, sanatoriach i prewentoriach oraz leczących się ambulatoryjnie
- turystów- wczasowiczów, dla których głównym motywem pobytu są względy wypoczynkowo – zdrowotne.

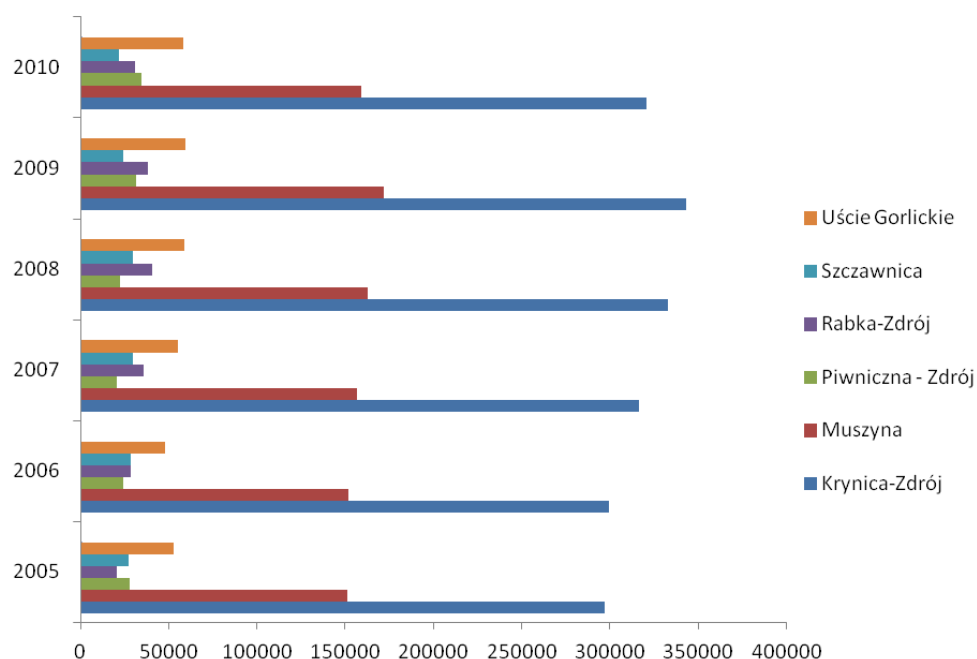
Z danych zawartych w tabeli 53 wynika, że w latach 2005-2010 liczba korzystających z turystycznej bazy noclegowej w Piwnicznej-Zdrój zwiększyła się o prawie 25% w stosunku do 2005 roku.

Tabela 53. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krynica-Zdrój	296847	299715	316227	332922	342998	320628
Muszyń	151302	151691	156557	162879	171849	159234
Piwniczna-Zdrój	27804	24461	20413	22343	31337	34646
Rabka-Zdrój	20516	218756	35924	40370	38381	30707
Szczawnica	27411	28195	29650	29685	24361	22065
Uście Gorlickie	53059	48206	55385	59096	59760	57993

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 9. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2005 do 2010 roku odsetek osób korzystających z turystycznej bazy noclegowej Piwnicznej-Zdrój zwiększył się o 25%, natomiast największy skok (40 %) zanotowano w roku 2009 (w stosunku do 2008 r.). W turystycznej bazie noclegowej w okresie 12 miesięcy 2010 roku na terenie gmin uzdrowiskowych przebywało 641 256 osób, a więc o 8% więcej niż w roku 2005.

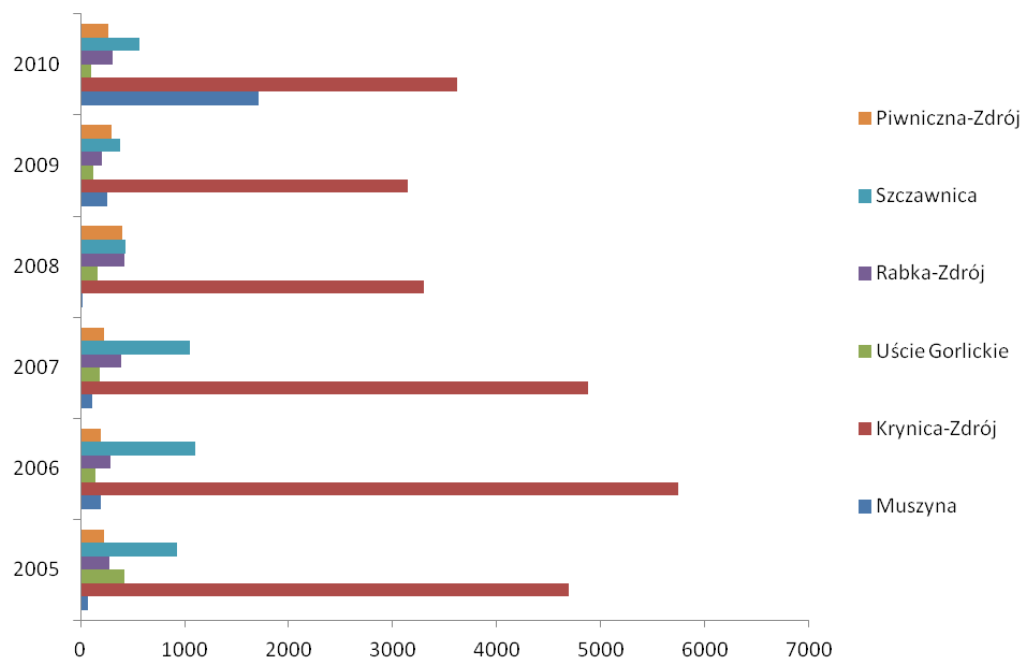
Jak wynika z danych zawartych w tabeli 13 w okresie 2005-2010 liczba turystów zagranicznych odwiedzających Piwniczną-Zdrój wzrosła o 16,5 %, jak również ogólna liczba korzystających z obiektów noclegowych we wszystkich gminach i miastach uzdrowiskowych małopolski (niespełna 1%). Najmniej gości zagranicznych w Piwnicznej-Zdrój na przestrzeni badanego czasokresu nocowało w 2006 roku, było ich zaledwie 195, najwięcej zaś w 2008 (402 os.).

Tab. 54. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Muszyna	70	193	109	21	261	1715
Krynica-Zdrój	4694	5752	4880	3305	3145	3624
Uście Gorlickie	425	143	189	166	126	101
Rabka-Zdrój	276	286	392	422	208	306
Szczawnica	924	1107	1052	435	378	563
Piwniczna-Zdrój	230	195	229	402	303	268

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W układzie rodzajowym (por. tab. 55) na przestrzeni lat 2005-2010 najczęściej turystów skorzystało z ośrodków wczasowych i hoteli. W omawianym okresie nastąpił spadek korzystających z pensjonatów (dane dla 2009 r.), ośrodków wczasowych, zakładów uzdrowiskowych i innych niesklasyfikowanych obiektów noclegowych. Liczba odwiedzających na przestrzeni tych lat rosta w hotelach, schroniskach oraz pozostałych obiektach hotelowych.

W 2010 roku największy wzrost korzystających z obiektów noclegowych odnotowano w innych obiektach hotelowych (4-krotny wzrost) w stosunku do 2005 roku, a największym spadkiem charakteryzowały się inne niesklasyfikowane obiekty (70 % w stosunku do 2005 roku). W 2010 roku podobnie jak w latach poprzednich najczęściej turystów nocowało w kolejności w ośrodkach wczasowych i hotelach. Te obiekty wyraźnie górowały nad pozostałymi rodzajami. Wymienione najpopularniejsze obiekty przyjęły razem 23 299 osób (76 % ogółu).

Tab. 55. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w Piwnicznej Zdroju według rodzajów obiektów w latach 2005 - 2010

Rodzaje obiektów	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	20516	28756	35924	40370	38381	30707
hotele	b.d.	9755	14557	15752	14621	11064
pensjonaty	1579	1503	1670	2117	1307	b.d.
inne obiekty hotelowe	452	396	454	1433	1673	1782
schroniska	394	b.d.	270	400	760	690
ośrodki wczasowe	12356	11536	13157	14577	13354	12235
zakłady uzdrowiskowe	4626	4722	5175	5158	5736	4602
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	1109	844	641	933	930	334

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab. 56 Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 - 2010

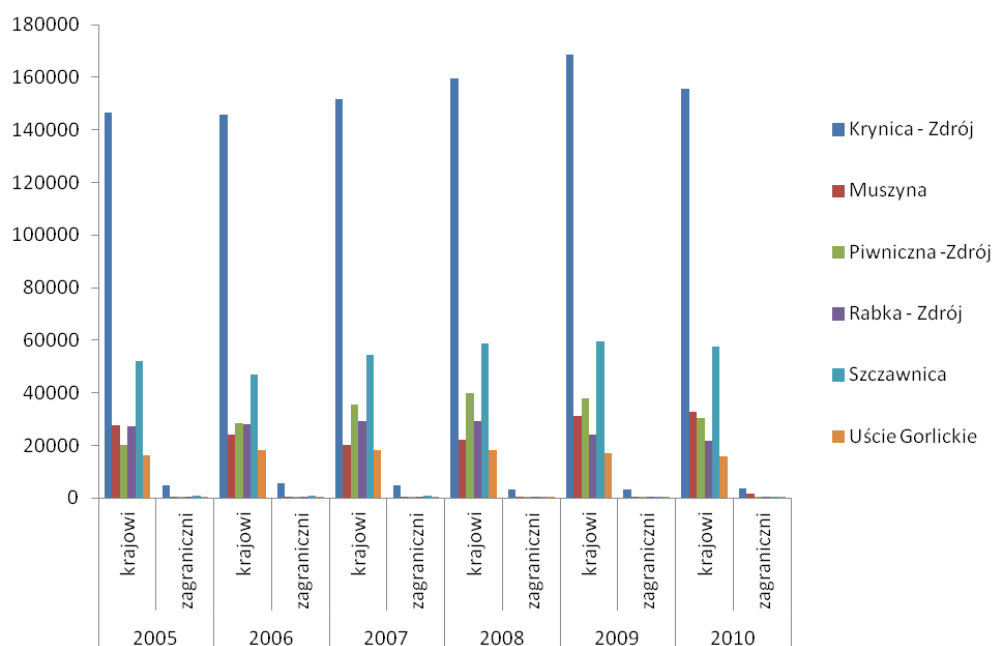
Miasta i gminy uzdrowiskowe	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	krajowi	zagraniczni	krajowi	zagraniczni	krajowi	zagraniczni	krajowi	zagraniczni	krajowi	zagraniczni	krajowi	zagraniczni
Krynica - Zdrój	146608	4694	145939	5752	151677	4880	159574	3305	168704	168704	155610	3624
Muszyzna	27734	70	24268	193	20304	109	22322	21	31076	261	32931	1715
Piwniczna -Zdrój	20286	230	28561	195	35695	229	39968	402	38078	303	30439	268
Rabka - Zdrój	27135	276	27909	286	29258	392	29263	422	24153	208	21759	306
Szczawnica	52135	924	47099	1107	54333	1052	58661	435	59382	378	57430	563
Uście Gorlickie	16330	425	18263	143	18109	189	18383	166	17184	126	15882	101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2005-2010 za kulminacyjny pod względem liczby turystów krajowych odwiedzających Piwniczną-Zdrój można uznać rok 2007, od 2008 roku wartości dla tego wskaźnika zaczęły spadać.

W turystycznej bazie noclegowej Piwnicznej-Zdrój w 2010 r. przebywało łącznie 30 707 osób, w tym niemalże 1 % to turyści zagraniczni.

Wykres 11. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 - 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2005 roku ze wszystkich turystycznych obiektów noclegowych w statutowych uzdrowiskach Małopolski skorzystało 290 228 Polaków oraz 6619 obcokrajowców, natomiast w roku 2010 nastąpił wzrost odwiedzin rodaków o 8,2%, a spadek wizyt obcokrajowców o niespełna 1%.

Wykres 12. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 - 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gminy uzdrowiskowe odwiedzali turyści z Europy i innych części świata. Do Piwnicznej-Zdrój z zagranicy najczęściej przyjeżdżali Niemcy (49) oraz Francuzi (37), a następnie w mniejszej liczbie Holendrzy (22) i Słowacy (20). W sumie Piwniczną w roku 2010 odwiedziło 268 obcokrajowców.

Tab.57. Turyści zagraniczni w miastach i gminach uzdrowiskowych według wybranych krajów w 2010 roku

Cudzoziemcy korzystający z bazy noclegowej	Miasta i gminy uzdrowiskowe					
	Uście Gorlickie	Krynica-Zdrój	Muszyňa	Piwniczna-Zdrój	Szczawnica	Rabka-Zdrój
ogółem	101	3624	1715	268	563	306
Austria	0	60	37	3	10	9
Belgia	0	41	220	13	22	3
Białoruś	0	279	2	2	0	22
Cypr	0	2	0	0	0	0
Czechy	35	37	194	11	29	2
Dania	0	42	0	0	3	0
Estonia	0	2	0	0	2	0
Finlandia	0	5	0	1	2	0
Francja	5	178	10	37	61	19
Grecja	0	4	26	0	1	0
Hiszpania	0	46	21	3	5	0
Irlandia	0	29	0	10	5	1
Japonia	0	6	1	0	0	0
Kanada	0	48	2	5	1	5
Litwa	0	43	2	5	2	15
Luksemburg	0	4	0	0	0	0
Łotwa	0	1	0	5	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0
Niderlandy (Holandia)	0	25	47	22	44	1
Niemcy	0	348	79	49	110	46
Norwegia	0	28	0	3	12	6
Portugalia	0	10	0	1	0	3
Rosja	3	159	151	2	15	1
Słowacja	0	355	291	20	21	5
Słowenia	0	5	0	0	0	0
Stany Zjednoczone Ameryki	3	160	3	6	18	25
Szwajcaria	0	16	15	13	1	2
Szwecja	0	48	0	6	3	6
Ukraina	36	737	55	11	80	3
Węgry	12	132	170	8	25	93
Wielka Brytania	3	174	1	9	58	13
Włochy	0	65	5	9	17	13
pozostałe kraje	4	535	383	14	16	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Piwniczną-Zdrój należy uznać za piąty najważniejszy ośrodek recepcyjny dla omawianego sektora turystyki. Udzielone tu noclegi stanowią 8 % noclegów udzielonych ogółem we wszystkich statutowych miejscowościach i gminach uzdrowiskowych. Pośród wszystkich turystów obcokrajowcy stanowili niecały 1% odwiedzających. Biorąc pod uwagę stopień wykorzystania miejsc noclegowych Piwniczna-Zdrój zajmuje szóste miejsce w klasyfikacji z wartością 28,17%.

Tabela 58. Ruch turystyczny w turystycznych obiektach noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych w 2010r.

Miasta i gminy uzdrowiskowe	Udzielone noclegi	Korzystający z noclegów		Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %
		ogółem	w tym: cudzoziemcy	
ogółem	2 029 565	320 628	6 577	34,62
Krynica Zdrój	985 326	159 234	3 624	42,88
Szczawnica	305 775	57 993	563	35,62
Muszyňa	261 984	34 646	1 715	33,05
Uście Gorlickie	163 947	15 983	101	53,47
Piwniczna-Zdrój	160 005	30 707	268	28,17
Rabka-Zdrój	152 528	22 065	306	35,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Literatura

- Bożek G., *Bulgoty mofety, Dzikie Życie*, nr 12-1/198-199 2010/2011.
- Dominikiewicz M., *Wody mineralne Polski*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1951.
- Dryglas D., *Kształtowanie produktu turystycznego uzdrowisk w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
- Fijałek J., *Spółeczne tradycje organizacyjne i naukowe w opiece zdrowotnej do końca XVIII wieku (w): Historia medycyny*, red. T. Brzeziński, Wyd. Lekarskie PZWL, Warszawa 1995.
- Gąssowski J., Kempisty A., *Przewodnik archeologiczny po Polsce*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1973.
- Golba J., *Stanowisko SGURP w sprawie przyjętej przez Rząd ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 1, Krynica 2006.
- Golba J., *Uzdrowiska szansą rozwoju lokalnego i regionalnego w Zjednoczonej Europie*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 1-2, Krynica 2004.
- Golba J., *Czy polskie uzdrowiska i gminy uzdrowiskowe sprostają konkurencji europejskiej? Jak rządy państw europejskich inspirują rozwój uzdrowisk*, XIV Kongres Uzdrowisk Polskich 12-15 maja 2005, Kołobrzeg 2005.
- Golba J., *Uzdrowiska szansą rozwoju lokalnego i regionalnego w Zjednoczonej Europie*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 1-2, Krynica 2004.
- Jagusiewicz A., *Problemy lecznictwa i turystyki w uzdrowiskach polskich*, Instytut Turystyki, Warszawa 1998.
- Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010.
- Kaczmarska E., *Uzdrowisko i jego przestrzeń społeczna*, Zeszyty Naukowe Politechniki Krakowskiej nr 47, Kraków 2002.
- Kalmus P., *Lecznictwo w funkcjonowaniu uzdrowisk [w:] Uzdrowiskowy produkt turystyczny*, Centrum Edukacji Kadr Turystycznych w Krakowie, Kraków 1998.
- Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Gołębowski, PWN, Warszawa-Poznań 2002.
- Kozłowska-Szczęsna T., Błażejczyk K., Krawczyk B., Milanówka D., *Bioklimat uzdrowisk polskich i możliwości jego wykorzystania w lecznictwie*, PAN, Warszawa 2002.
- Kozłowska-Szczęsna T., *Bioklimat polskich uzdrowisk [w:] Uzdrowiska polskie. Informator*, red. A. Madeyski, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska polskie”, Warszawa 1999.
- Kraśniński Z., *Rynek usług uzdrowiskowych w Polsce*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości, Poznań 2001.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002.
- Madeyski A., *Urządzenia sanitarno-techniczne w uzdrowiskach*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1966.
- Pilich M., Pilich P., *Polska. Ilustrowany przewodnik*, Sport i Turystyka MUZA S.A., Warszawa 1999.
- Ponikowska I., *Kompendium balneologii. Rekomendacje krajowego konsultanta*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2004.
- Ponikowska I., *Medycyna uzdrowiskowa- istota, rola i kierunki działania [w:] Uzdrowiska polskie. Informator*, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska polskie”, Warszawa 1999.
- Rogalewski O., *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1974.
- Smith Ch., Jenner P., *Health Tourism in Europe*, Travel and Tourism Analyst 2000, nr 1.
- Szamborski Z., *Turystyka zdrowotna uzdrowiskowa jako istotny element odnowy sił człowieka [w:] Zeszyty Naukowe IT*, 1978 r. nr 6.
- Szczęgielniak J., Migata M., *Speleoterapia (subterraneoterapia) w leczeniu uzdrowiskowym*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, Vol. L VIII, Suppl. XIII. 243, Lublin 2003.
- Szymańczyk J., *Bariery rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego, [w:] Innowacyjne kierunki rozwoju turystyki uzdrowiskowej i lecznictwa uzdrowiskowego*, XVIII Kongres Uzdrowisk Polskich, Muszyna 2009.
- Turystyka*, red. W. Kurek, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Uzdrowiska polskie. Informator*, red. A. Madeyski, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska polskie”, Warszawa 1999.
- Warszyńska J., Jackowski A., *Podstawy geografii turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1978.
- Widawski K., *Model funkcjonowania turystyki uzdrowiskowej na przykładzie Hiszpanii [w:] Uwarunkowania rozwoju turystyki zagranicznej w Europie Środkowej i Wschodniej*, red. J. Wrzykowski, Tom 9, UW we Wrocławiu, Wrocław 2007.

Wodejko S., *Czynniki wpływające na rozwój turystyki międzynarodowej*, Ruch turystyczny-Monografie, z.15, Warszawa 1975.

Wolski J., *Wypoczynek i turystyka w uzdrowiskach*, AWF w Poznaniu, Poznań 1978.

Wołowicz T., *Proces prywatyzacji i komercjalizacji uzdrowiskowych zakładów opieki zdrowotnej*, Biuletyn Informacyjny SGU RP, nr 3, Krynica 2001.

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 7171, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 261, poz. 2603, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135).
6. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 121, poz. 844 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 200, poz. 1683).
9. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96, z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408, z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 118, poz. 561 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. prawo farmaceutyczne (Dz. U. Nr 53, poz. 533 z późn. zm.).
15. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie lecznictwa uzdrowiskowego (Dz. U. Nr 274, poz. 2724, z późn. zm.).
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych (Dz. U. Nr 32, poz. 220 z późn. zm.).
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie wniosku o dopuszczenie do obrotu nieprzetworzonych surowców farmaceutycznych używanych w celach leczniczych, produktów leczniczych wytwarzanych metodami przemysłowymi i surowców farmaceutycznych przeznaczonych do sporządzania leków recepturowych i aptecznych oraz wykazu surowców i produktów (Dz. U. Nr 125, poz. 1167).
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie dopuszczenia do obrotu w placówkach obrotu pozaaptecznego i punktach aptecznych produktów leczniczych (Dz. U. Nr 130, poz. 905, z późn. zm.).
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko Dz. U. Nr 257, poz. 2573.
20. Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 18 września 2007 w sprawie szczegółowego trybu i kryteriów podziału środków pomiędzy centralę i oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z przeznaczeniem na finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych (Dz. U. Nr 171, poz. 1210).
21. Rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 8 października 2008 r. w sprawie wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji (Dz. U. Nr 192, poz. 1186).
22. Rozporządzenia Rady Ministrów z 27 października 2003 r. w sprawie stawek opłat eksploatacyjnych (Dz. U. Nr 185, poz. 1804).
23. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 października 1974 r. opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska zgodnie z prawem wodnym (Dz. U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.).
24. Rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 20 lipca 2007 r. w sprawie wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji (Dz. U. Nr 146, poz. 1026).
25. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych (Dz. U. z 2006 nr 32 poz. 220 z późn. zm.).

Spis rysunków

- Rys. 1. Mapa uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim
- Rys. 2. Mapa powiatu nowosądeckiego
- Rys. 3. Zasięg stref ochrony uzdrowiskowej
- Rys. 4. Rozmieszczenie uzdrowisk statutowych w Polsce z uwzględnieniem regionów bioklimatycznych
- Rys. 5. Sieć drogowa uzdrowisk w Małopolsce
- Rys. 6. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na walory przyrodnicze
- Rys. 7. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na walory antropogeniczne
- Rys. 8. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na stopień zagospodarowania turystycznego
- Rys. 9. Atrakcyjność turystyczna uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim ze względu na dostępność transportową
- Rys. 10. Wartość wskaźnika atrakcyjności turystycznej w oparciu o zasoby strukturalne
- Rys. 11. Składowiska odpadów komunalnych, stan na 31.12.2008 roku
- Rys. 12. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim
- Rys. 13. Rodzaj oraz rozmieszczenie oczyszczalni ścieków w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim

Spis wykresów

- Wykres 1. Dynamika zmian dochodów ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 2. Dynamika zmian wydatków ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 3. Saldo budżetu miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2009-2010
- Wykres 5. Dynamika zmian liczby ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 6. Stopa bezrobocia w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 7. Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w mln złotych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Wykres 8. Liczba udzielonych noclegów w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Wykres 9. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Wykres 10. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Wykres 11. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 – 2010
- Wykres 12. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 - 2010

Spis tabel

- Tab. 1. Wykaz uzdrowisk statutowych w Małopolsce w 2011 roku
- Tab. 2. Hipsometria uzdrowisk w Małopolsce
- Tab. 3. Zestawienie uzdrowisk statutowych w Małopolsce
- Tab. 4. Powierzchnia (w ha) stref ochronnych A, B, C w uzdrowiskach statutowych województwa małopolskiego
- Tab. 5. Wody lecznicze najczęściej występujące w Piwnicznej-Zdroju
- Tab. 6. Profile lecznicze w Piwnicznej-Zdroju
- Tab. 7. Turystyczna baza noclegowa w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005-2010 (miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania)
- Tab. 8. Turystyczna baza noclegowa w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów turystycznych obiektów noclegowych w 2010 r.
- Tab. 9. Kategoryzacja turystycznych obiektów noclegowych w Piwnicznej-Zdroju w 2010 r.
- Tab. 10. Turystyczna baza noclegowa w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 11. Lecznicza baza noclegowa w zakładach uzdrowiskowych w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005-2010
- Tab. 12. Placówki lecznictwa uzdrowiskowego w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów w 2010 r.
- Tab. 13. Zakłady uzdrowiskowe w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 14. Placówki gastronomiczne w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 15. Urządzenia turystyczne i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 16. Urządzenia sportowo-rekreacyjne na terenie turystycznych obiektów noclegowych w gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 17. Rodzaje działalności punktów informacji turystycznej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 18. Liczba sal konferencyjnych w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 19. Szlaki turystyczne w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce
- Tab. 20. Punktacja walorów przyrodniczych uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim
- Tab. 21. Punktacja walorów antropogenicznych uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim
- Tab. 22. Punktacja zagospodarowania turystycznego uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim
- Tab. 23. Punktacja dostępności transportowej uzdrowisk statutowych w województwie małopolskim
- Tab. 24. Całościowa punktacja zasobów strukturalnych gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego
- Tab. 25. Wykaz dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju turystyki w miastach i gminach uzdrowiskowych w Małopolsce
- Tab. 26. Dochody ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Tab. 27. Wydatki ogółem miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w latach 2005-2010
- Tab. 28. Podstawowe wskaźniki budżetowe dla miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 29. Dochody budżetów miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego według rodzajów (w tys. zł) w 2010 r.
- Tab. 30. Wydatki budżetów miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego według rodzajów (w tys. zł) w 2010 r.
- Tab. 31. Dochody budżetowe miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego (w %) według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 r.
- Tab. 32. Wydatki budżetowe miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego (w %) według działów klasyfikacji budżetowej w 2010 r.
- Tab. 33. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według sektorów w 2010 r.
- Tab. 34. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według sekcji PKD w 2010 r.
- Tab. 35. Struktura zaludnienia w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.

- Tab. 36. Struktura ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według płci i wieku w 2010 r.
- Tab. 37. Struktura wieku ludności w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według ekonomicznych grup wiekowych w 2010 r.
- Tab. 38. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 39. Stopa bezrobocia według płci w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 40. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według wieku i wykształcenia w 2010 r.
- Tab. 41. Bezrobotni w miastach i gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego według czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy w 2010 r.
- Tab. 42. Ochrona środowiska powiatów województwa małopolskiego w 2009 r., w skład których wchodzi gminy uzdrowiskowe
- Tab. 43. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w powiatach gorlickim, nowosądeckim oraz nowotarskim
- Tab. 44. Zasoby wód podziemnych występujących na terenie miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 45. Rodzaje wód mineralnych występujących w siedmiu gminach uzdrowiskowych województwa małopolskiego
- Tab. 46. Obszary chronione na terenie miast i gmin uzdrowiskowych województwa małopolskiego w 2010 r.
- Tab. 47. Ruch turystyczny w turystycznej bazie noclegowej w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005 - 2010
- Tab. 48. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010 (w %)
- Tab. 49. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Piwnicznej-Zdroju w latach 2005 -2010 według rodzaju obiektów noclegowych (w %)
- Tab. 50. Liczba udzielonych noclegów w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Tab. 51. Liczba udzielonych noclegów w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów obiektów noclegowych w latach 2005-2010
- Tab. 52. Długość pobytów turystów i kuracjuszy w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005 - 2010
- Tab. 53. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Tab. 54. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznej bazy noclegowej w miastach i gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2010
- Tab. 55. Korzystający z turystycznej bazy noclegowej w Piwnicznej-Zdroju według rodzajów obiektów w latach 2005 - 2010
- Tab. 56. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w uzdrowiskach statutowych w latach 2005 - 2010
- Tab. 57. Turyści zagraniczni w miastach i gminach uzdrowiskowych według wybranych krajów w 2010 roku
- Tab. 58. Ruch turystyczny w turystycznych obiektach noclegowych w miastach i gminach uzdrowiskowych w 2010r.